

SANDIK

SESSİZ KADINLIĞIN DİLİ

HAZIRLAYAN:

GÜZİN YAMANER

ÇEVİRMENLER:

ARZU BURCU TUNER DEDEOĞLU

ALİ TOPRAK

TASARIM:

ÖYKÜM İUMALI

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

Bu kitapçık, lisans ve lisansüstü derslerinde kullanılmak üzere hazırlanan bir ders materyalidir. Dolayısıyla kitapçık içinde kullanılan makaleler, bütünüyle eğitim amaçlı olarak alıntılanmışlardır.

SANDIK

SESSİZ KADINLIĞIN DİLİ

HAZIRLAYAN:
GÜZİN YAMANER

ÇEVİRİMENLER:
ARZU BURCU TUNER DEDEOĞLU
ALİ TOPRAK

TASARIM:
ÖYKÜM İUMALI

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

İLK BASKI: YİRMİ BEŞ KASIM, 2008

Bişeng Özdiñ ve Feray Salman'a
bize olan tüm katkıları için,
sonsuz teşekkür ederiz.

SESSİZ.- SÖZ...

..... 7

HARFSİZ.- *GÜLDÜNYA/OPHELIA*'NİN SESSİZLİĞİNDEN ve MEDUSA'NIN *SANDIĞINDAN* TAŞAN *UMUT*...

Güzin Yamaner, "UMUT: Töre ve Namus Cinayetlerinin İki Kadın Kurbanının;
Güldünya ve Ophelia'nın Buluşması", Yaratıcı Drama ve Feminist Tiyatro Teknikleri İle
Namus Kavramı ve Kadın Ölümleri üzerine Bir Drama Çalışması, (2008). 11

A - *MEDUSA GÜLÜMSERSE* ...

Hélène Cixous, "Medusa'nın Kahkahaları",
içinde Mary Evans (2001), Feminism: Critical Concepts
in Literary and Cultural Studies,
Routledge, London, New York, s.112-129.

Çeviren: Ali Toprak

..... 19

B. - *70'LER* ...

Mary Eagleton, "Yetmişleri Yeniden Okumak:
Kadınların Sessizliğini Yeniden Okumak",
içinde Helen Graham vd.(2003). The Feminist Seventies,
Raw Nevre Boks, UK, s.109-120.

Çeviren: Ali Toprak

..... 35

C. - *DİL ÜZERİNE* ...

Deborah Cameron, (1998). "İkinciye Baskıya Önsöz" ve
"Giriş: Dil Neden Bir Feminist Sorundur?",
The Feminist Critique of Language: A Reader,
Routledge, London, NY, s.ix-xiii ve s.1-21.

Çeviren: Arzu Burcu Tuner Dedeoğlu

..... 49

HARFSİZ.- *BİZ*..... 83

SESSİZ.- SESSİZLİĞİN HARFLERİ VE KARELERİ... 91

SESSİZ.-

SÖZ...

SÖZ...

Adını oğlum koydu; “Hocam, Sandık! Geldi aklıma,” dedi telefonda. Ben de ona, “**Anneanne: Sırlarını Eskitmiş Aynalar**” kitabımızı anlattım. Eser Köker hocamla isim düşünürken **Anneanne** kitabımıza, sandık da gelmişti akıllarımıza. Sonra da, “ayna”da karar kıldık. Hani, ayna yüzüzeleşir ve sırlarını açık eder sahibinin misali. Sandık, bizim alanın yabancıları değil, hem de çok tanıdığı dedim...

Kadın Çalışmaları alanının bir kanadı var, diğeri kırık; bir dalı çıkmış, diğeri solmuş anısı mı yok? Sandık da gider, aynanın yanına yerleşir. Birlikte tarih olurlar, ya da tarihsiz... bunu yine zaman gösterecek. Bilenlerimizin bildiği **Anneanne** kitabından sonra, elimin önce kendi kalbime sonra da başka kadınlıkların yüreğine değdiği bir başka sayfalar yığını elinizdeki metin.

Oğlum, Öyküm; anası güzel kendi güzel, huyu benim gibi gel-git oğlum, benim öğrencim. Dört yıllık genç yol arkadaşım. “Sandık” geldi aklına. Sandık oldu metnimizin adı.

Bu yıl, 2008’in KÇ (Kod açılımı Kadın Çalışmaları, bir grup KÇ’li tarafından KaÇe olarak nitelenen) Yüksek Lisans programına iki öğrencimiz daha katıldı. “Bizdenler!” yani; dilciler!...

“Dil Dersi”mi sonbahara almışım ki, onlarla hemen dirsek dirseğe oturup çalışalım diye. Bunu şimdi anlıyorum. Geçen yıl, Dil Dersi, bahar dönemindeydi. O dönemi kapatırken yine bir Yüksek Lisans öğrencisi olan Gül Varlı ile Medusa teyzenin saçlarının yılan kıvrımlarına dolanmış ve sözleşmiştik. Biz, 2008 sonbaharında gelecek olan “Dil”cileri Medusa’nın Gülüşü’yle karşılayacaktık. Olmadı! Hayat diyelim! Bu ülkede Yüksek Lisans yapmanın külfetinden söz edelim. Gül, Medusa için elinden gelenin ötesini yaptı. Ama Medusa bitmedi! Bu yıl Dil’ciler arasındaki dilcilere yine her zaman olduğu gibi makaleler verdim. İlk ders. Dersin çeyiz bölümü. En sevdiğim bölümlerinden biri; ortada makaleler, kitaplar, broşürler... Dilci çok içlerinde... bir cesaret, “çeviri yapmak ister misiniz?” dedim.

“Evet!”ler vardı... makaleleri aldılar. Bana gün verin, bir okuyun da, dedim. Ben de bileyim, aşağı yukarı ne zaman geri döner çeviriler...

Giden gitti, dönmedi. Dönmeyecekleri belliydi. Ama dönenler oldu...

Yolda da Medusa’nın saçlarının kıvrımlarına dolanmışlar. Ayaklarında bin-bir emek geri döndüler; Ali ve ArzuBurcu! Ve de Ali, Medusa’yı oturdu, bir kere daha çevirdi. Gül’ün Medusa’sı KÇ’nin bir başka kitabına kaldı. Bizim zamanımız çok dardı. Yirmi Beş Kasım geçmekteydi. Zaman geçmekteydi, biz yaşlanmaktaydık...

Medusa’nın saçlarının dolamlarını açmadan, kıvrımlarda kıvrıla kıvrıla bitirdi ArzuBurcu ve AliToprak çevirilerini.

Ben, söz ettim sadece. Durduğum yerden...

--

Yetmişlerde feminizmi, İsveç’ten, Lund kasabasından kolumun altına alıp gelmişim üç-beş sene evvel. Yirminci yüzyılda edebiyat ve feminizm üstüne olan kitap da Bilkent Kütüphanesi turlarımda çektiğim fotokopi yığınlarının içinde yer almakta idi. *Medusa!*... Helene Cixous’nun *Medusa*’sı! O zaten hep kutsal bir bölümdü; bir gece duası! Bir bereket duası! Bir karınca duası!

--

Bu metinler, sessiz kadınlığın sesini, her bir yüksek çıktığı iddia edilen sestem daha çok duyan metinlerdir ve bu sesleri duyanlar için anlamlıdır. **G.Y.**

...SÖZ

HARFSİZ.-

***GÜLDÜNYA/OPHELIA*'NİN SESSİZLİĞİNDEN
ve
MEDUSA'NİN *SANDIĞINDAN* TAŞAN
*UMUT...***

UMUT AFİŞ

Yaratıcı Drama ve Feminist Tiyatro Teknikleri ile
Namus Kavramı ve Kadın Ölümleri üzerine
Bir Drama Çalışması

UMUT

Töre ve Namus Cinayetlerinin İki Kadın Kurbanının;
Güldünya ve Ophelia'nın Buluşması

Güzin Yamaner

Güldünya: *Kalk bacım! Hadi bizim avluya götüreyim seni!
Orda elişi başlayalım, biraz havalanırsın sen de!
Bırak o meymenetsiz herifi! Simsiyah giyer, ortalarda dolanır.
Elinde bir kuru dal! Allah muhafaza!*

Ophelia: *Güldünya! Ölüyüz biz! Nereye gideriz!*

Güldünya: *Ölseyek ölüyüz bacım! Herkeşler gelecek nasılsa buraya!
Ne demişler; "mağrurlanma padişahum!"*

(GY, Umut'tan)

Üç ayrı zamanda, mekânda ve konumdaki grupla, 2005'den bu yana, yaratıcı drama ile feminist tiyatro yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı drama çalışmalarının, zaman içinde teorik sonuçları ve uygulama örnekleri oluştu. Bunlardan **Umut**, Umut'tan da **Sandık** doğdu. **Umut**, bir performans; **Sandık**, bir kitapçık!

--

Bu üç ayrı grubun ilki, kadınlarla erkeklerin birlikte yer aldıkları ve katılımcılarının drama alanına çok uzun yıllarını veren drama lideri, liderlerinin tiyatro sanatçısı olduğu bir gruptu.

Bu ilk grup, ülkemizdeki drama dünyasının başlangıcından bu yana dramaya emek veren kadınları da içermekteydi, dramaya başlayan neredeyse üçüncü kuşak gençleri de kapsamaktaydı. Grup temelde, deneyimli drama liderlerinin sahneye çıkıp bir tiyatro eserinde oynama isteklerine dayanıyordu. Tiyatro sanatçısı iki grup lideri de, gruba kendi oyunlarını kendilerinin yazabilecekleri önerisini getirmişti. Bu fikre çok sıcak bakan grup, grubun ilgi duyduğu çeşitli metinlerle tanıştırılmış, sayısız okuma provası ve okuma tiyatrosu sonucunda ve kuşkusuz hayat koşulları nedeniyle ertelenen ve yarım kalan bir çok noktaya rağmen, grubun istikrarlı üyeleri tarafından, grup çalışmasının ardında bir text (metin) bırakılmıştı. Aradan geçen zamana ve grubun deneyimli üyelerinin iflah olmaz isteklerine karşın, gurubun kendi oluşturduğu textle kendilerinin sahneye çıkma olanağı maalesef imkan dahilinde olamadı. Bu ilk grup, 2005 yılında Şubat ve Haziran ayları arasında her hafta bir kez, üç saat buluşarak çalışmışlardı. İlk grubun çalışması, *kadınlar arası dostluk, anne-kız ilişkisi, aşk ve cinsiyet* gibi kavramlar etrafında toplanmıştı.

Bu kitapçıkla birlikte görsel olarak izleyebileceğiniz **Güldünya/Ophelia** buluşması, **Umut**, işte o ilk grubun en istikrarlı ve en vefalı üyelerine çok şey borçludur. **Umut**'da, **Serap Antepli**; "Sağlam Kökler ve Bir Çift Kanat!"la kendisini ifade ettiği bölüm ve **Nalan Olgun**; "Kız-arkadaşlarım, benim şifonyerim gibidir. Bir çekmeceesinde fularlarım, diğerinde arasında sabun bulunan havlularım durur. Her birinin işlevi farklıdır. Ama sonuçta, her biri diğerine üstün olamayacak kadar değerlidir." dediği bölümle hayatımıza katıldılar.

Umut; *Güldünya/Ophelia*'nın buluşması; hem "sağlam kökleri, hem bir çift kanadı hem de şifonyerin çekmeceleri"ni kendine ilk söz/ilk hareket olarak başlangıç noktası seçti.

Umut'a kadar olan yolculuğun ikinci durağı, yani ikinci grup; Kadın Çalışmaları alanında yüksek lisans yapan ve farklı disiplinlerden mezun yedi kadından ve doğal olarak dersin öğretim elemanından oluşmaktadır. Bu grubun altı üyesi, 2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılı'nda Ankara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı'nda "Kadınların Sessiz, Sözlü ve Yazılı Dilleri" adlı dersi alan, biri ise Kıbrıs'tan e-mail marifetiyle aramıza katılan kadınlardır. Grup, "kadın sessizliği"nden yola çıkarak, kendine ait bir metin oluşturmuştur. **Umut**'un *Güldünya/Ophelia* buluşmasına ait bölüm, dersin öğretim elemanı Güzin Yamaner tarafından yazılmıştır.

Üçüncü grup, modern dans eğitimi alırken yaratıcı drama ve tiyatro ile ilgilenen bir grup genç dansçının atölyelerinden oluşmaktadır. İlk grubun notları, ikinci grubun yazdığı metin ve üçüncü grubun stüdyoda yaptığı uygulama çalışmaları sonucunda bu çalışma tamamlanmıştır.

Üçüncü grubun çalıştırılma yöntemi, grup liderinin belli aralıklarda belli metinlerle bilgiler vermesiyle oluşmuştur. Üçüncü grup, yaratıcı drama/feminist tiyatro yöntem ve tekniklerine ek olarak bir dansçı/koreografla, **Özgür Adam İnanç**'la yoluna devam etmiştir. Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans programında tez yazmakta olan **Gül Varlı**, atölyelerin her aşamasında yer almıştır. **Eray Deniz Erkalıç**, teknik destekte modern dans öğrencilerinin dahi üstünde bir yardım sağlamıştır. Alper Kaya, **Umut**'un görselini hazırlamıştır.

--

Çalışmanın hedefi, ortaya çıkan sonuç draması ile "dostluk, aşk, namus ve ölüm" gibi kadınları ilgilendiren temaların, cinsiyetçilik denilen olgu nedeniyle, gelişmiş Batı medeniyetleri ya da Uzak Doğu veya Anadolu kültürleri arasında toplumsal, ideolojik ve tarihsel açıdan farklı yapılanmalar gösterse de, kadınların hayatlarını doğrudan etkileme biçimleri arasında temelde farkın olmadığına dair bir gözlemi, metin yazma ve bunu sahneye taşıma yoluyla gözlemlemektir.

Bu çalışma, yaratıcı drama yöntem ve teknikleri ile bir grubun ele aldığı sorunu, temayı ya da olguyu nasıl geliştirebileceğinin yollarının aranması ile başlamıştır. Giderek bir grup bilinci ile, *bir kadının namusunun farklı coğrafyalardaki algılanış biçimleri, buna bağlı olarak aşk olgusunun kadınların hayatlarındaki yeri ve giderek arkadaşlık, aşk ya da iki kadının toplumsal kurgular içinde birbirleriyle ilişkileri gibi meseleler*, kayda geçirilmiştir. Doğrudan sahne deneyimi olmayan grup üyelerince tutulan bu kayıtlar, daha sonra sahne üstünde çalışma yapan uygulayıcılar tarafından devinime dökülmüşlerdir.

Çalışma, cinsiyetçilik olgusunun tüm kadın hareketinde olduğu gibi feminist tiyatro tarafından da ele alındığı gibi, tüm dünya üstünde köklü bir kadın ezilimi ve ötekileştirme sorunsalını yarattığının bilinci ile çeşitli kültürel ve toplumsal katmanlarda kadınlık meselelerini gözlemleyerek, bunları yaratıcı dramının çağrışımlarından yola çıkıp feminist tiyatronun sahne diliyle aktarmayı denemiştir.

Güldünya/Ophelia'nın buluşması demek olan **Umut**; *Yirmi Beş Kasımlar*'a bir yol arkadaşlığı amacını gütmüş; öncelikle yaratıcı drama alanından geniş bir kitleyle *Umudunu* paylaşmıştır. **Umut**; *Güldünya/Ophelia*'nın buluşmasını, *Güldünya*'nın ve *Ophelia*'nın topraklarına da taşıma *umudunu* taşımaktadır; Bitlis'ten Elsinore Şatosu'na dek....

Umut, *Güldünya/Ophelia*'nın sessizliğini duyan bir *umut*; **Sandık ise**, sessizliğin çıkardığı sesi - saklayan- kağıttan bir YERdir...

Sandık, **Umut**'un *Medusa* saçlarının arasında *umudu* saklamaktadır.

Sandık, yine Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı'nın "kadın dili ve sessizlik" üstüne olan dersinin yaklaşık altı yıllık macerasının içinden doğmuştur. **Sandık**, DİL-İKTİDAR/CİNSİYET örüntülerinin en temel metinlerinden biri, belki de tek temel manifestosu sayılabilen, **Helene Cixous**'nun **THE LAUGH THE MEDUSA** (Medusa'nın Kahkahaları) ile başlamaktadır. **Medusa'nın Kahkahaları**'na, *kahkaha* dedi Ali Toprak! Son gün, son sabah, metin matbaaya giderken, " 'gülüş' az kaldı; 'kahkaha' bu *laugh*" dedi. Ve **Medusa'nın Kahkahaları**, **Sandık**, 70'lerde feminist olmak, kadın dili ile ilgilenmek ve üstelik de kadın dilinin sessizliğinin gücüne ithaflarda bulunmak gibi bir üst güce sahip olan, **Mary Eagleton**'un **Re-reading the Seventies: Re-reading Women's Silence** (Yetmişleri yeniden okumak: Kadınların Sessizliğini yeniden okumak) adlı makalesi ile devam etmektedir. Ve **Sandık**, dilbilimci, feminist dil çalışmaları alanının kurmacısı **Deborah Cameron**'un, **The Feminist Critique of Language: A Reader** (Dilin Feminist Eleştirisi: Bir Okuma Kitabı) adlı temel eserinin ilk sözlerine ait olan giriş bölümleriyle devam etmektedir. **Sandık**, içinde son olarak, *sandığın* içinde yer alan sözleri ve görselleri kimin nasıl ortaya koyduğuna dair bilgi notlarını barındırmaktadır.

Seçilen temel makaleler ve alanımızın temel kitaplarından birinin giriş sözleri, "dil ve cinsiyet" meselesi üstüne akademik çalışma yaparken gözümüzün önünde daha çok bakış bulunsun diye hazırlanmış bir birarayageliştir. Metinler, gerek makale olsun gerekse kitap özsözü ve giriş sözleri, kendileri, meselemizle ilgilerini zaten her satırlarında ortaya koymaktadırlar. Bu nedenle de, kendimde onlara dair başka sözler yazmak hakkını görmedim.

Ve çevirmenler....

"Kadın sessizliği", çok uzun zamandır Kadın Çalışmaları öğrencilerimle birlikte emek verdiğimiz bir gümrak alan. Ama ArzuBurcu ve AliToprak ile bu yıl karşılaşmamız, göklerden gelen bir armağan!...Öyküm ise, dört yıldır birlikte metinlere emek verdiğimiz genç yol arkadaşım!..

Üç genç insanın emeğinin karşılığı, alanımızın araştırmacıları, öncelikle ve öncelikle *Medusa*'nın ve sonra da *Güldünya*'nın ve onun kızkardeşi *Ophelia*'nın **Sandık** içindeki imgelerinden faydalandıkları zaman helal olmuş olacak. **Sandık**, dil denilen ve kadınlara gelince ya sessizliğe ya da yazısızlığa bürünüp söz denilen yerden patlak veren meseleden üreyen bir dizi imgenin KAĞITTAN BİR YERE dökülmüş hali...

Bu, KAĞITTAN YERi, harfe dökebildiğim her sözümü yazıya söyleyebilmem için, doğduğu günden bu yana bana sabır gösteren kızıma, AyKızım'a borçluyum.

Dilek, Hakan, Aslı, Damla, Gizem, Ilgın, Beste, Eftal, Deniz, Ahmet, Öyküm, Oğulhan... Modern Dans öğrencilerim... *Güldünya* ve *Ophelia*'ya sahnede can verenlerim... **Sandık**'ın görselini onlara borçluyum...

Affola....

Ophelia: Güldünya, senin çocuğun var mı?

Güldünya: İıhh! Yoktur!

Güldünya'nın Kızkardeşi: Güldünya, gitti gene aklın, senin çocuğun var ya, adı Umut. (*Elindeki kuru dalın üstüne kuru dal parçasıyla yazar; Umut!*)

Güldünya: (*elindeki beş şişle çorap örmeyi bırakır*) Umut, oğlandır. Bu garı, çocuğun var mı, dey. Oğlan başkadır, bilmisiz....

(GY, **Umut**'tan)

A. -

MEDUSA GÜLÜMSERSE ...

MEDUSA'NIN KAHKAHALARI

Hélène Cixous

Çeviren: Ali Toprak

Kadın dilinden konuşacağım: *bunun nasıl olacağından*. Kadın, dişil kendisini yazmalıdır: kadınlar hakkında yazmalıdır ve onları yazıya, kendi bedenlerinden nasıl kovuldularsa işte öyle -aynı nedenlerden, aynı yasalar tarafından, aynı ölümcül amaç için- kovuldukları yazıya geri döndürmelidir. Kadın, bizzat kendi müdahalesiyle kendisini metnin –aynı zamanda dünyanın ve tarihin- içine koymalıdır.

Gelecek bundan böyle geçmiş tarafından adlandırılmamalıdır. Geçmişin etkilerinin hala yanı başımızda durduğunu inkar ediyor değilim. Ne ki onları tekrarlayarak yine onları güçlendirmeyi reddediyorum; onlara kaderle eşdeğer bir azledilemeye atfetmeyi, biyolojik olanla kültürel olanı birbirine karıştırmayı reddediyorum. Öngörü şarttır.

Bu yansımalar tam da keşfedildikleri noktada bir yerden şekillendikleri içindir ki kaçınılmaz olarak günümüzün –yeninin eskiden, daha doğrusu, dişil yeninin eskiden (*la nouvelle de l'ancien*) kendini kurtardığı bir süreç anlamında günümüzün– belirteciye dayanmaktadır. Bu nedendir ki, karşımızda bir söylem oluşturacak bir zemin değil, söylemi daha çok kıracak kurak bin yıllık bir toprak olduğu için söyleyeceklerimin en az iki boyutu ve iki amacı olacaktır: kırmak ve yok etmek; ve öngörülemediği öngörmek ve bunu kurmak.

Ben bunu bir kadın olarak yine kadınlara yönelik yazıyorum. “Kadın” dediğimde, geleneksel erkeğe karşı amansızca mücadele eden kadını, kadınları duygularına ve bunların tarihteki anlamlarına götürecektir evrensel bir kadın özneyi kastediyorum. Ancak öncelikle şunun altı çizilmelidir: Kadınları “karanlıkta” –o ki insanların onları bunu kendi özellikleriymiş gibi kabul etmeye zorladığı bir karanlıktır- bırakan baskının habisliğine rağmen, yine de genel bir kadın, tipik bir kadın yoktur. Kadınların ne tür *ortak noktalara* sahip olduklarını açıklayacağım. Ne ki beni tam anlamıyla sarsan nokta, kadınların bireysel karakterlerindeki sonsuz zenginliktir: birinin bir öteki ile bilinçdışı benzeşmesinin ötesinde *tek bir* dişil cinsellikten, birörneklikten, homojenlikten, kodlarla sınıflandırılabilirlikten söz etmek olanaksızdır. Kadınların imgelemi, tıpkı müzik gibi, resim gibi bitmez tükenmezdir: kadınların hayallerindeki süreçlilik olağanüstüdür.

Bir kadının ilköçüklüğünden beri gizil bir biçimde hiç aklımdan çıkarmadığı, tümüyle kendine ait olan bir dünyayı betimlemesi karşısında defalarca şaşkına döndüğüm olmuştur. Bir arayışın dünyası, bir bilginin ayrıntılandırılması, bedensel işlevlere dayanan sistematik bir deneyimleme üzerinden ve erojenliğinin tutkulu ve kusursuz bir biçimde sorgulanması. Bu olağanüstü zengin ve yaratıcı pratik, özellikle de masturbasyona gelindiğinde, bir tür formlar üretimi ile sürdürülebilir, bunlar ile birlikte gidebilir; bu adeta estetik bir etkinliktir, tınlayıcı bir imgelemi, bir şiiri, güzel olan herhangi bir şeyi yazmanın her bir evresinde duyulan büyük esrimedir. Artık güzellik yasak olmayacaktır.

Bu kadının bu biricik hanedanlığı yazmasını, açığa çıkarmasını çok isterdim; böylelikle öteki kadınlar, öteki kabul edilmemiş hükümlerler de haykırabilirlerdi: Ben de dışıma taşıyorum; tutkularım yeni tutkular icat ediyor, bedenim hiç duyulmamış şarkılar biliyor. Ve yine, yine ben de... ben de öylesine ışık seli ile dolup taşıyorum – o taşma ki açık artırmaya çıkarılıp kokmuş bir servete satılanlardan çok daha güzeldir. Ve ben de hiçbir şey söylemedim, hiçbir şey göstermedim; ağzımı dahi açmadım, dünyanın payıma düşen yarısını yeniden boyamadım. Utandım. Korktum; utancım ve korkumda boğuldum. Kendime şunu dedim: Delisin sen! Tüm bu dalgalar, bu seller, bu taşkınlıklar da neyin nesi? Değil mi ki kendi gücünden utanır, fallus merkezli bir ana/baba-karı/koca mekânının devasa kollarında kendi toyluğuna batırılırcasına kendisine kör bırakılan, kendisinden öğrenmesi öğretilen o fıkır fıkır, o bitimsiz kadın hanidir? Dürtülerindeki fantastik arbede tarafından şaşkına çevrilmiş, dehşete düşürülmüş olan (çünkü ona iyi ayarlanmış normal bir kadının, ulvi bir... sakinliğe sahip olduğu öğretilmiştir) kim dişil kendisini bir canavar olmakla suçlamamıştır? İçinde şarkı söyleme, yazma, konuşma cüretini gösterme, özetle yeni bir şey yaratma arzusu barındıran kime hasta muamelesi yapılmamıştır? Evet, onun utanç verici bir hastalığı vardır: O ölüme kafa tutmaktadır; o sorun çıkarmaktadır.

Öyleyse niye yazmıyorsun? Yazsana! Yazı senindir, sen de öyle; beden senindir, al onu. Niye yazmadığını biliyorum. (Ve yirmi yedi yaşına gelene değin kendim niye yazmadığımı da...) Çünkü yazmak sana ağır gelir, seni aşar; o büyüklerin işidir, “büyük erkeklerin” harcıdır; ve “saçma”dır da. Kaldı ki, sen birazcık yazdın; ama gizlice. Hem zaten iyi de değildi; çünkü gizliydi. Çünkü sen yazdığın için kendini cezalandırdın; çünkü sen henüz her naneyi yemedin ki; ya da, çünkü sen haddinden fazla çekici yazdın; hani gizli gizli masturbasyon yaparken, daha ileri gitmememiz, tansiyonu birazcık düşürmemiz gerekir ya; şiddetini hafifletecek kadar. Ve sonra, gelir gelmez, gideriz; ve kendimizi suçlu hissederiz –affedilmek için, ya da unutmak, gömmek için... yeniden yapana değin.

Yaz; kimsenin seni tutmasına izin verme, hiçbir şeyin seni durdurmasına izin verme; ne erkeklerin ne de yayınevlerinin üçkağıtçı, bizim sırtımızdan ve yine bize karşı işleyen bir ekonomiden mirası devralan tahakküm şakşakçısı olduğu embesil kapitalist düzenin bunu yapmasına izin ver; ve tabi ne de *kendinin*. Kendini beğenmiş okurlar, sorumlu yazı işleri müdürleri ve büyük patronlar gerçek kadın metinlerinden -dişil deneyimlerden hazzetmezler. Bu onları korkutur.

Ben kadını yazıyorum: Kadın, kadını yazmalıdır. Ve erkek de erkeği... Böyle olduğunda, bu noktadaki erkek yalnızca eğik bir görüş ile bulunacaktır: erkeklığı ve kadınlığı nerede duruyor, bunu söylemek ona düşer: bu bizi erkekler gözlerini açıp kendilerini açıkça görebildiklerinde ilgilendirecektir.¹

Artık kadınlar çok uzaklardan geri dönüyor; her zamandan: “dışarıdan”, cadıların kanlı canlı tutuldukları çalılıktan; alt “kültürden”, “kültür” ötesinden; erkeklerin onları “ebedi istirahat” olarak kınayıp çaresizce unutmaya zorladığı çocukluklarından geri dönüyorlar. Küçük kızlar ve onların aynalarda hapsedilen, muhafaza edilen, kendilerine dokundurulmayan “edepsiz” bedenleri. Frijidite edilmiş. Peki, hiç alttan alttan fokurdamıyorlar mı! Ahlak zabıtalı bu tehditkar geri dönüşlerini engellemek için ne tür bir çaba –ki bu hiç bitmez- içine girmelidirler? Her iki tarafta da öyle gövde gösterileri olmuştur ki mücadele yüzyıllardır bir kördüğümün titrek dengesinde kilitlenip kalmıştır.

İşte geri dönüyorlar, tekrar geliyorlar, çünkü bilinçdışı ele geçirilemez. Oysa şimdiye değin hapsedildikleri daracık bir beyin yıkama odası içinde daireler çizerek boş boş dolanıyordular. Onları kapatabilirsiniz, yavaşlatabilirsiniz, eski Ayrımcılık adetleriyle onları öteleyebilirsiniz; ne ki sadece bir süreliğine. Konuşmaya başlar başlamaz ve aynı zamanda adları öğretilir öğretilmez, buldukları yerin siyah olduğu da öğretililebilecektir: çünkü sen Afrika’sın, sen siyahsın. Senin kıtan karanlık. Ve karanlık tehlikelidir. Karanlıkta hiçbir şey göremezsin, korkarsın. Kımıldama, düşebilirsin. Değil mi ki hemen hiçbirimiz ormanın derinliklerine dalmayız; böylelikle hepimiz bu karanlık korkusunu hep içimizde taşıyoruz.

Erkek en büyük suçunu kadına karşı işlemiştir. O büyük kudretini oluşturabilmek, erkeğe özgü ihtiyaçlarını kadına karşılatılabilmek için sinsice, barbarca kadını kendisinden nefret duymaya itmiştir, kendisinin düşmanı olmasına yol açmıştır. Kadın için bir özsevmezlik yaratmıştır! Bir özseverlik ki salt kadın bu sevgiye sahip olmadığı için erkek kendisini sever! Erkek, kadın üzerinde iğrenç bir sevmezlik mantığı oluşturmuştur.

Biz erken yaşlanmışlar, biz kültür tarafından bastırılmışlar... o güzelim ağızlarımızdan polenler taşıyor, tufanımız bizim canımıza ot tıkıyor, biz labirentler, biz merdivenler, biz ayaklar altında ezilenler, biz kız sürüleri –bizler siyahız; bizler güzeliz.

¹ Erkek hala cinselliğine ilişkin her şeyi söyleyebilmekte, yazabilmektedir. Şu an’a değin, söyledikleri hemen her şey istila etmek, sömürgeleştirmek olarak okunabilecek olan hayali bir cinsel iktidar ile içine girilecek, “edilgenleştirilecek” bir “kara kıta” olarak görülen kibirli bir kadın fantazması arasındaki güç ilişkisine bağlı etkenlik/edilgenlik karşıtlığı üzerinden şekillenmiştir. (“Edilgenleştirirmenin”, ötekini körleştirmek ve ben’ini yanlış tanımasını sağlamak anlamına geldiğini çok iyi biliyoruz.) Onu fetheder fethetmez, erkek ivecen bir şekilde onun sınırlarından çekilmiş, görüş alanını ve bedenini terketmiştir. Erkek, kendini terkedip onun bedenine girdiğinde, bunu ötekine değil, kendine almıştır, iyi bilmektedir ki, kendini kendi bedensel bölgesinden mahrum bırakmıştır. İnsan, penisi ile ne yapacağını bilemez halde olan ve bir an önce saldırıya geçen erkeğin bunu, kadının onu kendisinden “alabilecek” olmasından duyduğu korku ve kinle, onun içinde kaybolabileceğini, yutulacağını, terkedileceğini düşündüğü için yaptığını kolaylıkla çıkarabilir.

Bizler asiyiz ve bizim olan bu isyan, güçsüzlüğümüzden korkmaksızın bizden kopup da sarkıyor. Bakıyoruz, gülümsüyoruz; kahkahalarımız ağızlarımızdan taşıyor, kanımız kaynıyor ve kendimizi hiç olmadığımız kadar genişletiyoruz; bundan böyle düşüncelerimizi, adlarımızı, yazılarımızı saklamayacağız; yoksunluktan korkmuyoruz.

Yok sayılanlar, kalıtım sahnesinde görmezden gelinenler bizim için ne büyük bir muttur; biz kendimizden ilham alıyoruz ve soluğumuz kesilmeden zamanımız doluyor; biz hep buradayız; her yerde!

Bundan sonra böyle diyorsak, kim bize hayır diyebilir? Biz her zamandan geliyoruz.

Gün, Yeni Kadını Eskisinden azat etmek gündür; onu öğrenerek, -Eskisini atlatıldığı, onu ertelemeyen ötesine geçebildiği için severek, daha ötesine geçen Yeni Kadının ne olacağını bilerek, bir okun müzikal tüm titreşimlerini bir araya getiren, birbirinden ayıran bir hareket ile yayından fırlaması gibi dişil kendisinden de daha fazlası olabilmek için nasıl da fırladığını görerek onu özgürleştirmek gündür.

Yazmalıyız, diyorum; çünkü yekten örnekler dışında henüz kadınlığı anlatan bir yazı kaleme alınmamıştır; örnekler o denli az ki, gerçekten de diller, kültürler ve çağlar boyunca edebiyatın² içinde bir yol açıp, bu yolda ağır adımlarla ilerlemeyi başaran bir insan dahi bu beyhude keşif görevi sonrasında ancak şaşkına dönebilir. Şurası açıktır ki, yazar kadınların sayısı (on dokuzuncu yüzyılla birlikte kısmen artmış da olsa) daima gülünç derecede az olmuştur. Bu, işçilik anlamında erkek yazarlardan çok da farklı çalışmayan yazar kadınların o muazzam eserlerini ilk elden dışarıda tutmaktan vazgeçemediğimiz sürece yararsız ve yanıltıcı bir gerçek olarak kalacaktır; ve eril dil daima kadını örtbas etmeyi ya da basmakalıp kadın betimlemelerini (hassas-sezili-hayalperest vd.) ısıtıp ısıtıp önümüze koymayı sürdürecektir.³

Burada bir parantez açmama izin verin. Eril dil derken, tam da eril dilin kendisini kastediyorum. *Endüstriyel* yazı diye bir şeyin var olduğu artık su götürmez bir gerçektir ve bu yazı şu an'a değin sanıldandan ya da kabul edilenden çok daha kapsamlı ve baskıcı bir şekilde libidal ve kültürel –dolayısıyla politik ve tabii ki eril- bir ekonomi tarafından şekillendirilmektedir; işte, ama az ama çok, ne ki son kertede daima bilinçli bir şekilde ve dahası, genellikle kurgudaki o göz alıcı hayal dünyası ile örtüldüğü ya da allanıp pullandığı için son derece ürkütücü bir tavırla kadının üzerindeki baskının ebedileştirildiği yer tam da burasıdır; cinsel karşıtlıklara (farklılıklara değil, karşıtlıklara) ilişkin tüm belirtilerin fena halde abartıldığı ve kadının *kendini* asla sese dönüştüremediği yer tam da burasıdır; –bu yapı, *değişimin sonsuz olabilirliliğini* içinde barındıran, yıkıcı düşünceler için sıçrama tahtası görevi gören, sosyal ve kültürel yapılarıdaki dönüşümü müjdeleyen yazmak eyleminin içinde vücut bulduğu içindir ki, çok daha ciddi ve affedilemez bir hal almaktadır.

Neredeyse tüm yazı tarihi, (eril) onun etkisi, desteği ve ayrıcalıklı gerekçelerinden ibaret bir mantık tarihi ile iç içedir. Yazı tarihi fallus merkezli gelenekle bir bütündür. Aslında yazı tarihi bu kendine tapan, kendini aydınlatan, kendini kutlayan fallusmerkezciliğin ta kendisidir.

İstisnai durumlarla birlikte, yüzyıllardır işleyen ve kendi “doğrusunu” üreten bu muazzam aygıt içinde kimi başarısızlıklar da görülmüştür –ki şayet bunlar olmasaydı, ben (kadın ve firari olan ben) asla yazamazdım. Geleneğin dışına çıkarak uçlarda gezinen şairler –doğrudan sevmek eylemini sevebilen, dolayısıyla ötekilerini sevebilen ve onları isteyen; kendisine yönelik baskılara karşı ayak direyebilen ve tam ve eşit, dolayısıyla gerçek bir sosyal yapıda savunulamayacak denli “*imkansız*” bir konuma sahip olmak kaygısı taşıyan kadını düşleyen erkekler- her zaman olmuştur. Şairin düşlediği böylesi bir kadın ancak kendisini olumsuzlayan kodları kırarak var olabilir. Varlığı, devrimle değilse dahi, -aşılmaz sanılan- surların altına dönecek patlayıcılarla olasıdır. Bu kimi zaman depremin açtığı yarıklarda, tüm yapı bir an için de olsa altındaki zemini kaybettiğinde maddesel bir yıkım neticesinde oluşan *şeylerdeki radikal dönüşüm* yoluyla gerçekleşir ve kısa süreli bir delilik, kuralları ezip geçer; ve şair işte tam o anın kadınına ulaşır. Salt bu yüzden değil midir ki, Kleist kendini *kız kardeşine aşık kızların, kızına aşık annelerin, annesine aşık kızların... tüm bu muzır*

² Burada yalnızca Batı dünyasında kadınlara “ayrılan” konumdan söz ediyorum.

³ O halde, hangi çalışmalar dişil olarak adlandırılabilir? Sadece birkaç örnek vereceğim: anlamlarında yaygın bir biçimde dişili ortaya çıkarmaya yönelik tam okumalar verilmek zorundadır. Başka nereden açıklayacaktım ki! Fransa’da (bu alandaki muazzam yoksulluğumuzu farkettiler mi? Anglo-Sakson ülkeler, büyük somut sonuçlara ilişkin kaynaklar gösterirler), yirminci yüzyılda ortaya çıkan eserlere şöyle bir göz attığımda, dişil dili sadece Colette’in, Marguerite Duras’ın... ve Jean Genet’in yazdıklarında görebiliyorum.

kadınların varlığına duyduğu arzu ile tüketmiştir. Kraliyet Sarayı onarıldığında ise, artık sıra bedel ödemeye gelir: düzeni tehdit edici unsurları kanlı bir ölüm beklemektedir.

Ne ki yalnızca şairler –romancılar değil- temsiliyetçiliğin müttelikidirler. Çünkü şiir, bilinçdışı ile güçlenmeyi içerir; ve bilinçdışı, o uçsuz bucaksız ülke, ezilenlerin –kadınların ya da Hoffmann’dan eklersem, cinselliğin perilerinin- hayatta kalmayı başardıkları biricik yerdir.

O dişil kendisini yazmalıdır; çünkü bu, özgürleşeceği an geldiğinde, onun (dişi) tarihindeki, gerekli kırılmaları ve dönüşümleri gerçekleştirmesine olanak sağlayacak olan *yeni bir asi* yazının keşfi anlamına gelmektedir. Tam da burada birbirinden ayıramayacağımız iki nokta önemlidir.

a) Bireylik. Dişi kendisini yazarak, kadın elinden alınıp tuhaf bir yabancı –genellikle edepsiz bir eşe, yasaklamaların kaynağı ve uzamına dönüştürülen hasta ya da ölü figürü- şeklinde resmedilen bedenine dönecektir. Bedenini sansürlemen, soluduğun havayı, ettiğin kelamı da sansürlemen anlamına gelmektedir.

Dişil kendini yaz. Bedenini haykır. Haykır ki bilinçdışının o zengin madenleri yeryüzüne fıskırsın. Haykır ki naftamız tüm dünyayı sarsın; insanlık dolardan, petrolden, altından, değersiz değerlerden arınsın, haykır ki oyunun kuralları değişsin.

Yazmak. Yazmak, kadının cinselliği ve kadınca varlığı ile arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koymakla kalmayıp, aynı zamanda onun doğal gücüne erişmesini de sağlayacaktır; hünerlerini, hazlarını, organlarını, bedeninin mühürlenmiş engin bölgelerini ona geri verecektir. Onu daima suçlu (her şeyin tek suçlusunu, attığı her adımda suç işleyen: arzulamak, bir şeye sahip olmamak, frijit olmak, “çok ateşli” olmak, bu ikisini aynı anda becerememek, aşırı anne olmak ve fakat yetememek, çocuk sahibi olmak, çocuk sahibi olmamak, doğurmak, doğuramamak... suçunu işleyen) biri olarak içinde barındıran üstbencileştirilmiş yapıdan çekip çıkaracaktır; ve bunu araştırarak, inceleyerek, öğrenerek ve dişil kendisine ait bu harikulade metni azat ederek başaracaktır. Kadın kesinlikle konuşmayı öğrenmelidir. Bedeninden uzak, dilsiz ve kör bir kadın güçlü bir savaşçı olamaz; militan erkeğin hizmetçisine, hatta gölgesine indirgenir. Yaşamı solumayan *sahte kadınlığı* öldürmeliyiz. Tüm kadınlığın soluğunu yazmalısın.

b) Yazmak eylemi kadının *konuşma* hakkını söke söke *kazanmasını* ve dolayısıyla, *üzerindeki baskının* temellendirildiği yer olan tarih sahnesine yıkıcı bir etkiyle girişini de imleyecektir. Kadın, yazacak ve kendi *karşı logos* silahını yaratacaktır. *Canı istediğinde* riske girecek, inisiyatif alacaktır; tüm sembolik sistemlerde, politik süreçlerde kendi hakkını kendi arayacaktır.

Artık kadınların yazılı ve sözlü dilde hünerlerini sergilemelerinin zamanı gelmiştir. Her kadın konuşmak için uğraşp didinmenin ne elem bir şey olduğunu iyi bilir. Bir zamanlar küçük dilini yutmuş kadın yüreği şimdi hızlı hızlı atıyor; yitirilen onca zamanın telafisi için çabalıyor; bir kadının çekinmeden konuşabilmesi –hatta ağzını açabilmesi dahi- ne olağanüstü bir başarı, ne muhteşem bir sınır ihlalidir. Öte yandan, bu nasıl bir çifte ıstıraptır ki kadın konuşmayı başarsa dahi, sözcükleri daima erkeğin –sadece eril dili duyan- sağır kulağına rast gelmektedir.

Kadının, kadına uygun görülenin, simgeselleştirilenin dışında, yani sessizliğin dışında bir yerde konumlandırabilmesi, kadınlar tarafından ve yine kadınlar için oluşturulan yazı ve fallus tarafından yönetilen söyleme meydan okuma yoluyla olasıdır. Kadın, sessizlik kısılcısından kurtulmalıdır; bir kenarda ya da bir haremde konumlandırılmayı kabul etmemelidir. Üçkağıda gelmemelidir.

Şunu dinleyin; bir kadın, bir halk mitinginde konuşuyor (tabi şayet acı bir şekilde aklını yitirmediyse). Konuşmuyor, titreyen bedenini öne atıyor: kendinden geçiyor, uçuyor; kalbi sesinde atıyor ve bedeninin her yeriyle söylemindeki “*mantığı*” doğruluyor. Teni doğruyu söylüyor. İçini döküyor. Gerçek şu ki, o düşündüklerini fiziksel olarak görünür kılıyor; bunu bedeniyle ifade ediyor. Ne demek istiyorsa, açıkça *dile getiriyor*, çünkü konuşmasındaki ele avuca sığmaz, ateşli hamlelerini inkar etmiyor. Söylemi, “teoriye” ya da politikaya kaydığında dahi, asla basit, çizgisel ya da “*nesnelleştirilmiş*”, genellenmiş bir şekle bürünmüyor: kendi tarihini tarihin kendisinin içinde ele alıyor.

Burada, sıradan erkeğin egemenlik ile –aşâğılık, çıkarıcı- çağdışı bir ilişki kurarken sözlü anlatının mantığı ile metnin mantığı arasında başvurduğu türden bir bölünme, bir ayırım söz konusu değildir. Böylesi riyakar dudaklar –ki dudaklar bedenin en küçük bölümüdür- hangi süreçlerin emrine amade olurlarsa olsunlar, yalnızca gizlemeyi güçlendirirler.

Kadının söylemindeki –keza yazısındaki- sürekli yankılanan, içimize işleyen, sezilemeksizin ve derinden etkileyen ve bizi harekete geçirme gücünü elinde tutan bu element, şarkıdır: her kadının içinde barındırdığı sevginin en ilkel sesinden gelen o ilk müzik. Peki, neden sesle böyle ayrıcalıklı bir ilişki kurulmaktadır? Çünkü hiçbir kadın bir erkeğin yaptığı türden savunmalar geliştirmez, karşı atağa geçmez. Sen, onun gibi, etrafını duvarlarla çeviremezsin, hazzı onun kadar “ustaca” öngöremezsin. Fallik aldatmacası, iyi ilişkileri çoğunlukla kirliliyor da olsa, bir kadın hiçbir zaman “anneliğe” (bu rolün görevlerini değil, isimsiz iyiliklerin kaynağı olan “anneliği” kastediyorum) çok uzak değildir. Onda daima en azından iyi annenin ak sütü vardır. O, işte bu ak mürekkeple yazar.

Kadınlar için kadın. Kadın her zaman öteki tarafından -genelde öteki kadın tarafından- üretilen bir güç barındırır. Rahminin içinde, beşiğinde anne ve çocuk olarak kendisini bahsettiği bir yan vardır; o, aynı zamanda kendi kardeş-kızıdır. “Peki, ya kötü bir annenin histerik kızına ne demeli?” diyerek karşı çıkabilirsiniz. Kadın bir kez kadını öteki kadına verdi mi, her şey anında değişecektir. Kadında gizli ve daima hazır bir kaynak vardır: öteki için bir yer. Anne de bir metaforudur. Kendisini sevebilmesi, ondan “geldiği” bedenine büyük bir sevgiyle geri dönebilmesi için gerekli ve faydalıdır ki, kadına kendisinin en iyisi yine bir öteki kadın tarafından verilmelidir. Dokun bana, beni okşa, sen ki isimsiz yaşayansın, dişil kendimi bana kendim olarak ver. Yoğun bir arzu ve şiddet anlamında, “annelikle” kurulan ilişki bundan böyle çocuklukla (çocuk olmuş, çocuk olan, çocuk yapan, yeniden yapan, geri alan; ve tam da orada bir yandan da kendisinin annesi olan çocukla) kurulan ilişkiden daha fazla gizlenemeyecektir. Yaz: bedenim müzikle dolu; kastettiğim baskıcı, zorba “anne” değil; sana dokunan, seni etkileyen eşsesi; içini konuşmaya karşı duyduğun o büyük istekle doldurana, seni güçlendireni; seni güldürebilen ritmi; tüm metaforları olası ve arzulanır kılan duyarlı sırdaşını; tanrıdan, ruhtan ya da Ötekenden daha açıklanabilir olmayan bedeni; (bedeni? bedenleri?) kendinle aranda bir boşluk bırakan senin bu yanını; ve seni dilde kadının biçimini yazmaya iten “anneyi” kastediyorum. Ama az ama çok her kadının içinde daima her şeyi güzel yapan, besleyip büyüten, ve ayrımcılık karşısında ayağa kalkan bir anne vardır. Bu, yok edilemeyecek, kuralları ezip geçecek bir güçtür. Bedenlerinin tüm formları ve süreçlerinden başlayarak, kadınlar üzerine etraflıca yeniden düşüneceğiz. Amerikalılar hatırlatıyor: “Hepimiz Lezbiyeniz”; dolayısıyla, kadına çamur atmayın; erkeklerin size yaptıklarını siz de (dişi) ona yapmayın.

Kadın attığı her adımda son derece “*tutarlı*” davrandığı içindir ki, konuşma hakkını elde edememesi, eril tasarrufa dayalı dolaylı, dolaysız *tüm* mekanizmaların dönüşümünü gerçekleştirememesi söz konusu dahi değildir. (Dişi) onun libidosu, kimilerinin düşündüğünden çok daha radikal politik etkiler ve sosyal değişimler yaratacaktır

Kadın öylesi büyük bir heyecanla ilerliyor ki, artık yeni bir tarihin başlangıcındayız; ya da pek çok tarihin birbiriyle kesiştiği bir süreçteyiz. Tarihin bir konusu olarak kadın daima aynı anda pek çok yerde birden olmuştur. Kadın, güçleri homojenleştiren, yönlendiren ve çatışmaları tek bir savaş alanına sıkıştıran birleştirici ve düzenleyici tarihi olursuzlaştırmaktadır.⁴ Kadın için bireysel tarih, tüm kadınların tarihi ve aynı zamanda ulusal tarih ve dünya tarihi ile iç içedir. Bir militan olarak kadın, tüm özgürlüklerin ayrılmaz bir parçasıdır. O, daha ileri görüşlülükle değerlendirilmeli; ayrıntılı etkileşime indirgenmemelidir. O, kendi özgürlüğünün güç ilişkilerini değiştirmenin ya da topu başka bir alana atmanın ötesinde bir şeyler başaracağını şimdiden öngörebilmektedir; o, insan ilişkilerinde, düşüncede ve tüm alışkanlıklarda güçlü bir dönüşüm yaratacaktır: onunki salt bir sınıf mücadelesi değildir, çok daha kapsamlı bir harekettir. Kadın mücadelesi içinde yer almak için işçi sınıfı mücadelesini bırakmak, onu reddetmek zorunda değildir; bilakis, işçi sınıfı mücadelesinin ya da herhangi bir öteki sınıfın, topluluğun özgürlük mücadelesinin bir baskı aracına dönüşmesine, kaçınılmaz olanı ertelemek için bahaneler üretmesine, güç ilişkilerindeki ve elbette bireyliklerin oluşumundaki değişimi sendeletmesine engel olmak için, tam da bunun için kadın mücadelesini alenileştirmeli, yaymalı, öne sürmeli

⁴ *Dé-pense, penser* sözcüğünden türetilmiş yeni bir sözcüktür. Hem “imkansız” hem de “harcamak” (*dépenser*) anlamında kullanılmaktadır.

ve temel özgürlük mücadelesi ile doldurmalıdır. Bu değişim – örneğin, milyonlarca gece sürüngeninin ailenin altını oymak ve bütün Amerikan toplumsallığını atomlarına ayırmak sürecinde olduğu Birleşik Devletler’de- hemen önümüzde durmaktadır.

Yeni tarih geliyor; erkeklerin hayal gücünün sınırlarını aşıyor olsa da –ki bunun nedeni oldukça açıktır- bu, bir rüya değil. Bu yeni tarih, onların ayartma çarklarını yıkmak ile işe başlayacak ve onları kavramsal ortopedilerinden mahrum bırakacaktır.

Dişil bir yazı pratiği *tanımı yapmak* olanaksızdır; ve bu pratik için, bu, asla kuramsallaştırılmayacak, ilişkilendirilemeyecek, kodlandırılmayacak bir olanaksızlık olarak kalacaktır –şüphesiz ki bu var olmadığı anlamına gelmez. Öte yandan, bu, fallusmerkezli sistemi oluşturan söylemi açacaktır; felsefi-teorik tahakküme tabi alanlar dışında bir yerlerde konumlanmaktadır/konumlanacaktır. Bu sadece tekdüzeliği kıran öznel ve hiçbir otoritenin boyunduruğu altına alamadığı periferik bireyler tarafından tasavvur edilecektir.

Bu nedenle, bu dildeki gelişmeleri olumlamak, onun hareketine, yakın ve uzak yanyollarına biçim vermek gerekmektedir. Her zaman erkeğin çıkarına, erkeğin yasalarına hizmet etmiş, dili baltalamış bu (1) cinsel karşıtlığın sadece tarihsel-kültürel bir sınırı olduğu akılda tutulmalıdır. Kadınlığın basite indirgenemez etkilerini ortaya koyan bir yazın halihazırda mevcuttur ve bu her geçen gün daha da büyük bir hızla yayılacaktır. (2) Salt bilgi eksikliklerine bağlı olarak, her iki cinsten de pek çok okur, eleştirmen ve yazar, dişil ve eril dil arasında olası ve yerinde bir ayırım olduğu savına ilişkin doğrudan bir kabul ya da reddiye üretememektedir. Bu cinsel ayrılaşmayı ortadan kaldırmak amacıyla genellikle şöyle denir: Her iki yazı türü de cisimleştirilmektedir, dolayısıyla dişildir; ya da tersine, -aslında bu da aynı kapıya çıkıyor ki- yazmak eylemi eril mastürbasyon ile eşeslidir (o halde yazan kadın kendisine kağıttan bir penis biçiyor demektir); ya da yazı, çift cinsiyetli, dolayısıyla cinsiyetsizdir ki bu da yine ayrılaşmayı yok etmektedir.

Açıkça kabul edilmelidir ki, yazmak, her şeyden öte aynının ve ötekinin sürecini inceleyerek ikisinin ortasında durmaktır; -ki bu olmaksızın hiçbir şey var olamaz- yazmak, ölümün yazdığını silmektir; açıktır ki, ikinciyi isteyen birincidir, ve her ikisini, ve biri ile ötekinin biraradlığını isteyen; yazmak, mücadele etme ile öteleme ya da öteki ölüm biçimleri sekansının arasında kalmamak, bir konudan ötekine doğru ilerleyen aralıksız süreçle birlikte sonsuz bir dinamizm kazanmaktır. Farklı öznelerin, birbirinin farkında olarak ve birinin ötekini mevcut sınırlarının dışında yeniden fakat bu kez farklı biçimde ele alması süreci: aynının öteki içindeki ve onunla arasındaki milyonlarca karşılaşım ve dönüşümle izlediği çoklu ve bitmez tükenmez bir yol; işte kadının kendini oluşturduğu yer burasıdır (ve elbet sırasıyla erkeğin de; ancak bu onun öteki tarihidir).

“Çift cinsiyetli, dolayısıyla cinsiyetsiz” derken, çift cinsiyetliliğe ilişkin geleneksel algılama biçimini, yani iğdişlik korkusu altında ve bir “bütün” olmak (iki yarımdan ibaret olunmasına karşın) hayali ile bastırılmışlığı ve bunun baştan geçen bir ameliyat sonucunda maruz kalınan bir yitimmiş, korkunç bir kesilmişlik haliymiş üzerinden oluşturulan farklılığı ortadan kaldıracağını kastediyorum.

Farklılıklar, iğdiş ortadan kaldıracak olan bu kendini geri planda tutan, kaynaştırıcı çift cinsiyetliliğe sorun çıkarmadığında, artık o ne biridir, ne de öteki (yazar burada imzasını atar: “çift cinsiyetli yazı burada yazıldı, gelin, görün”). Her öznenin (dişil/eril) onun erotik evrenini kuran fallusmerkezli temsiliyetçiliğin sahte sahnelerinde kuşatılmadığı *öteki çift cinsiyetliliğe* karşı duruyorum. Çift cinsiyetlilik: yani, her bir bireyin farklılığı ya da bir cinsi dışarıda bırakmaksızın her iki cinsin de buradallığındaki *ben’in* içindeki konumu (*répérage en soi*); ve bu “öz-izinden” hareketle, bedenimin ve öteki bedeninin her bir noktası üzerinde arzu yazımının etkilerindeki çoğalma.

Bugün için açıkça söylemek gerekirse, tarihsel-kültürel nedenlere bağlı olarak, farklılıkları hükümsüz kılmak yerine, onları kışkırtan, sürdüren, dahası, çoğaltan bu kehanet kabilinden çift cinsiyetliliği geliştiren ve ondan yararlanan kadınlardır. Kuşkusuz ki, “kadın, çift cinsiyetlidir”: erkek ise, bu bir sır değil, görünürde o muhteşem Fallik tek cinsiyetliliği ayakta tutmaktadır. Fallik önceliği onaylıyor ve bunu yaşamda pratiğe döküyor olması nedeniyle, *fallo-otokratik* ideoloji bir kurbandan çok daha fazlasını talep eder. Bu büyük saltanatın gölgesinde göğü karartılan bir kadın olarak, bana şu öğretili: sarsamayacağına şeye tapınacaksın. Ne ki erkek aynı zamanda bu grotesk ve hiç de özenilmeyecek (bir düşünsenize!) balçıktan bir tanrıya indirgenme kaderine yakalanmıştır; ve elbette Freud ve onun izdeslerinin belirttiği gibi, kadın olmak korkusu tarafından tüketilmeye!.. Şayet psikanaliz kadın üzerinden ve kadınlığı bastırmak için kurulduysa, (ki çok da başarılı bir

baskı sayılmaz –erkekler bunu açıkça göstermiştir) bu halde psikanalizin eril cinsellik açıklaması şimdi daha da çürütülmesi zor bir hal alıyor; çünkü bu, tüm öteki “beşeri” bilimlerle birlikte eril bakış açısını yeniden üretmektedir.

Tam da bu noktada, karşımıza eski Freudyen krallığında dimdik duran o malum ilkel erkek çıkmaktadır; dilbilimin bu figürü “silbaştan” kavramsallaştırdığı noktaya geri götüren Lacan, onu *iğdiş edilmişliğin yoksunluğundan* “korunacağı” fallus barınağında saklar! Onların “simgeseli” var olmayı sürdürüyor, iktidarı elinde bulunduruyor, -biz kaos ekiciler bunun bal gibi de farkındayız. Ne ki bizi asla yaşamlarımızı onların yoksunluk bankalarına yatırmaya mecbur edemezler; bizler öznenin oluşumunu orasından burasından bir şeyler kesilip atılarak sahneye konan bir oyunmuş gibi düşünmek, tanrının dinini yeniden, yeniden kurmak zorunda değiliz. Asla. Çünkü istemiyoruz. Biz o ulu deliğin çevresinde fir dönmüyoruz. Olumsuzluğa bağlılık sözü vermek için hiçbir dişil nedenimiz yok. Dişil sözcük (şairlerin tahmin edebildiği gibi) olumsuzdur: “... Ve evet,” der Molly, *Ulysess*'i tüm kitapların ötesine, yeni dile doğru alıp götürürken: “Evet, dedim; Evetleyeceğim.”

Kara Kıta ne karadır, ne de keşfedilemez. –Hala keşfedilememiş olmasının tek nedeni keşfedilemeyecek kadar kara olduğuna inanmamızdır. Keşfedilememiştir; çünkü bizi asıl ilgilendirenin beyaz kıta olduğuna inandırmaya çalışıyorlar -Yoksunluğa dair tüm o anlamları ile birlikte. Ve biz inandık. Bizi iki korkunç mitin, Medusa ve uçurumun ortasına çivilediler. Bu, dünyanın yarısının gülmesi için yeterlidir; ama bu yarısı için değil. Fallusmerkezci *ıçererek kaldırma*⁵ bizi ıçerdiğindendir ki, eski kalıpları yeniden oluşturan savaşçıları iğdiş edilme dogmasına demir atmışlardır. Onlar tek bir şeyi dahi değıştirmemişlerdir: sadece gerçeğe ilişkin arzularını kuramlaştırmışlardır! Bırakın keşifler titresin; onlara ‘*sext*’imizi (*) okumaya geliyoruz!

Eğer erkekler kadınların aslında erkek olmadıklarını, dahası annelerinin de o erkeklerden birine sahip olmadığını öğrenirlerse, bu onlar için felaket olur. Ne ki bu onlara müstahak değil midir? En kötüsü olmasın mı; en kötüsü, kadınların aslında iğdiş edilmemiş oldukları gerçeği değil mi; erkeklerin bunu görmeleri için sadece Sirenleri (ki Sirenler erkektir) dinlemeye bir son vermeleri gerekmiyor mu; tarih ancak böylelikle anlamını değıştirmez mi? Senin ise, sadece Medusa’ya bakman, onu görmene gerekiyor. Kaldı ki, o yaşıyor. O, çok güzel ve gülüyor.

Erkekler, iki şeyin gösterimlenemeyeceğini söylerler: ölüm ve dişil cinsiyet. Çünkü dişillik ölümle ilişkilendirilmesi icap etmektedir: bu heyecan onları azdırır! Bizden korkmaya ihtiyaçları vardır. Şu arkamıza takılan *Perseus*’lar da (***) bakın hele! Nasıl da kötülüğe karşı koruyucu zırhlara bürünmüşler! Ne hoş bir arka plan böyle. Tek bir dakika daha kaybetmeye değmez. Yürüyün, gidelim.

Acele edelim: kıta yürünemeyecek kadar kara değil. Ben daha önce çok gittim. Hatta bir keresinde Jean Genet⁶ ile karşılaştım. Onu gördüğüme çok seviniştim. *Cenaze töreninde* idi. (Eril) Jean’ı ile birlikte gelmişti. Dahası, kadınlıktan korkmayan birkaç (tek tük de olsa) erkek de vardı.

Şimdiye değin, kadınlığa ilişkin neredeyse hiçbir şey kadınlar tarafından yazılmadı: Kadın, cinselliğine, yani, onun sonsuz ve akışkan karmaşıklığına; erotizmine, bedeninin küçüklü/büyükü belli bölgelerinde duyduğu ani hazlara; kadere değil ama, böylesi... böylesi zevkli deneyimlere; gezmelere, kesişmelere, yorucu yürüyüşlere, ani uyanışlara, yavaş yavaş uyanışlara, bir zamanların çekingen, yarımın apaçık bölgelerinin keşfine ilişkin henüz tek kelime etmedi. Engelleme ve gizlemeleri bir kez ezip geçtiğinde, kadın, içindeki her şeyi açıkça ifade edecektir. Ve bin bir ateşten kapıdan geçen kadın bedeni, o köhne, tek oluklu anadili birden çok dilde yankılayacaktır.

Bizlere bedenlerimizden yüz çevirmemizi söylendi, iğrenç bir şekilde onları görmezden gelmemiz, bu ahmak cinsel utanç ile onları yok etmemizi öğretildi; bizler bu eski saçma oyunun kurbanları seçildik: her birey öteki cinse aşık olacak. Ben sana senin bedenini vereceğim; sen de bana benimkini. Peki, kadına “bedeni” veren erkek kim ki, kadın ona körü körüne boyun eğiyor? Kadın, bedeniyle yazmalıdır, duvarları, sınıfları ve öğretileri, düzenlemeleri ve kodlamaları ortadan kaldırmalıdır, araştırmalıdır, sadece gelmelidir, son kertede,

⁵ Hegelyan bir terim. (Alm. *Aufhebung*), (Fr. *La relève*), (İng. *Sublation*);

*, *sext*: Hristiyanlıkta günlük yedi duanın dördüncüsü. Ç.N.

**, *Perseus: Medusa’yı öldürüp Andromeda’yı kurtarmış olan Yunan mitolojisi karakteri. Ç.N*

⁶ Jean Genet, *Pompes funébres* (Paris, 1948), *Cenaze töreni. Ç.N.*

yedek söylemin ötesine geçmelidir; söyleme “sessizlik” sözcüğünü kullanırken kahkaha atanı da imkansız isterken “imkansız” sözcüğünü “son” olarak yazanı da katmalıdır.

Sözdizimini süpürüp atan, erkeği kordon bağının vekili görerek, yaşlı hanım ablanın daima onun arkasında olduğuna, fallusunu yaparken onu izlediğine ilişkin ona garanti veren –yoksa gelmezdi ki- o meşhur bağı (ki bu sadece küçük bir tehdittir, öyle diyorlar) kıran böylesi güçlü bir kadın şüphesiz ki doğrudan imkansıza yürüyecektir.

Kültür ve toplumdaki “baskı” geri geldiğinde, bu, eşi görülmemiş korkunçlukta patlayıcı, acımasızca yok edici, sersemletici bir dönüş olur. Fallik dönem bittiğinde, kadın ya ortadan kaldırılmış ya da en yüksek noktaya, en vahşi akkora taşınmış olacaktır. Tarihi boyunca üstü örtülmüş olan kadın hep düşlerinde, (susturulmuş da olsa) bedeninde, sessizliğin içinde ve kısık seste yaşamıştır.

Ve de benzersiz yoğunluğuna eşdeğer kırılğanlığındaki, yaralanabilirliğindeki bu güçle. Şükür ki, ulaştırılmadı; tenini ve enerjisini kurtarmayı başardı. Geleceksiz bir yaşamın çıkmaz sokaklarından kurtulmak için uğraşmadı. O şaşalı bedeninde kızgınca bekledi: Freud’u itiraf edilmesi imkansız onca haz dolu an’a boyun eğdiren, onun o Mozaik statüsünü tüm şehvetli ve arzulu bedensel sözcüklerinin bombardımanına tutan, hiç duyulmadık müthiş ithamlarıyla onu avlayan, yedi kat peçeyi atı atıverip onu büyüleyen güzellik abidesi histerik seni. Sen ki tüm erkek tarihinden ve Hıristiyan kapitalist toplumdaki fırlayan bir ok gibi, bedeninin tek bir sözcüğüyle bütün bir tarihin baş döndürücü yoğunluğunu yazabilensin; sen ki dünün boyun eğeni, yarının kadınının atasısın, senden sonra özneler arasındaki ilişki bir daha asla aynı olmayacak. Sen, Dora; sen, boyun eğmeyen şiirsel beden, Yazmanın gerçek “sahibesi” sensin. Sözcüklerin artık bastırılmaz hale geldiğinde, senin bedenini merkez alıp, ötekine karşı yazıldığında, artık o arzu edilen başarı ortaya çıkacaktır.

Bedende. Erkeğin sosyal başarıya ve yüceliğe hile yoluyla ulaştığı bir yerde, kadın, bedendir. Daha çok beden daha çok yazmak demektir. Kadın, kıyama, aile ve evlilik yoluyla yürütülen evcilleştirme politikalarına ve onu iğdiş etmeye yönelik sonsuz girişime uzunca süredir bedenin içinde bekleyen cevabı vermiştir. Konuşmadan önce dilini on bin kere ısırarak birisi ya artık bundan bıkkındır ya da diline ve ağzına herkesten daha yakın olacaktır. Bir kadın olarak ben, artık bu Yasayı havaya uçuracağım: bundan böyle bu patlama kaçınılmazdır; gelin bunu yapalım, hemen şimdi, dil ile.

Hala eski tekdüzeliklerle tıka basa dolu olan bir analizin tuzağına düşmeyelim. Dil içinde daima bir muhalif gizlediği için korkmamalıyız; çünkü bu erkeğin dili, erkeğin grameridir. Onu artık kendine ait olmayan tek bir yerde bizden de yalnız bir halde bırakmamalıyız.

Eğer kadın daima eril söylem “içinde” fonksiyon göstermişse, bir gösteren kendi özel enerjisini yok eden, ve farklı seslerini kısıyan ya da bastıran karşıt gösterene tekrar tekrar geri gönderilmişse, artık (dişi) onun için bu “içindeliği” altüst etmenin, bunu bozmanın, yok etmenin, ümüğünü sıkmanın vakti gelmiş demektir; gün, kadının sözcükleri kendine alacağı, kendi ağzının içinde tutacağı; kendisine içinde yaşayabileceği bir dil oluşturabilmek için kendi dilini doğrudan kendi dişleriyle ısıracağı gündür. Ölesiye uyuşuk bir halde çömeldiği yer olan bu “içindeliğinden” nasıl da aniden çıkacağını göreceksiniz.

Bu, ne araçlarına, algılarına ve konumuna uygun olduğu için böyledir, ne de efendilik konumunun ondan esirgendiği için. Bu, adlandırılmama tehlikesinin olması, boyun eğeceğimiz anlamına gelmediği için böyledir. Biz bunları evhamlılara bırakalım; bırakalım da bunları bir şeyi başarmak için ona hükmetmek gerektiği düşüncesine takılıp kalmış erkek aklı düşünsün. Bizim bir şeyi özümsemek ve büyük bir hünerle kullanmak için “ona sahip olmak” gibi bir düşüncemiz ya da derdimiz yok. Bizim derdimiz, ayağa fırlamak ve “uçmak”.⁷

Uçmak, -dilinin içinde uçmak ve onu uçurmak- kadına özgü bir edimdir. Bizler uçmak sanatını tüm teknikleriyle birlikte öğrendik; yüzyıllardır sadece uçarak bir şeye sahip olduk; sadece uçarak yaşayabildik; istediğimizde sessizce sıvılaşabileceğimiz dar geçitler, gizli patikalar bularak nefes aldık. “*Voler*” sözcüğünün iki anlama birden geliyor olması tesadüf değildir; bu sözcük [*Fransızca. ç.n.*] hem “*uçmak*” hem de “*çalmak*” anlamına gelir, dolayısıyla da, duyu ajanlarını üzerinden atar. Kadınların kuşlara ve hırsızlara benzemesi,

⁷ Aynı zamanda, çalmak anlamına da gelir. Bir sonraki paragrafta her iki anlam da açıklanmaktadır.

hırsızların kadınlara ve kuşlara benzemesi bir tesadüf değildir. Onlar⁸ kaçar, firar eder, boşlukta gezinmekten, boşluğun yönünü değiştirmekten keyif alır, mobilyaların yerini değiştirir, nesnelerin ve değerlerin altını üstüne getirir, tümünü kırar, yapıların içini boşaltır, edep kurallarını hallaç pamuğuna çevirir.

Hangi kadın uçmamıştır/çalmamıştır? Hangisi toplumsallığı dürtten el/kol hareketleri hissetmemiş, düşlememiş, -bunları yapmamıştır? Hangisi ayrımcı çizgiyi çiğnememiş, alay konusu etmemiştir? Hangisi farklılığı bedeniyle yazmamış, çiftler ve karşıtlık sistemini delmemiştir? Hangisi kimi günahları işleyerek ardışıklığı, bağı, çevrel birleşme duvarını yıkmamıştır?

Dişil bir metin her zaman yıkıcıdır. Volkaniktir: yazılırken, eril yatırımın taşıyıcısı olan o eski mülk tortusunda kabarmaya yol açar, bu kaçınılmazdır. Eğer (dişi) o, bir (eril) o değilse, ona ait bir oda yoktur. Eğer o, bir dişil-o ise, kurumları ortadan kaldırmak, kanunları yok etmek, ve içten bir kahkaha patlatmak için her şeyi ezip de geçmesi gerekir.

Bir kez simgeselde *kendi* imzasını atmaya görsün, artık onu “bireysel” kaos-kozmosu -kendi zamiri, kendi adı ve kendi gönderge klikleri- ile üretmekten geri durmayacaktır. Bu doğru bir mantıktır. Gynocide’in her zaman çok uzun bir tarihi olacaktır. Bu, dünün sömürgeleştirilmişleri, işçiler, uluslar ve erkeğin altın tarihini sırtından oluşturduğu tüm öteki türler tarafından çok iyi bilinir; bunlar şüphesiz, inatçı bir azamet arzusundan kaynaklanan kıyam alçaklığını görenler, temiz havanın hazzını gardiyanlardan çok daha iyi bilen mahkumlardır. Erkeklerin tarihi sayesinde ki, bugün kadın ne istediğinin ve bunu nasıl başaracağıının farkındadır –ki erkeğin bunu düşünebilmesi biraz zaman alacaktır. Ben, kadın “bireysel” olana dönmelidir, diyorum; dönmeli ki, yasalara, yalanlara, iftiralara ve adıyla birlikte kendilik hakkının da elinden alınması anlamına gelen evliliğe maruz kalırsa, o ölümcül yabancılaştırma hareketi süresince “edebini” -yani, eril ve evliliğe özgü öznel ekonominin pintiliğinin- ne denli saçma olduğunu daha yakından görebilsin; çünkü tam da iki misli ayak dirediği şey budur. Kadın, bir yandan kendisini zorunlu olarak tamamen yiten değil ve fakat bir parçasını yitirebilen bir “birey” olarak oluştururken, öte yandan, gizlice, sessizce büyüyerek, çoğalarak yaşama ve güçlerin ekonomisi ile egonun idaresi arasındaki ilişki hakkında bir erkekten çok daha fazla şey öğrenmektedir. Adını, ünvanlarını, değer kesesini, başlığını, tacını, ve başıyla bağlantılı öteki her şeyi gururla taşıyan erkeğin aksine, kadın, boynunun vurulması (ya da iğdiş edilmesi) korkusunu erkekten daha az hissedemez, adını gizleyerek eril gözüpекlik içine girmeksizin, -ki bunu kendini imha ederek ya da etmeyerek başarabilir- hiçbir işe kalkışamaz: çünkü o, verendir.

Yanılıcı hediye sorunsalı üzerine pek çok şey söylenebilir. Kadın, şüphesiz ki, Nietzsche’nin hayalini kurduğu kadın değildir.⁹ Kim hediyeyi kendine alacağı bir hediye olarak görebilir ki? Erkekten başka kim herşeyi kendine almak ister ki?

Eğer ki “kadının edebi” diye bir şey varsa, bu paradoksal açıdan onun fütursuzca edepsizliği, sonu olmayan, eklentisi olmayan, temel “kıyımları” olmayan bir bedeni de olduğu anlamına gelir. Eğer kadın bir bütün ise, bu bütün basit sabit kısımlardan değil, hareket eden, sınırsız küçük kısımlardan oluşan, çok bölümlü bir bütündür; Erosun tek bir Güneşin –ki o ötekilerinden daha fazla yıldız değildir- çevresinde değil, boşluktaki tüm yıldızlar arasında bıkmaksızın birinden ötekine zikzaklar çizdiği bir kozmostur.

⁸ *Illes, kuşlar ve hırsızlar’a* refere edilen eril zamir “ils” ve *kadınlara* refere edilen dişil zamir *elles’in* kaynaşmasından oluşan bir sözcük.

⁹ *Nietzsche* aujourd’hui (Union Generale d’Editions, Coll. 10/18) içinde yer alan Derrida’nın “Le style de la femme” yazısında Nietzsche, kadını sistematik bir şekilde baştan çıkarma edimine indirgeyen bir *İçererek kaldırma* felsefesi yaparken görüyor: kadın, kandırmak maksadıyla, “alınan” birisi olarak karşımızda beliriyor; tüm giysilerinden soyunmuş, sadece almak için veren biri olarak.

Bu, kadının farklılaşmamış bir magma olduğu anlamına gelmez; öte yandan, ne de bedeni ya da tutkusu üzerinde hakimiyet kuracağı anlamına gelir. Eril cinsellik, penis çevresine odaklanıp bedenini bunun diktatörlüğü altında oluşturmuş olmasına karşın, kadın, temel/genital ayrımına yol açan ve sadece sınırlar oluşturmaya yarayan benzer bir bölgeselleşme yaratmaz. Bilindiği nasıl ki tüm dünyayı kapsıyor ise, kadının libidosu da bir o kadar evrenseldir. Kadının yazısı, dış hatlarını oluşturmaksızın, bunları farketmeksizin, sürekli akar; kadın, ötekine dönük kısa süreli ve tutkulu yerleşmelerdeki baş döndürücü geçişleri, (eril) onun, (dişil) onun, onların bilinçdışlarına en yakın noktalarından, harekete geçtikleri ilk andan başlayarak hesaplamayı göze alır; onları güdülerine en yakın noktadan sevmeye çalışır; ve daha sonra, bu kısa, belirleyici içine almalar yoluyla döllenerek sonsuzluğun içine girer; sonsuzluğu içerir. Yalnızca kadın, yani afaroz edilmiş olan, tınısına kulak vermekten asla vazgeçmediği o ilk dili büyük bir cesaretle içeriden bilmek istemektedir. Kadın öteki dillerin de konuşmasını ister; ne kapatma ne ölüm bilen 1000 dilin. Yaşam için hiçbir şeyi reddetmez. Onun dili sınırlamaz, sürdürür; durdurmaz, olası kılar. İd muğlak bir şekilde ifade edildiğinde – farklı olmaktan duyulan şaşkınlık- kadın kendisini bu yabancı kadınlara karşı savunmaz; onların varlığına şaşırır, ancak bu değiştirilebilirlik hediyesinden zevk duyar. Ben ortadayım, şarkı söyleyen bir etim ben; aşılandım, kim bilebilir ne kadar az ya da çok insan olduğumu; ama canlıyım; çünkü şeklen değiştirildim.

Yaz! Çünkü senin bencil metnin kendini etten de kandan da daha iyi bilecektir; o kabaran asi hamur kendini yoğuracaktır; güzel sesler, hoş kokular, cıvıl cıvıl renkler, yapraklar ve nehirlerle besleyeceğiz denizimizi. “İşte, (dişi) onun denizi,” diyecektir (eril) o, ve bir an olsun dizinin dibinden ayrılmadığı küçük fallik annesinden bir leğen su getirecektir bana. Ama baksana! Bizim denizimiz, biz ona ne verdisek, ondan ibaret; ağzına kadar balıkla dolu, ya da hiç balığı yok; mat ya da ıslık ıslık; kırmızı ya da siyah; azgın ya da sütliman; sığ ya da derin; ve biz kendimiz de deniziz, kumuz, mercanınız, yosunuz, kumsalız, gelgitiz, yüzücüyüz, çocuğuz, dalgayız... Az ya da çok dalgalı deniz, dünya, gökyüzü –bundan sonra bizi ne durdurabilir ki? Hepsinden nasıl söz edeceğimizi çok iyi biliyoruz.

Evet, heterojen. Olanca neşesiyle birlikte, erojen de; o, heterojenliğin erojeni: hava dalgıcı, uçuyor, o kendisine yapışık değil; dağılabilir, olağanüstü, çekici, tutkulu ve ötekilerinin o olabilmek olasılığı; o olabilecek öteki kadının, olmayan öteki kadının, (eril) onun, senin.

Kadın, bir yerden korkmaz, ayınısından ve ötekinden de korkmaz. Benim gözlerim, benim dilim, benim kulaklarım, benim burnum, benim tenim, benim ağzım, benim bedenim –öteki için mi? Bir deliği doldurmak için bunu arzulamıyorum ben; ne de kimi noksanlarıma hazırlıklı olmak için. Ya da kaderim bu olduğu için, kadınsı “kıskançlığım” beni kışkırtıyor; değiştirilenin bu zincirin nihai nesnesine döndüğü bütün değişimler zincirinin içine sürüldüğüm için değil ama! Böyle bir şeyi ancak bir “Cüceden” ya da kulaklarımıza *Penis hasetlerini* fışıldayan -kocalarının, oğullarının hizmetçileri- bizim cadı ninelerimizden duymuş olabiliriz. Eğer erkekler kendilerini büyümsemek için buna inanıyorlarsa, eğer şehvetten geberdiğimizize, bu püsküllü deliğimizin onların penisi için yanıp tutuştuğuna gerçekten de kendilerini inandırmak zorunda hissediyorlarsa, bunun nedeni gayet açıktır: bu onların en eski icadıdır. Su götürmez bir gerçek var ki, (bizim onayımız kendi tasarrufumuzda ve fakat aynı zamanda kendi aldığımız hazdan da hareketle olasıdır) erkekler nasıl da azgın olduklarını bilmemizi isterler; böylelikle, (bizler, onların küçük ceplerindeki iktidarlarının anaç hanımları) gelecekte onları ikna edeceğiz: *Bak hala yapabiliyor; işte bak orda duruyor.* Çünkü erkekler kendilerini tüylerle donatarak yapılandırır. Kadının çocukta arzuladığı şey, penis değildir. Erkeklerin sandığı gibi kadının arzuladığı sadece küçük bir et parçası değildir. Geçmişin tarihi sınırları dışında, gebeliğin ne kimi kader formlarında, bilinçdışındaki sonsuz “kıskanç kadın” algısı tarafından ortaya çıkarılan mekanik değişimlerde izini sürmek mümkündür ne de penis kıskançlığında ya da annelikle sürekli ilişkilendirilen kimi eşcinsel yönelimlerde. Çocuk sahibi olmak, kadının ya da erkeğin kaçınılmaz olarak belli bir kalıba gireceği ya da çoğalma çemberini yeniden dolduracağı anlamına gelmez. Ortada bir risk var diye, kaçınılmaz bir tuzak da olmak zorunda değildir: bütün yasaklamalara, engellemelere ilaveten, bilinç yükseltme kisvesi altında kadın böylesi bir baskıdan sağ çıkamayabilir de. Çocuk istersin ya da istemezsin -*bu seni ilgilendirir.* Kimsenin seni tehdit etmesine izin verme; arzularını tatmin et; “olmak” korkusunun geçmişte “alınmışlık” korkusunu oluşturmayı başaran toplumsallık ile suç ortaklığı yapmasına izin verme. Sana gelince, genç adam! Yoksa sen hala çocuk demek, babalık da demek olmasın, ve dahası, çocuğu olan bir kadın anne-baba-aile (ki hepsi bir anda olur) mekânini boylamasın diye İÇİN ÇIKACAK insanların körlüğüne ve pasifliğine mi bel bağlıyorsun? Hayır, hiç değil. O küflü çemberleri kırmak tamamen sizin elinizde. Tüm o eski ilişki türlerini ve bunların sonuçlarını değiştirmek, AİLESELLİKTEN UZAKLAŞMIŞ, yaşam dolu yeni nesil bir özneyi

adedmek erkek ve kadının elinde. Gelin, anne-babasızlaşalım; kadını yoksayan, oybirliği ile üremeye karar veren bu çağ, beden için ne tüyler ürpertici bir deneyimdir! Gelin, fetişizmi bırakalım. Gelin, “*en iyi baba, ölü babadır;*” ya da “*çocuk, anne/babasının ölüsüdür*” gibi safsatılardan vazgeçelim. Bir çocuk maruz kaldığı şiddete, yitime ve verdiği savaşıma bağlı olarak ya biridir ya da öteki. Nesilden nesile aktarılan, şeceresi çıkarılan iğdiş ayınlarından de, birbirinden sonsuza dek ayrılmış öğeleri birbirine bağlamaktan da bıktık artık. Artık geriye dönmeyeceğiz; artık yaşama arzusu kisvesi altında bir şeyleri bu denli kolay ezip geçmeyeceğiz. Oral tahrik, anal tahrik, vokal tahrik –tüm bunlar bizim güçlü yanlarımızdır; hele ki gebelik dönemi tahrik - yazmaktan duyulan hazzın aynısıdır bu: bir haz ki kendini ta en iç yerinde yaşamak, bir haz ki, şişmiş bir karın gibi, tıkabasa sözcük, tıkabasa kan, tıkabasa yaşam dolmak. Gebeliğin o ateşli, o eşsiz hazlarına –ki bu durum klasik metinlerde her zaman ya abartılmış, ya yok edilmiş, ya da lanetlenmiştir- saldırıldığında, artık bunu inkar etmeyeceğiz. Daima bastırılmış bir şey arıyorsanız, işte hemen yanbaşınızda duruyor: gebe kadın tabusu. Kadının bu konuda sarf ettiği çabaya ilişkin çok şey söylenebilir; çünkü kendisinden zaten sürekli kuşkulaniyor olmasının yanı sıra, gebe kalmasıyla birlikte, kadın piyasadaki değerini ikiye katlamakla kalmayıp –daha da önemlisi- bir kadın olarak, kendi gözlerinde içe yönelik bir değer de taşıyor ve inkarı mümkün olmayan bir şekilde bu ona beden ve cinsellik veriyor.

Birinin gebeliğini yaşayacağı binlerce yol vardır; buna sahip olmak ya da olmamak hala birinin öteki bir yoğunlukla görünmez ilişkisi olarak durmaktadır. Ve böyle bir isteğe sahip değilsen, bu, senin yoksunluğun anlamına gelmez. Her beden, örneksiz ya da modelsiz, arzularının bitimsiz ve değişken bütünüyle birlikte, kendi özelinde ayrışır. Hazzın ve gerçekliğin sarmaş dolaş olduğu bu çelişkiler arenasındaki konumunu sen belirle. Ötekine hayat ver. Kadınlar yansız yaşamasını bilirler; doğum yapmak, ne azalmaktır ne de artmak. Yaşama bir ötekini daha eklemektir. Rüya mı görüyorum? Yanlış mı anladım? Siz, “teori” savunucuları, siz, Kavramın kutsal *evetefendimcileri*, siz, fallus (penis değil) tahtında oturanlar:

Yine tüm bunların “idealizm” safsatısı olduğunu öne süreceksiniz; ya da daha da kötüsü, ağzınızdan tükürükler saça saça benim “gizemli” biri olduğumu söyleyeceksiniz.

Peki ya libido ne olacak? “Fallusun Anlamı”nı okumadım mı ben? Tabi bir de ayrılma meselesi var; ya kendi olarak doğup da sonradan eksilmek –bir eksilme ki, diyorlar, sonsuza dek arzuların tarafından anımsanacaktır- olayına ne demeli?

Dahası, penisin benim metinlerimde yer alıyor olması, ona bir yer, bir görünüm verdiğimin kanıtı değil mi? Elbette yer veririm. Ben hepsini istiyorum. Bana ve ona ait ne varsa, hepsini istiyorum. Neden kendimi bir bölümümüzden mahrum bırakayım ki? Herşeyimizi istiyorum. Kadın elbette “aşkı” arzuluyor; ama kıskanç olanı değil. Ancak bunun nedeni, iğdiş edilmiş olması değil; kendini teselli eden ya da intikam isteyen yaralı biri gibi yoksunluk çekiyor ve doldurulmak istiyor olması hiç değil. Bedenimi penisle süslemek gibi bir isteğim yok. Ben ötekinin ötekini arzulamasını arzuluyorum; tam ve bütünü, erkeği ya da kadını; çünkü yaşamak, yaşayan her şeyi istemektir; ve bunların canlı kalmasını da... İğdiş? Bırakın, bununla başkaları oynasın. Yoksunluktan ne tür bir haz çıkar ki? Minicik bir haz.

Hala o kendilerini büyük organla tehdit etmelerine izin veren kadınlar var, hala fallik tavırların patırtılarından etkilenen, hala sadık kaldıkları efendilerinin savaş tamtamları çalmalarına göz yuman kadınlar var: işte bunlar, dünün kadınlarıdır. Onlar hala varlar; o en eski maskaralığın dişe gelir kurbanları olarak: ya dağların eteklerinde titreyen dişi titanlar gibi o soğuk sessizliğin içine fırlatılmışlardır; ve bedenlerinde belli belirsiz yer eden bu altın fallusun teorik anıtını, tam da eski usül bir açıklamayla, asla erekte olmuş halde göremezler. Ya da *çocukluk* dönemlerini geçip, günümüze, o erdemli alçalışlarının ikinci, “aydınlanmış” dönemine gelerek söyleyecek olursam, bunlar kendilerini analitik hanedanlığın kurucuları tarafından bir anda kuşatılmış hissederler ve yeni arzularını isimsizlik ve çıplaklık olarak formülize etmeye başlar başlamaz, kendilerini kabul ettirmiş olmaktan duydukları mutlulukla yeni *eski* erkekler tarafından banyoya götürülürler ve ayyy! Alengirli bir ee, şey ile tavlınırlar; ve o tatlı diliyle yılanı deliğinden çıkaran lafbesi –ki yoldan çıkmış ve modernite ile giyinip kuşanmıştır- onları aynı eski incik boncuklar, kolyeler ile satar. Hangi iğdişliği tercih edersen? En çok hangisinin aşağılanmasını beğendin; anneninkini mi, yoksa babaninkini mi? Ah, o ne *zayıf* gözler öyle, benim küçük, *nayin* bebeğim. Gel, benim gözlüklerimi tak ve *Bana-Kendimi-Tanı*’a bak, o, sana bilmen gereken her şeyi anlatacak; Biraz daha burnunun ucuna doğru indir ve fetişist bir bakış at (sen, bensin; öteki analist -ben sana bu kadarını söyleyeyim) hem kendi bedenine hem de ötekinin bedenine. Gördün mü? Görmedin, demek. Bekle, sana söylenen herşeye sahip olacaksın; ve sonunda da ne tür bir nevrozun

olduğunu öğreneceksin. Öylece bekle, kımıldama ki, bak, resmini yapıyoruz. Sonra bir anda öyle görünmeye başlayacaksın.

Evet, bölünük birinci örneğe gidiyor; ikinci grup ise hala lejyon. Şayet Yeni Kadınlar, ki henüz geldiler, teorik olanın dışında bir şey oluşturmaya cüret ederse, iktidarın aynasızları tarafından ağırlanacaklar; parmak izleri alınacak, azarlanacak ve durmaları gereken yere, nizam hattının gerisine gönderilecekler; daima ayrıcalıklı bir gösterenin çıkarı için kurulan bu çemberde kadınlar için birbirinden değerli yerler ayrılmıştır. Ucu geçmişe, Baba Adına değilse bile, bu kez de yeni bir burmaya, fallik-anneye bağlı bir ipe yeniden diziliriz.

Gösterenden kendini sakın, dostum, aksi halde, seni gösterilenin otoritesine geri götürebilir! Üretici gücünü azaltacak olan tanımlamalardan sakın. “Ortak” adlar, aynı zamanda türleri sınıflandırarak tekliğini hor görebilmelerine son derece uygun adlardır. Çemberi kır: psikanalitik kapalılık içinde durma. Şöyle bir çevrene bakın, ve geç git!

Eğer bizler lejyon olarak kalmışsak, bu özgürlük savaşının henüz sadece küçük bir yarık açabildiğindedir. Ne ki kadınlar akın akın geliyorlar. Onları kendi gözlerimle gördüm; onları, yani, ne ahmak ne de hizmetçi olanları; onları, yani, kadın olmak tehlikesinden korkmayanları; artık hiçbir tehlikeden korkmuyorlar, hiçbir arzularından, henüz açıklanamamış olan hiçbir bölgelerinden -ne kendi bedenlerindeki, ne ötekilerindeki, ne de herhangi başka birindeki- korkmuyorlar. Fetişleştirmiyorlar, reddetmiyorlar, nefret etmiyorlar. Gözlemliyor, yaklaşıyor, öteki kadını görmeye çabalıyorlar; ve çocuğu ve sevgiliyi... Niçin mi? Kendi özseverliklerini güçlendirmek ya da efendinin sertliğini ya da zayıflığını doğrulamak için değil; sadece daha iyi sevişmek için, keşfetmek için.

Öteki aşk. Öncelikle farklıyız. Yeni aşk gözünü ötekine diyor, ötekini istiyor, bilgi ile keşif arasında baş döndürücü, hızlı uçuşlar gerçekleştiriyor. Kadın tekrar tekrar geliyor, yerinde durmuyor: o, her yerde; o, değişiyor, o, verdiği arzunun kendisi. (Ne aldığı hediyenin ikileminde hapsolüyor, ne de üniter kaynaşma yanılısamı altında. Onlar eskidendi.) İçeri giriyor, onun beni ile senin arana giriyor; bireyin her zaman birden fazla olduğu, *benden fazla olduğu yerde öteki benim* arasına giriyor; hiçbir sınıra ulaşmaktan korkmuyor; biz olmaktan dolayı tir tir titriyor. Ve biz, *olmayı* sürdüreceğiz! Korunmacı aşklardan, *analıkyaşından* ve kederlenmelerden çekip gidiyor: bencil özseverliğin ötesinde, hareket eden, açık, geçişken bir boşlukta tüm tehlikeleri göze alıyor. Ölümle mücadelenin ötesinde –ki güç bela yatağa taşınmıştır-, aşk savaşının ötesinde –ki değişimi temsil ettiğini iddia etmektedir-, o, kinle beslenen bir Eros dinamiğini aşağılıyor. Nefret: bir miras daha, bir hatırlatıcı, fallusa karşı duyulan ahmakça itaat. Ötekiindeki *ötekiyi* sevmek, seyretmek, düşünmek, aramak; yansıtmamak, biriktirmemek. Bu çok mu zor? İmkansız değil; yaşamı besleyen tam da budur –yoksunluğa karşı önlem alan, yabancı geleni aptal durumuna düşüren, vesveseli arzularla hiçbir işi olmayan bir aşk; değişimlerle çoğalmaktan keyif alan bir aşk. Her nerede tarih ölümün tarihi olarak açıklanıyorsa, kadın oraya hiç ayak basmamış demektir. Karşıtlığın, hiyerarşik yer değiştirmelerin ve iktidar mücadelelerinin olduğu her yerde, en az bir ölü vardır (bir efendi-bir köle, ya da iki efendi olmayan, eşit değildir, iki ölü). Bütün bunlar, fallus merkezli ilkelerle yönetilen bir dönemden kalmadır. Açık ki, bu dönemin günümüze değin süregelmesi, kadını yaşamın tarihini başka bir yerde başlatmaktan geri durduramamıştır. Başka bir yerde veriyor. Ne verdiğini “bilmiyor”; onu ölçmüyor, ne ki ters bir etki yaratmıyor, sahip olmadığı bir şeyi vermiyor. Hiçbir çıkar gözetmeksizin, daha fazlasını veriyor. Yaşam olabilsin için veriyor; düşünülün, değişilsin için! Bu, ekonomi terimleriyle açıklanamayacak bir “ekonomidir”. O, her nerede severse, köhne yönetim kavramları geride bırakılıyor. Ama az ama çok bilinçli bir değiştirmenin sonunda, kendi toplamını değil, kendi farklılıklarını buluyor. Ne olmamı istiyorsan oyunum şu an beni daha önce hiç görmediğin gibi bak bana: her an. Yazarken, bilmediğimiz her şey olabiliriz, ve ben dışlamasız, koşulsuz, bunları yazabilirim; ve *bize* söyleyeceğimiz her şey sonsuz, sarhoş, amansız bir aşk arayışıdır. Yekötekimizde, asla noksan olmayacağız.

B. –

70'LER ...

“Yetmişleri Yeniden Okumak: Kadınların Sessizliğini Yeniden Okumak”

Mary Eagleton

Çeviren: Ali Toprak

*Kadınların neşesi gizlendiği sürece güvendedir.
Bunu görmek için dahi olmaya gerek yok.*

Ellen Galford Moll Cutpurse: Her True Story(1993:59)

Bu makalede yetmişlerin giz ve sessizlik bağlamında yeni bir okumasını yapmayı amaçlıyorum. İki nokta var. Birincisi, ilk bakışta tam da yetmişlerin temel meselesi olarak görülen kadınların sessizliği ve susturuluşu sorununun çok daha uzun soluklu bir yönelim ve buna bağlı olarak da belirgin feminizm türlerinin ifadesi anlamında ele alınacak bir dönem olmasıdır. İkincisi, yetmişlerin egemen çizgisinde kadınlara dayatılan olgular olarak ele alınan sessizlik ve gizin başka düzlemlerde de işlendiği ve işlenmeye devam ettiği gerçeğidir. Örneğin, sessizlik ve giz haz verici olabilir. Sissela Bok’un işaret ettiği gibi, bu ikisi “haz verir, nefes almayı sağlar ve korur. (1986:xv)” Yetmişlerin, sessizliği haz verici görmesi insana garip gelebilir. Çünkü yetmişler, kadınların sokağa çıktığı, üniversiteye gittiği, çalıştığı, daima burada olduğunu iddia ettiği, görünür ve önde olduğu ve duyulmak istediği -kısacası sessizliğinin sona erdiği- dönemdir. Kadına yönelik şiddetin, çocuklara yönelik cinsel istismarların son bulması türünden çok duyulan mücadelelere girişilmiştir. Dahası, bu dönem –ki ben bunun yetmişlerle sınırlandırılmayacağını düşünüyorum- çeşitli şekillerde hüküm süren çarelerin dışında, bizi sessizlikten öte yeniden konuşmaya sevkeden dönemdir. Yine de yetmişlerde var olan ve günümüzde de var olmaya devam ettiğini düşündüğüm bir şey var; sessizliğe karşı feminist bir çekicilik. İşte bu çekicilik sorununu irdelemek istiyorum. Bu düşüncelere yönelmem, Ursula Le Guin’in 1982’de yayımlanan kısa öyküsü “Sur”u yeniden okumamla gerçekleşti ve şimdi bu onyılin sınırlarını kırmak ve yetmişler kavramını daha uzun ya da “uzunca” bir kavram olarak ele almak istiyorum.

Ursula Le Guin’in kısa öyküsünün ilk cümleleri sessizlik ve giz üzerinedir:

Bu anlatıyı yayımlamak gibi bir niyetim olmamasına karşın, bir gün torunlarımdan birinin ya da başka birinin torununun eline geçmesi sanırım güzel olurdu; bu nedenle, onu tavan arasındaki deri sandıkta saklayacağım, Rosita'nın vaftiz elbisesi, Juanito'nun gümüş çingırağı ve düğün ayakkabılarım ve finneskolarımla birlikte. (1985:2008)

Sandıktaki diğer eşyaların yanında ayrıksı duran “finneskolar” –ren geyiği derisinden yapılmış botlar-yapılan gönderme saygıdeğer, burjuva bir karılığı ve anneliği işaret etmektedir. Burada, 1909 Ağustos’unda diğer sekiz Güney Amerikalı kadınla birlikte sefere çıkan ve Norveçli kaşif Roald Amundsen’den üç yıl önce Güney Kutbu’na ulaşan isimsiz, yayımlanmamış bir yazarın anlatısını okuduğumuzu keşfetmeye ve buna bir açıklama getirmeye çabalyoruz. Yazar neden böylesi büyüleyici bir başarının öyküsünü yayımlamak istemiyor? Seksenlerin feminizminin geleneksel yetmişler açıklaması bu öyküyü baskıcı bir patriyarka tarafından kadınların sessizliğe itilmesinin bir yansıması olarak okumaktadır. Dolayısıyla öykü, kadınların temsilin dışında tutulması ya da kadınların Dale Spender’in o dönemki ifadesiyle “eril dil” (1980) ile ilişkisindeki güçlükler ya da –diğer bir Spender terimi olan - eril “bezirgan”lığın sınırlandırmaları üzerinden tartışılmaktadır. Bu bakış açısının tersi ise, -ve yine yetmişler, seksenlerde oldukça bildik bir yorumla-kendilerini susturmaya yönelik çabalar karşısında zafer kazanan kadınların kahramanca temsilidir. Bu dönem şüphesiz ki kadınların “bir ses bulmak” (Wilson, 1978) ile meşgul olduğu bir dönemdi ve Le Guin’in öyküsü kadınların yaşamının üstündeki “tarihin örttüğü” (Rowbotham, 1973) örtüyü kaldırma türünden bir amaç gütmekteydi. Hemen adlarıyla dahi sessiz ya da sessizliğin içinden çıkıp gelen kadın bakış açısını güçlendiren yetmişler ve seksenlere ilişkin pek çok kilit metnin adını anabiliriz: Dale Spender’in *Man Made Language* (1980), Tillie Olsen’in *Silences* (1978), Mineka Schipper’in *Unheard Words* (1985), Laretta Ngcobo’nun *Let It Be Told* (1987), Adrienne Rich’in ardışık şiirleri “*Cartographies of Silence*” (1975), Josephine Donovan’ın makalesi “*The Silence is Broken*” (1980) ya da Audre Lorde’un “*The Transformation of Silence into Language and Action*” (1978) adlı makalesi.

Ne var ki, bu listedeki makalelerin yayımlanma tarihlerine daha yakından bakıldığında pek çok soru akla gelmektedir ve ben bu sorulara ilk odak noktama, dönemlerin nasıl adlandırıldığıyla başlıyorum. Örneğin, gelin bu başlıklardan en bildik iki tanesini ele alalım. Tillie Olsen’in “*Silences*” adlı makalesi serüvenine, 1962’de *Radcliffe Institute* ile gerçekleştirilen yazılmamış bir konuşma olarak başlamış ve ilk defa 1965 yılında **Harper Magazine**’de yayımlanmıştır. 1978 yılında ise, bir monografinin bir bölümü olarak aynı adla yayımlanmıştır. Dale Spender’a ait **Man Made Language** ise 1979 yılında yazılmış ve ilk defa 1980’de yayımlanmıştır ve her iki makale de halen yeniden basılmaktadır. Demek oluyor ki, öncelikle yetmişlerin meseleleriyle ilgilenen, yetmişlere ait metinler olarak ele aldığımız bu metinler aslında 1962’den 2002’ye değin uzanan bir yaşama sahiptir. Anglo-Amerikan dünyadan Fransa’ya geçecek olursak, Cixous’nun “The Laugh Of Medusa”nın, yani o ünlü, kadını yazmaya, “kendisi için içinde olduğu bir dil yaratmaya” (1981:257) teşvik edişinin yayım tarihi açısından Spender’inkinden çok da farklı olmadığı görülecektir. Cixous’nun eseri ilk defa 1975’de **L’Arc**’da, İngilizce ise 1976 yılında Amerikan **Signs**’da yayımlanmıştır. *Medusa*’nın Anglo-Amerikan pazara etkisi, 1981’de ilk Fransız Feminist edebiyat antolojisi olan Elaine Marks

ve Isabella de Courtivron'ın **New French Feminisms**'ine alınmasıyla önemli ölçüde artmıştır. Makale o günden beri, hemen her yerde antolojilere alınmakta ve alıntılanmaktadır. Ne var ki yaklaşık olarak aynı dönemde ortaya çıkmış olmalarına ve her ikisi de kadınlar ve dil ile ilgilenmiş olmalarına karşın, Spender ve Cixous çok nadir olarak birlikte hareket etmişlerdir. Gerçek şu ki, geç seksenlerde Spender yetmiş kuşağından görülürken, Cixous tam da o an'ın temsilcisi olarak kabul ediliyordu. Dolayısıyla, kimi metinleri, yayım tarihleri çok daha uzun ve yoğun bir dilimi içerse de “yetmişler” adı altında birleştirirken, kimi diğer metinleri, yetmişlerde yayımlanmış olmalarına karşın “yetmişler” ile bütünlükleri açısından reddediyoruz. Bir tür feminist metinlerin üretim ve kabul tarihi oluşturmak için şüphesiz ki burada söz edilenden çok daha fazla aralığa gereksinim vardır. Şu an tek söylenebilecek, metinleri yazım ya da ilk yayım tarihlerine göre sınıflandırmanın ne derece güç olduğu, böylece etki dönemleri ya da mevcut doğaları nezdinde “onyıllar yaklaşımı”nın sorunları, deneyimleri içinde sorgulanmalarındaki karmaşık ve değişken alanlarının basite indirgeneceği gerçeği olacaktır.

Tarihimize daha üretken bakmak, Edward Said'in “gezgin teori” kavramı yoluyla olası görünmektedir; Said'in demesiyle, “İnsanların ve eleştiri, düşünce ve teori okullarının gezmesi şeklinde –insandan insana, durumdan duruma, bir dönemden diğerine” (1991:226). Said bu hareketlerin nasıl bilinçli ya da bilinçsiz olabileceğine, bunun dikkatli okumaya ya da “toptan onay”ın (226) belirtenine bağlı olduğuna, ve zaman ve mekan içinde seyahat sürecinde teorinin ya da düşüncelerin kazanabileceğine, kaybedebileceğine, kesinlikle değişebileceğine, kabul edilebileceğine, sınırlandırılabilirliğine, farklı etkilerle farklı şartlarda kullanılabilirliğine işaret eder. Bu düşüncede hoşuma giden nokta şu ki, E. P. Thompson'ın “soyun muazzam lütfü” (1963:12) dediği önemsemezlik tehdidine karşı önceden tedbirli görünmektedir. Gezgin teori, feminist tarihi, geçmiş teorik sadelik üzerinde ve ondan (yetmişlerden) günümüz ileriliğine, ya da geçmiş politik eşitsizliklerden (yetmişlerden) mevcut toplumsal cinsiyet akıcılığının özgürlüğüne yükselen bir gezinge, ya da aksine, geçmiş politik aktivizmden (yetmişlerden) çağdaş kayıtsızlığa ve ticari tutuma gelen bir gezinge olarak görmenin çok ötesinde, bizi düşünceler tarihindeki, bu düşüncelerin politik sonuçlarındaki ve günahı boynumuza titiz bir çalışmayla tanımlanmış onyıllara ait entelektüel ve politik bir tarihin tertipsizliğindeki kırılmaları ve süreklilikleri görebilmemiz için hem ileriye hem de geçmişe dönme konusunda cesaretlendirebilir. Bharati Mukherjee'nin belirttiği gibi, geçmiş, bize çoğu zaman “ölümcül bir düzeltilmişlikle” sunulur (1994:6).

O halde gelin sessizlik ve giz meselesini yeniden düşünmek üzere Ursula Le Guin ile biraz daha dolaşalım. Zaman içinde 1929'a kadar geri dönüp tekrar günümüze dönmek istiyorum. “Professions for Women” (1942) adı makalesinde Virginia Woolf kadınların sessizliğine tek bir neden gösteriyor ve bunu yaparak sessizliğin ve gizli zorlama bakış açılarını işaret ediyordu. Woolf, yazar kadınların “aşırı geleneksel öteki cins anlayışı tarafından alıkonulduğunu” (1993:105) belirtiyordu. Bu şüphesiz ki tam da Le Guin'in öyküsündeki kadınların başlarına gelendir. Anlatıcı kasıtlı bir şekilde arkadaşlarının soyadlarını atlamaktadır; kadınlar hayırseverlerinin adları karşısında sessiz kalmakta, kendilerini Antartika'ya götüren geminin kaptanına sırlarını tutacakları konusunda yemin ettirmekte, yoksunluklarını örtmek için bahaneler üretmektedirler -Bolivya kadınlar manastırında ya da Paris kışında inzivaya çekilmektedirler- ve anlatıcı tüm

bunlara neden olan şeyin “sırf kocalar, oğullar vesairenin karşısında mahcup olmayalım ya da adımız kötüye çıkmasın” korkuları olduğunu söylemektedir (1985:2010). Açık ki, kadınlar cinsel olandan söz etmiyorken dahi –ki tam da Woolf’un değindiği nokta burasıdır- erkeklerin kırılğan duyarlılıkları korunmalıdır; alışılmadık davranışlardan tarihsel edinime değin her şey bir tür tehdittir. Woolf’un **A Room of One’s Own**’daki (1929) Profesör von X karakteri ile gösterdiği gibi, duyarlılık belli koşullarda şiddetli olabilmektedir. *The Mental, Moral and Physical Inferiority of Female Sex*’i yazarak, profesör, “yazarken zararlı bir böceği öldürüyormuş gibi” (1993:28) fallik kalemini bakire kağıda saplamaktadır. Profesör kadınların aklen, ahlaken ve bedenen üstün olduğu bir olayı –örneğin, Güney Kubu’nu ilk keşfedenler olmalarını- yazmak zorunda kalsaydı, kim bilir neler olurdu? “Sur”un kadınları, şüphesiz ki ne araştırdıkları kara parçasında, ne tarihi belgelerde, ne de bireysel anlamda bir anlatıcıda kamu malına en ufak bir işaret bırakmamaya karar vermişlerdi.

Woolf’un yorumları, Joan Rivière’ninkilerle bağlantılıdır ve dahası, Rivière’nin ünlü makalesi “Womanliness as a Masquerade” de 1929’da, yani **A Room Of One’s Own** ile aynı yılda yayımlanmıştır. “Erkekliği isteyen kadınlar” der Rivière, “bu hevesi ve erkeklerden duydukları cezalandırılma korkusunu – Profesör von X’de açıkça görülen cezalandırmayı- bertaraf edebilmek için kadınlık maskesi takmalıdırlar” (1986:35). “Sur”daki kadınların geleneksel davranışları (öykü göstermektedir ki, yolculuk bağımsız hareket edebildikleri tek durumdur), uydurdukları bahaneler ve anlatıcının gizli tuttuğu bilgiler cezayı uzakta tutmaktadır. Anlatı 1929’da –yine Woolf ve Rivière’nin yılında- eklenen bir notla sonlanır:

Bizler artık yaşlı kadınlarız, yaşlı kocalarımız, büyümüş çocuklarımız ve bir gün belki de Keşfimizi okuyabilecek olan torunlarımızla. Daha çok böyle deli ninelere sahip oldukları için utanacak da olsalar, bu sırrı paylaşmaktan hoşlanabilirler de. Ama Bay Amundsen’in bilmesine izin vermemeliler! Kesinlikle çok utanacak ve hayal kırıklığına uğrayacaktır. Onun ya da ailenin dışında herhangi birinin bunu bilmesine gerek yok. Tek bir ayak izi dahi bırakmadık. Hiç. (1985:2022)

Keşif yolculuğunun öyküsü, yalnızca yaşlıyken ve ailenin güveni altındayken ortaya çıkarılabilinmektedir. Erkek okura oluşturulacak tehdit, bu sayede zararsız bir tuhaflığa dönüşecek ve yıllardır “sadece iğdiş edilmiş bir kadın” rolünü oynaması, “suçsuzmuş, masummuş gibi gösterilmesi” (Rivière 1986:38), tehlikeyi ortadan kaldıracaktır. Yaş ve saygınlık sınırlı bir özgürlüğü getirmektedir. Carolyn Heilbrun “Sur”un nineleriyle konuşabildikten sonra şunları yazmıştı: “Belki de sadece belli bir yaşa erdiklerinde, kesinlikle ellilerini geçtiklerinde kadınlar taklitçi olmayı bırakabilir, “kadınlığın” en sevgiyle anılan ilkelerini tersyüz etme şansını ellerinde tutmayı başarabilirler” (1989:126).

Woolf, Rivière ve Le Guin’in böylesi titiz bir birliktelik göstermiş olmaları şaşırtıcı değildir. Woolf ve Rivière o dönemde tamamen eril olarak görülen bir entelektüel arayışa yönelik kadınlarla ilgilenmiş olmalarına karşın, Le Guin’in öyküsündeki kadınlar maceraperest, kaşif, ayakta kalanlar olarak babanın yerini gasp etmişken, metinler birinci ve ikinci dalga feminizmi, eril gücün ve dişil yaralanabilirliğin ortak sorunlarını

ve dişil gizlenmenin önemli bir bölümünü kaplayan sessizlik ve gizin ortak koruyucu stratejilerini bir araya getirmiştir.

Burada bir başka yola, “Sur”un kadınları Rivière’nin modelinden uzak olsalar da, ikinci alanıma, sessizlikteki haz ve sessizlikteki hazzın sorunlarına geçiyorum. Bu kadınlar, Rivière’nin çalışma alanındaki kadınları rahatsız eden psişik semptomların hiçbirini sergilememektedirler. Bunun, sanırım, üç nedeni var. Birincisi, kadınlar –geçici süreyle de olsa- özel bir alan bulmak istiyor olmalarına karşın, bunun kamu içinde tanınması ile ilgilenmiyorlar. Rivière’nin kadınları için kürsüdeki ya da yazıdaki ya da öğretiler vermedeki kamusal görünüm, eril arzularını açıklamalarına alışmayı imkansız kılmaktadır. İkincisi, Le Guin’in anlatıcısı, Rivière’in demesiyle, “gerçeğe adaptasyonda üst düzey bir başarı” göstermektedir (1986:38). Onun için “kadınlığın kapasitesi” basitçe “istekten kaçınmaya yarayan bir şeyden” çok daha fazlasıdır (1986:38). Yaşamı “eril ve dişil aktivitelerin dönüşümlü olarak ortaya çıkmasından” ibaret değildir (1986:38). Bu ciddi olguyu bir kenara bırakırsak, anlatıcı sıklıkla bu gönüllü kabulden memnun görünmektedir. Karı, anne ve nine olmaktan duyduğu mutluluk orta-sınıf statüsüyle birleşerek onu statükoya meydan okumak değil onu sahiplenmek konusunda ikna edebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, “Sur”un anlatıcısı Irigaray’ın gizleme tanımına yakındır: “Kadınlar arzusunun kimi bileşenlerini geri getirebilmek, erkeğin arzularına katılabilmek için ne yapar, kendinden feragat etmek pahasına” (1985:133). Öte yandan, üçüncüsü, gizin ve/ya da bilinçsiz bir şekilde onun işinin kurbanları olmalarının ötesinde, “Sur”un kadınlarını, gizi sadece kendilerini korumak için değil, Mary Ann Doane’nun inandığı, Rivière’nin bunu başaramadığı gibi, “eğlenceli ya da olumlu bir oyun” olarak (1991:38); bir şeyleri kendi arzularıyla yeniden adlandırmak için de kasten ve etkin bir strateji olarak kullanırken görüyoruz. Judith Butler cinsin “karar verilemezliğı”ni ne ‘i’ ya da ‘gizli’ anlamında “saf bir psişik doğru” olarak, ne de ... “dış görünüme indirgenebilir” olarak açıklar (1993:234). Psiře/giz ve görünüm arasındaki bu oyun, heteroseksist sınırlandırmalar tarafından düzenlenmiş olarak kalır... tamamen onlara indirgenemese de (1993:234). Le Guin’in öyküsünde, gizlemenin karar verilemezliğı kendini tözün, görünümün ve gizin doruk noktasında bulur ve heteroseksizm tarafından açığa vurulur, hatta düzenlenir, ancak ona indirgenemez; bu karar verilemezlik, kadınlar tarafından kullanılabilen hem tutucu hem de yıkıcı etkiler yaratır. Bu nedenle, bir manastıra ya da Paris’te bir mevsime kaçmak, kadınlar için kadınlığın içini kendi arzularıyla doldurabilmeleri için boşaltılmasının (yıkıcı) kanıtıyken, erkekler için erdemli ya da kibirli (tutucu) kadınların gerçekte nelerden hoşlandığının kanıtıdır. Gizleme, bir yandan dişil ve özel bir öznelliğin (tutucu) elde tutulmasını sağlarken, öte yandan, dişilik için yeni anlamlara (yıkıcı) olanak sağlar.

Öykünün 1985’de Sandra Gilbert ve Susan Gubar’ın **The Norton Anthology of Literature by Women**’ına alınmış olması, popülerliğini ve feminizm içinde ne kadar büyük bir hızla kabul edilmiş bir statüye ulaştığını göstermektedir. Le Guin, “Sur”u yazarken kendi zevklerini de açıkça sergilemiştir. “Sur” için ‘hayatımın en keyifli deneyimlerinden biriydi’ demiştir (1992:172). Öykünün ortaya çıkardığı kadınların başarısı ve beklenenin ve hiyerarşinin tersine işleminde, keyif verici bir yan vardır. Le Guin’in neyi amaçladığı üzerine yaptığı kendi yorumunda belirttiğı gibi: ‘İstedğim, kurgusal olarak onlara (erkek kaşıflere) katılmaktı. Ben pek çok kez onların kitaplarında onların yanında olmuştum; neden bir kaşımız da, benim gibi

birileri, ev kadınları, benim kitabımda onlarla birlikte olmasındı?’ (1992:172). Bu, elips kahraman olmayan ev kadınlarının, kahraman erkekleri geçtiği an’ı imliyor. Kadınları Güney Kutbu’na alarak Le Guin, Irigaray’ın demesiyle, ‘[a] kadınlar için bir dünya kurar. Hem hiç var olmamış hem de halihazırda mevcut bir dünya; bastırılmış, gizil, olası (1993:109). Tüm yaratıcı yazılar gibi, bu öykü de ‘bastırılmışlığa, gizillığe ve olası’ya doğru imgesel bir sıçrayışa izin verir. Öykünün Güney Kutbu bölümü bize farklı bir toplumsal düzenin mümkün olduğunu gösterir. Erkeklerin keşif gezilerinin aksine, kadınları saygılı, yaratıcı ve karaya ve araştırma sürecine karşı şakacı tavırlar olarak göze çarpar. Karayı sömürgeleştirmek gibi bir niyetleri yoktur; kartografyaları keşfettikleri yerlere verdikleri komik adlardan ibarettir ve Güney Kutbu’na varışları bir bayrağın dalgalanması ile ancak öğütülmüş bir fincan çay ile belirtilir. Le Guin yeşil bir politikayı akıllı bir ev idaresi ile ilişkilendiriyor; Scott ve Shackleton’un kullandığı boş konserve kutuları, kırık bisküviler ve köpek dışkılarından oluşan ve alanı kaplayan dağınıklığı değil. Kadınların pratik sağduyuları, hamilelik ve doğum da dahil her şey ile uğraşır. Kadınların açıklığı ve ferahlığından oluşturulan sosyal ilişkiler, kurdukları ama esasen hiç kullanmadıkları komuta zinciri, liderliğin, bireyciliğin eril kahraman etiğini sorgulayan her türlü isteğin alttan oyulması, Rivière’nin gizleme ile birlikte andığı dişil çekişmeden aynı derecede oldukça uzaktır.

Yine de, öykünün paradoksu şu ki, gizli gerekli olduğu- eril cezalandırmalardan onu korumak için, dahası kadın neşesinin ayrılmaz bir parçası olarak gerekli olduğu içindir ki- bu yeni sosyal düzenin kamusal bir ifade bulması zordur. Galford’dan yaptığım alıntıya geri gelirim, bana öyle geliyor ki kadınların neşesi gizlendiği sürece yalnız güvende değil keyiflidir de. Olaya keyif açısından bakıldığında, kadınların sessizliği daha az hileli, daha az gerekli bir strateji ve belki de daha az asil görünmeye başlıyor. Anlatıcının demode çekiciliği çok daha çapraşık bir duygular ve ilişkiler bütününe gizliyor. Erkekleri utandırmak istememelerine – Bay Amundsen’i korumak anlamında- yapılan vurgu, ‘günün birinde buraya ulaşan ilk kişi olmayı düşleyen biri geldiğinde görüp de kendini ahmak hissetmesin, kalbi kırılmasın diye’ Güney Kutbu’nda hiçbir iz bırakmamaya karar verilmesi (1985:2020), ‘kahramanlığın arkasında sıklıkla kederin bulunduğu’ inanması (1985:2015) onu eril kahramanlığın sınırlarının bütünüyle farkında ve aynı zamanda bunları hoş gören biri olarak karşımıza çıkarmaktadır. Anlatıcı hem hoşgörü hem de bilgelik gösterir. Tüm kadınlar, öyle görünüyor ki, oğullarının oyunlarına izin veren ve onları yaratıcı manevra yapma, ayak uydurma süreci boyunca erkekliklerinin hassas psişelerinin saldırılarından ve gerektiğinde ‘sefil entrikalar ve açık seçik yalanlardan’ (1985:2011) koruyan annelerdir. Erkekler kahramanca şeyler yapabilirler, diyor anlatıcı, ama erkekler duygusal anlamda savunmasızdırlar; oysa kadınlar duygusal açıdan güçlü ve esnektirler, bununla başa çıkabilmede hünerlidirler. Kadınlar gizlenmeyi sağlamalı ki erkekler fallik gösterimlerini ortaya çıkarabilsinler. Bu korumacı boyun eğiş Le Guin’in kendisine de yakındır. Yazmaktaki amacını ‘kimsenin duygularını incitmeden mümkün olan her şeyi altüst etmek’ (1992:vii) olarak açıklamaktadır; sanırım bu, tek ayağının üstünde seke seke Güney Kutbu’na ulaşabilmek ne kadar başarılabilirse ancak o kadar başarılabilir bir şeydir.

“Sur”un kadınlarının, sanırım aynı zamanda Le Guin’in de asla kabul etmediği şey, böylesi bir hoşgörü ve bilgeliğin nasıl olup da erkeklere üstünlük kurma duygusu olarak kullanılacağıdır. Stephen Heath gizlemeye ilişkin çok sayıda yorumun arasından ‘ “kadının” eril rejimine itaati’ ve aynı zamanda ‘bu rejimle alay

edilmesi'ne (1986:47) işaret eder. "Sur"un kadınları, ödüllendirilmeler de, özneleştirilirler, ancak aynı zamanda eril rejimi gülünç ve ahmakça görürler. **Three Guineas**'da (1938) Virginia Woolf 'hangi tatmin, egemenliği egemen olana verir' (1993:257) diye sorar. Biz de aynı şekilde hangi tatmin, egemenliği egemen olana verir diye sorabiliriz. "Sur"un kadınları doğrudan bir ceza tehdidi olmadığı sürece egemenliğin gülme kaynağı olabileceğini önerir. Jeanette Winterson'un **Sexing the Cherry**'sinde aynı tepki açık bir şekilde kadın kılıfına girip kadınlar arasında dolaşan erkek karakter Jordan tarafından verilir:

Kadınları erkeklerle flört ederken, erkekleri memnun ederken, erkeklerin işlerini yaparken gördüm; ve sonra onları kahkaha atarken gördüm, şakalaşırken; ki bu sırada erkekler herşeyden bihaber kendilerini durumun tek hakimi olarak hissediyor, barlarda böbürleniyorlardı ve cinsel güçsüzlük içinde olanlara yüksek perdeden öğütler veriyorlardı.

Kadınların ikiyüzlülüğü beni şok etmişti. Kadınları severim; onları kıskanırım ama onlara saygıda kusur da etmem. Bizden bu denli nefret ettiklerini ya da bize bu denli acıdıklarını asla tahmin edemezdim. Bizim cepleri para dolu veletler olduğumuzu düşünüyorlar. (1989:29)

Sorun bu alayların açıkça ortaya konmasıdır. Örneğin, Rivière'nin bilgisini şakalar ve saygısız hareketlerle göstermekten kendini alamayan hastası bunun karşılığında erkek sınıf arkadaşlarından 'eleştiri ve azar' (1986:39) görür. Belli bir çember içinde tutulan gizli alayın böyle bir tehditle karşılaşma olasılığı yoktur ve çok daha keyiflidir.

Öykünün sonunda kadınlar yaşlı hallerine geri dönerler; kadınlar arasında daha kapsamlı bir hareketin mantığı yoktur. Geleceğe ilişkin birkaç ipucu vardır: sandıktaki metin büyük olasılıkla bir gün okunacaktır; Bertha'nın yaptığı yeraltındaki buz heykel 'bir taş gibi duruyor olacak' (1985:2016) ve dolayısıyla belki de bir gün keşfedilecektir. Öte yandan, anlatıcı açısından bu keşfin hiçbir cazibesi yoktur. Bir yandan güce, onura, üne ve egoya karşı bir tür Woolfyen kayıtsızlığı mevcuttur; diğer yandan ise hem sınıf hem de toplumsal cinsiyet anlamında bulunduğu sosyal pozisyona alışmış, bundan yararlanmaktadır. Pierre Bourdieu'nun belirttiği gibi, 'gönüllü bir feragat' (1996:28) söz konusudur.

Okur açısından kimi diğer etmenler de rol oynamaktadır. Bu öyküyü okumuş olmaktan alınan haz bir tür *hınç* duygusuyla birleşebilir mi? Köle, der Nietzsche, nasıl sessiz kalacağını, nasıl unutmayacağını, nasıl bekleyeceğini, kendini nasıl geçici bir süre küçük ve ezik göstereceğini iyi bilir (1996:24). Çağdaş feminist okur "Sur"un kadınlarının ihtiyaçlarını nasıl dışa vurduklarını, öte yandan öyküde asıl haz verici olanın dışa vurmamak olduğunu, öykünün tamamında yer alan gizi, geleceğin olasılığının tadını çıkarmayı, belgenin her an ortaya çıkabilecek oluşunu ve tarihin yeniden yazılmasının gerekliliğini görüp bundan keyif alabilirler; bu sessizliktir; unutmak değil, beklemektir, bastırılıyor görünerek. Bu, Nietzsche'nin 'gerçek tepkileri görmezden gelinenlerin' telafisi olarak sözünü ettiği 'düşsel intikamdır' (1996:22). İkincisi, kıskançlık ile hınç arasındaki fark şudur: hınç, elde edilemeyecek değerleri tamamiyle reddeder. "Sur"un kadınları bu değerleri reddetmiyor; kahraman erkeklere hayranlık duyuyor, onları yansıtan ve ululaştırılan bir ayna gibi duruyorlar. İşte çağdaş

feminist okurdur belli bir sınıf, dönem, ideoloji ve psikişik durumda görülen bu hayranlığı sorgulayan ve böylelikle kadınların kahraman olmayan kolektivizmini ve çevreciliğini onaylayan erkeklerin kahraman bireyciliğini ve yayılcılığını reddeden. Bu öykünün bu şekilde okunmasından oluşan hınç, Nietzsche'nin tartıştığı aşındırıcı, kindar, zehirli, intikamcı, hin doğa değildir; gerekli bir savunma anlamında güçsüzler tarafından kirli çamaşırlarının eğlenceli bir şekilde ortaya dökülmesidir. Ne ki bu sefer de bireyi acı ve öfkesini alaycı bir mizah ile maskeleyemeye iten baskılar asla tam anlamıyla bilinemeyebilir. "Sur"u okuyan feminist okur kendini kahraman erillik balonunun saçmalığına yakalanmış ve değerleri azalmış erkeklerden üstün görebilir; ve biz kadınlar adına sevinir, onlara kendilerinin istemediği bir üstünlüğü vakfederiz; dahası sadece daha üstün değerlere sahip olduğumuz için değil, Winterson'un sözünü ettiği 'kadınların ikiyüzlülüğü'ne ait olduğumuz için de kendi adımıza seviniriz. Eril gücün sahteliğine ve kim bilir, belki kendi benzer sahteliklerimize dair bu gize ortak olmanın keyfini yaşıyoruz.

İzin verin ne söyleyip ne söylemediğimin üstünde durayım. Feminizmin uzanamadığı ciğere mundar dediğini söylemiyorum. Feminizmin sadece karanlık arzularını bastırıldığını ve bunları bir tür ahlaki üstünlüğe dönüştürdüğünü söylemiyorum. Ahlaki bir duruş almaktan dolayı mutluyum ve "Sur"un kadınlarının değerlerinin erkeklerinkinden daha iyi olduğunu söylüyorum. Yine de "Sur"un politikasının sonuçta çok durgun oluşu kuşkuya düşürücüdür. Bu nasıl olabiliyor? Sessizliğin ve gizlin nasıl da hem gizlemenin hem de hıncın bileşenleri olabildiğini ve her iki koşulda da sınırlandırıcı ve haz verici potansiyele sahip olduğunu düşünüyoruz. Gizleme, sır tutar ve kadınların isyancı eylemlerine olanak sağlar. Bu bize farklı bir dünya görüşü katar. Ne ki giz aynı zamanda kendi kendini engelleyendir. Gizlemenin altında yatan haz asla ortaya çıkmaz; sosyal düzene yönelik bir değişiklik çok uzak bir olasılık olarak kalır. Véronique Machelidon'un Rivière'nin kendi çalışması için söylediği gibi, 'Rivière'nin sanatsal yaratıcılığı ve isyankarlığı bir maskenin altına gizlenmiştir ki ortaya çıkar, dalga geçer ama nihayetinde kurulu toplumsal cinsiyetçi hiyerarşiler ve psikoanalitik otoriteler açısından bir tehdit oluşturmaz' (2000:106). Gizden, hileden ve ikiyüzlülüğten duyulan haz bizi 'düşsel intikama', hareketsizliğe, özverililiğin, sakinliğin ve sabır erdeminin ululuğuna' (Nietzsche 1996:30) ve hatta özgürlük korkusuna götürür. Sonuç olarak, haz ve sınırlama karşıt değildir. Gizil haz etkisizleştirmeye dönüşür ve bizi sınırlamalara bağlar. Yirmi yıldan beridir benim ve –eminim- sayısız diğerlerinin de "Sur"u böylesi tatmin edici şekilde okuyor oluşumuz, geçmiş yüzyıldan bugüne feminizmin gezinesindeki endişe verici bir ayak hakkında bize bir şeyler söylemiyor mu?

Kaynakça

- Bok, Sissela (1986) *Secrets: On the Ethics of Concealment and Revelation* Oxford: Oxford University Press.
- Bourdieu, Pierre (1996) *The Rules of Art* Cambridge: Polity Press.

- Butler, Judith (1993) *Bodies that Matter: On the Discursive Limits of "Sex"* London: Routledge.
- Cixous, Hélène (1976) "The Laugh of the Medusa" (trans Keith Cohen & Paula Cohen), in Elaine Marks and Isabella de Courtivron (eds) (1981) *New French Feminisms* Brighton, Sussex: Harvester Press Ltd.
- Doane, Mary Ann (1991) *Femmes Fatales: Feminisms, Film Theory, Psychoanalysis* London: Routledge.
- Donovan, Josephine (1980) "The Silence is Broken", in Deborah Cameron (ed) (1990) *The Feminist Critique of Language: A Reader* London: Routledge.
- Galford, Ellen (1993) *Moll Cutpurse: Her True Story* London: Virago.
- Heath, Stephen (1986) "Joan Rivière and the Masquerade", in Victor Burgin, James Donald & Cora Kaplan (eds) *Formations of Fantasy* London: Methuen.
- Heilbrun, Carolyn (1989) *Writing A Woman's Life* London: The Women's Press.
- Irigaray, Luce (1985) *This Sex Which Is Not One* (trans Catherine Porter) Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Irigaray, Luce (1993) *An Ethics of Sexual Difference* (trans Carolyn Burke & Gillian C Gill) London: The Athlone Press.
- Le Guin, Ursula (1982) "Sur", in Sandra Gilbert & Susan Gubar (eds) (1985) *The Norton Anthology of Literature by Women* New York: W W Norton & Co.
- Le Guin, Ursula (1992) *Dancing on the Edge of the World* London: Paladin.
- Lorde, Audre [1978] (1984) "The Transformation of Silence into Language and Action", in *Sister Outsider* Trumansburg, New York: The Crossing Press.
- Machelidon, Véronique (2000) "Masquerade: A Feminine or Feminist Strategy?" , in Peter L. Rudnytsky & Andrew M. Gordon (eds) *Psychoanalyses/Feminisms* Albany, New York: State University of New York Press.
- Mukherjee, Bharati (1994) *The Holder of The World* London: Virago.
- Ngcobo, Lauretta (1987) : *Let It Be Told* London: Pluto Press.
- Nietzsche, Friedrich (1996) *On The Genealogy of Morals* (trans Douglas Smith) Oxford: Oxford University Press.
- Olsen, Tilly [1978] (1980) *Silences* London: Virago.
- Rich, Adrienne (1978) "Cartographies of Silence" , in *Dreams of a Common Language* New York: W. W. Norton & Co.
- Rivière, Joan (1929) "Womanliness as a Masquerade" , in Victor Burgin, James Donald & Cora Kaplan (eds) (1986) *Formations of a Fantasy* London: Methuen.
- Rowbotham, Sheila (1973) *Hidden From History* London: Pluto Press.
- Said, Edward w (1991) *The World, the Text and the Critic* London: Vintage.
- Schipper, Mineke (1985) *Unheard Words* London: Allison & Busby.
- Spender, Dale (1980) *Man Made Language* London: Routledge & Kegan Paul.
- Thompson, E. P. (1963) *The Making of the English Working Class* Harmondsworth, Middlesex: Penguin.

- Wilson, Amrit (1978) *Finding a Voice* London: Virago.
- Winterson, Jeanette (1989) *Sexing the Cherry* New York: Atlantic Monthly Press.
- Woolf, Virginia (1942) “*Professions for Women*” , in Rachel Bowlby (ed) (1993) *The Crowded Dance of Modern Life* Harmondsworth, Essex: Penguin.
- Woolf, Virginia (1993) *A Room of One’s Own* and *Three Guineas* Michèle Barrett (ed) Harmondsworth, Essex: Penguin.

C. –

DİL ÜZERİNE ...

Dilin Feminist Eleştirisi: Bir Okuma Kitabı

“İkinci Baskıya Önsöz”

Deborah Cameron

Çeviren: Arzu Burcu Tuner Dedeoğlu

FEMİNİST DİL ELEŞTİRİSİ aslında edebiyat öğrencilerine hitaben hazırlanmış *Sözcük ve Dünya* isimli bir dizinin bir parçasıydı. Böyle bir dizi hazırlamanın ardında yatan düşünce, edebi metinlerin daha geniş kapsamlı kuramsal ve kültürel tartışmalardan yalıtılmış olarak çalışılmayacak olduğuydu; bu cilt de dil üzerine yapılan feminist tartışmalarla ilgili malzemelerden bir seçki sunmaktaydı. Ancak, daha sonra elimdeki bu malzemenin sadece edebiyat öğrencilerini değil, aynı zamanda çok daha geniş ve kendi içinde çeşitliliği olan bir kitleyi ilgilendirdiği ortaya çıktı. Kapsamlı olarak gözden geçirmiş olduğum bu baskıyı hazırlarken, ben de bu çeşitliliği dikkate alarak kitabın daha çok sayıda okur için, daha faydalı olmasını sağlamaya çalıştım. Bunun yanında, tabii ki, on sene önce ilk baskıyı hazırladığım sırada gündemde olan tartışmalar yerine bugün gündemde olan tartışmalara yer vererek bir güncelleme yaptım.

Kitapla ilgili her şey değişmedi tabii ki. Önceki baskıda söz konusu olan hedefler burada da muhafaza edildi: dil hakkındaki feminist düşüncelerin çeşitliliğini ve karmaşıklığını örnekendirerek göstermek, önemli tartışmaların zaman içindeki evriminin izini sürmek ve metinleri geleneksel bir ders kitabı gibi ele alarak özetlemek ve yeniden yorumlamak yerine özgün biçimleriyle sunmak. Ancak benim editör olarak hedeflerim değişmese de bu kitapta yer alması için çeşitli gerekçeler öne sürülebilecek olan malzemeler bütünü büyük ölçüde değişti. Bunun tek sebebi (kısmen öyle olsa da) gün geçtikçe konuyla ilgili çok daha fazla sayıda yayının toplanması değildi. Ben ilk seçkimi oluşturduğumdan beri kuramsal tartışmalar ilerledi, yeni sorular ortaya atıldı ve öncelikler değişti. Feminist dil eleştirisinin kültürel ve siyasi bağlamı, on yıl önceki bağlamdan farklı hale geldi.

Bu tür değişiklikler beklenen şeylerdir, ancak yine de bir editörün işini daha da zorlaştırırlar: ne kadar çok seçenek olursa, seçim yapmak da o kadar güçleşir. Genel anlamda yeniden basılan malzemenin miktarını arttırmış olmaktan memnunum ama aynı zamanda, sınırsız alan olması halinde kesinlikle basılabilecek olan

bazı parçaları dahil edememiş olduğum için de üzgünüm.¹⁰ Özgün parçaların hangilerini dahil edeceğim, hangilerini daha yeni parçalarla değiştireceğim ve bu yeni parçaların hangileri olacağı konusunda seçim yapmak zorundaydım. Burada bana kılavuzluk eden bazı ilkelerden bahsetmek ve bunu yaparken de birinci baskının okurlarının yöneltmiş olduğu bazı soruları yanıtlamak istiyorum.

¹⁰ Buna benzer koleksiyonları değerlendiren okurlar sıklıkla editörün seçtiği ve elediği parçalara çok büyük dikkat gösterirler, ve yapılan bu seçimler üzerinde tartışılırken sanki editör bu süreçte tam kontrol sahibiymiş gibi düşünülür. Bunu açıklığa kavuşturmak adına şunu söylememe izin verin: çoğunlukla editörün böyle bir yetkisi yoktur! Yer ve bütçe kısıtlamaları bazı seçenekleri doğrudan eler; bazı yazarlar yazılarının ilk başta planladıklarından daha farklı bağlamlarda yeniden basılmasını (ve bazen daha farklı, örneğin kısaltılmış formlarda yayınlanmasını) istemedikleri için geri çekilirler. Eminim yazılarını burada yeniden basmama ve yeni bir bağlama oturtmama cömertçe izin veren yazarlara duyduğum minneti okurlar da paylaşacaktır. Ayrıca, umarım okurlar böyle bir koleksiyonun editörlüğünü yaparken belli bir oranda ödün vermenin gerekliliğini de anlarlar. Hiçbir kitap tek başına geniş çaplı bir okumanın yerine geçemez ve ben de bu kitabın bazı bölümlerinde okurları, elinizde tuttuğunuz bu koleksiyonun tek başına sunamayacağı çok çeşitli kaynaklara yönlendirmeye çalıştım.

İlk olarak, *feminist* çalışmalara öncelik verdiğimi söylemek istiyorum. Bazı okurlar, feminist argümanların neye karşı geliştirildiğini daha açıkça ortaya koyabilmek için feminist olmayan/feminist karşıtı katkıların da dahil edilmesini önermişti. Aslında ilk başta seçimimi yaparken Otto Jespersen'in feminist-öncesi (pre-feminist) (1922) makalesi 'Kadın'ı seçimime dahil etmemin ve ikinci baskıda da bu makaleyi çıkarmamamın sebebi budur. Feminist eleştirinin doğumundan önceki dönemde dil ve cinsiyetle ilgili söylemin ne olduğu konusunda bir fikir edinmek önemlidir. Bunun tam aksine, günümüz okurunun, günümüzdeki feminist karşıtı ,düşüncelerin bir özetine ihtiyaç duyduğundan şüpheliyim ve bu yüzden bunlarla ilgili bir şey dahil etmedim (Douglas Hofstadter'in, feminist karşıtı klişelerden oluşan satirik bir yazısı olan 'Person Paper'ı saymazsanız). Bugünkü okurun takdir edeceğini umduğum nokta – ki bu husus genellikle feminizmin, ana akım kültüründe baskın olan basitleştirici sunumları nedeniyle gizli / örtülü kalmaktadır – feminizmin kendisinin azımsanmayacak bir dizi düşünsel ve siyasi görüşü içermesidir. 1970'lerin ortalarından beri, en önemli tartışmalar feminizmin kendi içindeki tartışmalar olagelmıştır.

Yapmış olduğum seçkiyle ilgili diğer bir husus da bu çalışmanın dil ve cinsiyetle ilgili deneysel araştırma bulgularının derlendiği bir araştırma işlevi görecektir şekilde tasarlanmamış olmasıdır. Bunun bir sebebi bu tür araştırmaların çok çabuk güncelliğini yitirmesi, diğer bir sebebi ise bu tür bir okuma kitabı (reader) derlemenin, bilgileri gereksiz bir şekilde hantallaştırarak sunmasıdır. İncelemeler genellikle bir ders kitabının veya akademik bir dergi makalesine ilişkin görüşlerin özetlenmesi gibi çalışmalara daha uygundur.¹¹ Bu kitap, bilginin kapsamı ile derinliği arasında farklı bir denge kurmayı hedeflemektedir. Kitap, günümüzde dil konusunda geliştirilen feminist düşünce biçimindeki başlıca bazı tartışmalar ve yönelimlerle donatılmış bir kılavuz ve bir ölçüde de yirminci yüzyıla ait olan ve dille ilgili feminist düşünce tarihinin bir özeti olarak değerlendirilebilir.

İfade edilen bu amaçlardan ilki belki yeterince açıktır ancak 'tarihsel' amacın gerekçelerini daha açık bir şekilde anlatmak gerekebilir. Okurlar şu soruyu yöneltebilirler: 'neden artık yerlerini başka düşüncelere, metinlere bırakmış olan eski metinler dahil edilsin ki?'. Bu soruya yanıtlım şöyle olurdu sanırım; düşünsel incelemenin herhangi bir alanına ilişkin 'derin' bir anlayışa ulaşabilmek, kısmen bu alanla ilgili konuları tarihsel bağlama yerleştirebilmeye bağlıdır. Bir alandaki mevcut düşüncelerin nasıl ve neyi temel alarak ortaya çıktığını bilmezseniz yeni araştırma bulgularının geçerliliğini ve önemini de gerektiği gibi değerlendiremezsiniz. Buna dayanarak, geçmişteki 'klasik' dil ve toplumsal cinsiyet tartışmalarını ve gelecekteki tartışmaları yönlendirecek olan daha yeni çalışmaları dikkate alırken bir denge kurmaya çalıştım.

¹¹ Feminist dil çalışmalarındaki yakın zamanlı (en azından bu yazının hazırlanması sırasında yakın zamanlı kabul edilen) gelişmelerle ilgili bir inceleme makalesi olarak benim feminist *Signs* (Cameron, 1998) dergisinde yayınlanan 'Toplumsal cinsiyet, dil ve söylem: bir inceleme' başlıklı çalışmamı bakılabilir. Erişebileceğiniz ders kitaplarıyla ilgili öneriler için, 3. Bölüm'ün sonundaki 'İleri okuma önerileri' kısmına bakabilirsiniz.

Metinlerden bazıları gerçekten klasik; bu okuma kitabının ilk baskısına da dahil edilmiş olanlar da dahil olmak üzere diğer bazı metinler ise belirli bir dönem boyunca önem arz etmiş olan ancak ikinci baskıya yeniden dahil edilmelerini gerekelelendirebilecek türden bir etkiye artık sahip olmayan çalışmalarlardır.

İş yeni parçalar seçmeye geldiğinde hem uygulamaya yönelik hem de daha kuramsal seçimler yapmak zorunda kaldım. Diğer tüm unsurları eşit kabul edersek, kendi içinde neredeyse kusursuz olan ve buraya tam anlamıyla uygun düşebilecek – ancak diğer antolojilerde de bulunan parçalar yerine öğrencilerin kolay kolay ulaşamayacağı parçaları tercih ettim. Yaptığım bu seçimin bir etkisi de bu cildin içerik dengesini ‘edebi’ kaynaklardan uzaklaştırmak oldu. Dil ve toplumsal cinsiyetle ilgili yapısalılık sonrası bir bakış açısından ele alınmış bir çok yazıyı da içine alan feminist yazın kuramı öğrenciler için hazırlanmış birçok metinde ve antolojide oldukça iyi temsil edilmektedir ve ben de bu nedenle bu kaynakları tekrarlama gereğini ve isteğini duymadım (Bu kaynaklardan en kolay ulaşılabilir olanların bazılarını Bölüm 1’in sonundaki ‘Okuma Listesi’ başlığı altında belirttim.)

Daha kuramsal tarafta ise, daha önce feminist dil çalışmalarındaki ‘kuramsal hareketler’ ve ‘önceliklerin değişmesi’ olarak atıfta bulunmuş olduğum konulara değinmeye çalıştım. Buradaki temalardan biri (önceki) feminist eleştirinin feminist eleştirisi olarak adlandırılabilir olan şeyin gelişimidir. Beklendiği gibi, yirmi yıl önce feministlere hizmet etmiş olan kavramlar – ‘kadınların dili’ ve ‘cinsiyetçi dil’ – o zamandan beri eleştirel incelemeye maruz kalmıştır.

Bu da beni bu kitabın özgün basımındaki seçimlerimle ilgili belki de *en* sık sorulan soruya götürüyor, yani kadınlar arasındaki *farklılıkların* temsili sorusuna. Günümüzde feministlerin çok daha önceki dönemlerde yapılan çalışmalara eleştirel yaklaşımlarının önemli bir nedeni bu çalışmaların büyük bir bölümünün dar bir yaklaşımla sadece belirli (heteroseksüel, beyaz ve orta sınıf) kadınlık biçimine odaklanmasıdır. Genel anlamda feminist çalışmalarda olduğu gibi dil ve toplumsal cinsiyetle ilgili çalışmalarda da birçok akademisyen artık ‘kadın’ grubu içindeki farklılıkları dikkate alarak ırk merkezli veya sınıf taraflı (aşırı) genellemelerden uzak durmak konusunda dikkatli davranmaktadır. Bir bireyin ya da bir grubun kimliğinin farklı yönleri arasındaki karmaşık etkileşimlere ve farklı güç ilişkileri arasındaki aynı şekilde karmaşık etkileşimlere olan ilgi giderek artmaktadır. Cinsiyetçilik zengin ve fakir kadınlar veya beyaz ve siyah kadınlar için aynı şekilde işlemez; tam aksine, yoksulluk ve/veya ırkçılık deneyimi bazı açılardan toplumsal cinsiyete göre şekillenir, kadınlar ve erkekler için farklı anlamlar taşır veya farklı biçimler alır. Bu sadece herhangi bir kişinin karşılaşılabileceği baskı/zulüm biçimlerini üst üste koyma meselesi değildir, burada baskının yapılarındaki farklılıkları ve bunun sonucunda farklı konumlandırılmış kadınlar arasındaki çıkar ve algı çatışmalarını fark edebilmek gerekir.

Kadınlar arasındaki çeşitlilik, farklılık ve çatışmalar günümüzdeki feminist tartışmaların önemli temalarından biridir ve benim de bu çalışmada oluşturduğum seçki bunu yansıtmayı amaçlamaktadır. Ancak, bunu *nasıl* yansıtaacağım konusunda belirli bazı seçimler yaptım ve bazı okurlar bu seçimleri eleştirebilir. Bu cilt bir bütün olarak yine ağırlıklı olarak, diğer özelliklerinin yanı sıra beyaz, iyi eğitilmiş, ana dili ve büyük olasılıkla tek dili İngilizce olan ve 1970 yılından önce doğan kadınların seslerini ve düşüncelerini bir araya

getirmektedir. Bunların, yakın dönem feminizmiyle ilişkilendirilen sosyal değişimlerden en fazla kazanım sağlayan kadınlar olması rastlantı değildir ve bunun dilin feminist eleştirisinin biçimini nasıl ve ne ölçüde etkilediğini sormak gerekir. Ancak, girişin yeni bölümünde ('Dilin feminist eleştirisi ve kimlik politikaları') daha ayrıntılı olarak değineceğim gibi, bu aslında çok da kolay bir soru değildir ve yanıtı da her zaman kesin olmaz. Burada, okuru, dikkatini sadece 'azınlık' kadınların katkılarına değil, kendi editörsel katkıları da dahil olmak üzere, burada sunulan *her bir* katkıya yöneltmeye teşvik etmeye çalışacağım.

Bu kitabın en büyük çapta genişletilmiş olan kısmı 2. Bölüm'dür, 'Temsiller: cinsiyetçi dil ve cinsiyetçi söylem'. Bunun iki sebebi var. Bunlardan ilki bu alanda ulaşılabılır feminist malzemeye duyulan ihtiyacın daha büyük olması. Karşılaştırıldığında, feminist dilbilimindeki diğer ana çalışma alanı – kadınların ve erkeklerin konuşma tarzları – öğrencileri hedefleyen mevcut yayınlarda daha iyi temsil edilmektedir. Diğer sebep ise 'cinsiyetçi dil' üzerine yapılan tartışmaların ve temsillerin diğer yönlerinin son birkaç yılda görülen belli başlı gelişmeler nedeniyle önemli ölçüde değişmiş olmasıdır. Sözde 'siyasi doğruluk' ile ilgili fikir ayrılığı, artık oldukça eskimiş olan bazı soruları yeniden tetiklerken yeni soruların da ortaya atılmasına yol açmıştır. 'Temsiller' bölümündeki seçimim, değişen kültürel bağlama iki şekilde karşılık vermektedir. Bazı durumlarda, yapmış olduğum seçim doğrudan 'politik doğruluk' tartışmasından bahseder. Diğer durumlarda ise söz konusu tartışmanın gereğinden fazla görünür kıldığı bir boşluğu doldurma amacını taşır; 'PC' – kişisel bilgisayar – sorunuyla ilgili genel açıklamalar genellikle ham önyargılardan oluşur. Dilin nasıl ve neden önemli olduğuna ilişkin daha incelikli argümanlara dair geniş çaplı bir farkındalığa ihtiyaç vardır. Feministler yirmi yılı aşkın bir süredir bu konudan bahsetmekte olduğuna göre (Aslında 'Kişisel Bilgisayar' ancak 1990'ların başında yaygınlaşmaya başlamıştır), feminist çalışmaların bu açıdan sunacak çok şeyi olması şaşırtıcı değildir.

Bir editörün işi sadece malzemeyi seçmek değildir, aynı zamanda okurun en üst düzeyde fayda sağlayabilmesi için malzemeyi nasıl sunacağına da karar vermesi gerekir. Değişiklik yaptığım diğer bir alan da budur. Bu baskıda, orijinal baskının üç bölümlü yapısını korumakla birlikte, tartışma içindeki farklı yönelimleri açıkça görülür hale getirmek için her ana bölümü alt başlıklara böldüm. Ayrıca editörsel/redaksiyon malzemeleriyle, seçimleri tanıtarak ve bağlamsallaştırarak ve her bölüme bir 'Okuma listesi' ekleyerek daha çok şey sunmaya çalıştım. ('Bu kitabı nasıl kullanacaksınız' bölümünde ise kitapta yönünüzü nasıl bulacağınızı anlatmak için daha ayrıntılı önerilere yer verdim, s.xvii)

Eğer bunlar, umarım, okurların bakış açısından bir ilerleme olarak değerlendirilirse, şunu söylemek isterim ki bunu büyük ölçüde özgün metni kullananlardan gelen geribildirimlere dayanarak başardım. Özellikle kitabı öğrencileriyle birlikte kullanmış olan öğretmenlerin doldurarak yayınevine gönderdiği anketlerden, yeniden düzenlenmiş bir baskı önerisini değerlendiren anonim okurların yorumlarından ve arkadaş ve meslektaşlarımla yaptığım tartışmalardan faydalandım. Son grupta ise, bu kitabın çok şey borçlu olduğu, detaylı ve keskin yorumlarıyla katkıda bulunan Kay Richardson ve Zoe Wicomb'u da özellikle belirtmeliyim.

Ayrıca, projenin bir bütün olarak verdikleri desteğin yanı sıra sayısız özel görevleri de üstlenerek yardımcı olan Miranda Filbee ve Louisa Semlyen'e de teşekkürlerimi sunuyorum. Daha az görünür olan, ama

büyük katkısı olduğuna inandığım, feminist **Trouble & Safe** dergisindeki kardeş editörlerime teşekkürü borç biliyorum. Onlarla çalışırken öğrendiğim sayısız şeyden biri de editörlüğün kotarılması zor bir iş olduğudur. Bu durumda ne kadar iyi ya da ne kadar kötü bir iş çıkardığımı değerlendirmek okura düşüyor; ancak yine de kendi başıma olsaydım farklı davranmış olacağım hususlarda bana destek vererek işimi daha iyi yapmamı sağlayanlara içten takdir ve teşekkürlerimi sunarım.

Dilin Feminist Eleştirisi: Bir Okuma Kitabı

“Dil Neden Feminist Bir Sorundur?”

Deborah Cameron

Giriş

DİL NEDEN feminist bir sorundur? Modern edebi ve sosyal kuramlara aşina olanlar için bu oldukça naif sorulmuş bir sorudur ve cevabı da açıktır; diğerleri ise bu sorunun üstü kapalı olduğunu düşünebilir veya bunu ciddi ‘siyaset’ yaklaşımlarını bozan bir unsur olarak değerlendirebilir. Yine de burada tartışmaya açık olmayan nokta çağdaş feminizmlerin (özellikle çoğul kullandım) dili siyasi gündeme yerleştirmiş olmalarıdır. Artık bir ‘feminist dil eleştirisi’ vardır; kamusal ve akademik söylemler üzerinde öyle bir etki yapmıştır ki varlığı yadsınamaz. Daha ziyade ne anlama geldiği irdelenmeli ve beraberinde getirdiği düşünceler değerlendirilmelidir.

Dil konusunda farklı feminist görüşler vardır. Bu hem feminizm içinde her zaman var olan siyasi farklılıkları hem de dilin kendisiyle ilgili tartışmaların yapıldığı ‘söylemlerin’ – entellektüel gelenekler, kuramsal çerçeveler, akademik disiplinler – çoğalışını yansıtmaktadır. Her ne kadar bu bölüme başlık olarak *Feminist Dil Eleştirisi*’ni seçmiş olsam da bu başlık altında değinilen fikirler homojen ve statik değildir. Bu seçkiye – ki seçimlerim kelimenin tam anlamıyla taraflıdır – dille ilgili feminist düşüncelerin ne kadar karmaşık olduğunu göstermek ve bu karmaşa içerisinde okurlara rehberlik etmek istedim. Okumakta olduğunuz giriş bölümü, farklı feminist görüşleri bir düzene koyabilmemize ve anlamamıza yardımcı olacak kuramsal, tarihi ve tematik bazı çerçeveler sunmaktadır.

Eleştiri

Aslında şu soruyla başlayabiliriz; ‘feminist dil eleştirisi’ nedir? Ama bunun da öncesinde, herhangi bir şeyin eleştirisi nedir? Kulağa hoş bir jargon gibi gelebilir ama aslında burada *kritik* sözcüğünü kasıtlı olarak kullanıyorum çünkü bu sözcüğün iki anlamı var ve her ikisi de konumuzla ilgili.

Bunlardan birincisi daha aşina olduğumuz anlamıdır. Bu günlerde *eleştiri* sözcüğü sıklıkla, yine ilgili bir sözcük olan *eleştiri* (*criticism*) ile eş anlamlı kullanılıyor ki bir çoğumuz bunu olumsuz bir değerlendirme olarak anlıyoruz. Bu yerindedir çünkü feministler gerçekten dile eleştirel yaklaşırlar. Dil, kadınlar için, yeterince iyi değildir ve feminist eleştirinin değişmez konularından biri de dili değiştirmek ve kendi kullanımımıza daha uygun hale getirmektir. Okurlar feminist aktivistlerin, geleneksel / kalıplaşmış İngilizce kullanımlara, örneğin *o* (*erkek/he*) ve *adam* / *insan* (*man*) ile kadınların medeni halini vurgulayan titriler, nasıl

meydan okudukları ve bir ölçüde nasıl değiştirdiklerine ilişkin konularda bilgi sahibi olacaktır. Belki okurlarımız daha önce kadınların bir ifade aracı olarak dilden duydukları memnuniyetsizlikle: yani geleneksel dilin başaramadığı, kadınların bedenlerini ve yaşamlarını temsil eden yeni geleneksel dilin başaramadığı, kadınların bedenlerini ve yaşamlarını temsil eden yeni imgelere ve yeni yazma biçimlerine yönelik arayışla da karşılaşmışlardır. Bunların tümü mevcut dilsel pratiklerin olumsuz bir değerlendirmesine, dilin şimdiye kadarki ve günümüzdeki kullanılış biçimine eleştirel bir yaklaşıma işaret etmektedir.

Ancak *eleştiri* sözcüğünün daha özelleşmiş bir anlamı daha vardır. Felsefede bir şeyin eleştirisini yapmak o şeyin hangi koşullarda var olduğunun incelenmesi, yine varoluşuna ilişkin varsayımlarının sorgulanmasıdır. Feminizmin bazı kollarının da bu ikinci anlamıyla bir dil eleştirisi yaptığı söylenebilir. Feministler, iki cinsiyetin ortak bir dil paylaştığı varsayımını sorgulayarak ve dilsel belirleyicilikle (determinist) – dilin dünyayla ilgili algılarımızı ne ölçüde yansıttığı sorusu – ilgili eski bir tartışmayı yeniden alevlendirerek yeni roman kuramları ve sosyal ve kültürel bir kurum olarak dille ilgili çeşitli bakış açıları / perspektifler geliştirmiştir.

Buradaki yazıları bir araya getirirken her iki feminist eleştiri türüne de adil davranmaya çalıştım. Sadece kuramsal yazıları değil aynı zamanda daha kişisel anlatımları ve bunun yanı sıra uygulamalı ve polemige sebep olan manifestoları da dahil ettim. Ancak bu farklı yazı türlerini listelemek feminist tartışmaların karmaşıklığını açıklamak için yeterli değil. Kuram ve polemik kategorilerinde (zaten her halükarda aradaki sınırlar belirsizleşmiştir) birbirinden ayrılması ve bir bağlama yerleştirilmesi gereken farklı yaklaşımlar ve endişeler vardır. Aslında bu kitabı kuramsal akımlar ve siyasi eğilimlerin tanımlanması biçiminde de düzenleyebilirdim ama sonunda vazgeçtim. Eğer öyle yapmış olsaydım kitap hem çok kuru kalacaktı hem de sonuçta söz konusu akımlarla eğilimler arasındaki ortak noktaların üzeri örtülmüş olacaktı. Her şeye rağmen ben çok fazla ortak noktaları olduğuna inanıyorum. Dil üzerine yazan feminist yazarlar farklı perspektiflerden yaklaşıyorlar da yine aynı belli başlı temalara dönmüşlerdir.

Elinizdeki bu cildi üç ana tema çevresinde yapılandırdım; sessizlik ve dışlanma teması, ki bu aynı zamanda kadınların konuşmak ve yazmak için otantik bir ses bulmasına ilişkin soruyu da gündeme getirir; toplumsal cinsiyetin kültürel anlamının inşa edildiği ve sınındığı temsil teması; ve üçüncü tema olarak da dilsel davranışlarımızla basıl ve ne ölçüde cinsiyetlendirildiğimiz sorusu. Her tema kitabın bir bölümünü oluşturuyor ve temaların her birini örneklendirmek için seçtiğim parçalar da temaların içinde de çok sayıda çeşitlilik olabileceğini gösteriyor. Bir çok açıdan, malzemeleri öyle bir şekilde seçtim ve düzenledim ki bu kitap farklı konularda bulunan görüşler arasındaki bir tartışma gibi de okunabilir: burada vurgulamak istediğim hususlardan biri de feministlerin sadece feminist olmayanlarla veya feminist karşıtlarıyla değil kendi aralarında da diyalog kurdukları veya çatışma halinde olduklarıdır. Feminist eleştirinin ayrıntılı bir haritasını

çıkartmak karmaşık bir görevdir. Burada okuru önünde duran kitaba hazırlayabilmek için ana hatları kabaca çizmek istiyorum. Bu nedenle sırasıyla bu üç ana temayı tanıtacağım.

Konuşma ve sessizlik

'konuşma' ve 'sessizlik' kadınların kendilerini özgürce ifade etme fırsatının inkar edilme biçimlerini tasvir etmek için feminist söylemde kullanılan güçlü *metafor*lardır.

Bu kavramlar sıklıkla metaforik / benzetme amaçlı kullanıldıkları için hangi somut koşullara işaret ettiklerini belirlemek her zaman çok kolay olmayabilir. Kadınların 'sessiz' veya 'sessizleştirilmiş' olduğu iddiası kadınların her zaman ve her yerde *gerçekten* sessiz oldukları anlamına gelmediği gibi dili kullanma kapasitelerinin olmadığını da göstermez; kaldı ki dil kullanımı her insanın doğuştan gelen vazgeçilmez hakkıdır. Hatta bu sessizlik iddiası kadınlarla ilişkilendirilebilecek hiçbir dilsel faaliyet olmadığını da göstermez, aslında kadınlarla ilişkilendirilebilecek çok sayıda dilsel faaliyet vardır: örneğin benim ait olduğum kültürde, 'dedikodu', gençlik yıllarında tutulan günlükler, ve aile üyelerine yazılan mektup veya kartlar akla gelen başlıca üretimler arasındadır

Ancak kadınlarla ilişkilendirilen türlerin bu şekilde listelenmesi kadınların sessizliğinin ne anlama gelebileceğiyle ilgili bir ipucu sunmaktadır. Çünkü burada sıralanan türler prestijli olmadığı gibi bazıları (örneğin dedikodu) aslında hor görülen türlerdir. Bunların tümü dilin ev, aile ve yakın çevre ile sınırlanmış *özel* kullanımlarıdır. Kamusal alanda, ve özellikle de resmi kültür alanında (burada kastettiğim bir toplumun kendini törenlerde, kodlanmış bilgide ve yaratıcı sanatlarda temsil etmesidir) kadınlarla ilişkili olduğu düşünülen türlerin geçerliliği azdır.

Kadınların sessizliğinin, hepsinden de öte, kadının sesinin yüksek kültürde yer almaması anlamına geldiği de öne sürülmektedir (örn. Kaplan, bu kitapta). Bir toplumun en değerli dilsel kayıtlarına bakacak olursak - dini ayinler, siyasi retorik, yasal söylem, bilim, şiir - kadınların büyük ölçüde sessiz ve birçok durumda da sessizleştirilmiş olduğunu görürüz: söz konusu olan sadece kadınların konuşmaması değildir, aslında kadınlar kimi zaman gayet açık tabular kimi zamansa geleneklerin ve pratiklerin daha kibar tiranlıkları yüzünden konuşmaktan alıkonmuşlardır. Hatta kadınların kendi seçimleri doğrultusunda katılabilecekleri düşünülen alanlarda bile, kadınların kendi yaşamlarını sürdürme biçimleri bunu çok zorlayıcı veya tehlikeli bir seçim haline getirebilir. Sessizlik kimi zaman küçük görülme, saldırıya uğrama veya görmezden gelinme korkusu nedeniyle kişinin kendini sansürlemesi anlamına da gelebilir.

Sessizleştirme nasıl uygulanır? En uç (ve gerçek) noktasında, sessizleştirme yasaklar ve tabular aracılığıyla gerçekleştirilir. Bazı toplumlarda kadınların ev dışında veya kendilerinden üstün konumda bulunan birinin önünde konuşmalarını yasaklayan kurallar vardır. Yine bazı topluluklarda kadınların, kocalarının

akrabalarının isimlerini veya bu yasaklı isimleri çağrıştıran herhangi bir sözcüğü kullanmalarını sınırlanan oldukça kapsamlı kurallar bulunmaktadır.

Tabii ki bu kadınların hiçbir şekilde konuşmadığı anlamına gelmez ancak onları kendilerini dolambaçlı yoldan ifade etmek zorunda bırakır (Jespersen, bu kitapta, bu olguyu tartışmaktadır; daha yakın zamanlı tartışmalar arasında Bodine 1975 ve Kimenyi 1992 bulunmaktadır). Modern batı kültürlerinin buna benzer kısıtlamalar getirmediği düşünülebilir ancak bu kültürlerde olarak formüle edilmemiş olsa bile kadınların belirli dilsel pratiklerde yer almasına karşı belirgin bir düşmanlık vardır. Örneğin hala kadınların açık seçik bir dil kullanması ve aynı şekilde erkeklerin, kadınların bulunduğu ortamlarda açık seçik bir dil kullanması konusunda yaygın bir rahatsızlık söz konusudur. Hatip ya da papaz olmayı seçen veya o kadar soylu bir iş olmasa da stand-up gösteri yapan komedyen kadınlar zaman zaman, en azından bazı açılardan, bu cüretin, haddini bilmez bir nefretle karşılandığına tanık olacaktır. Hatiplik yapmak ve komünyon ayinini yönetmek yakın zamana kadar kadınlara yasaktı (bazı dini geleneklerde ikincisi hala yasaktır). Hatta kendi dünyevi törenlerimiz bile - örneğin nikah törenleri- konuşmacı rolünü erkeklere vermektedir.

Tüm bunları söyledikten sonra, kadınların 'sessizliğine' ilişkin küresel ve kötümser genellemelerle ilgili en az iki nitelik belirtmek gerekir. Antropolojik dilbilimci Susan Gal (1991:426), 'Konuşma ve sessizlik' adlı makalesinin dipnotunda okurlarına şunu hatırlatır: 'sosyal bilimlerin kadınları göz ardı etmiş olması geçmişteki ve diğer kültürlerdeki kadınların sessiz *görünmesine* sebep olmuştur, aslında burada konuştuğumuz sessizlik günümüz batı ilminin sessizliğidir'. Kadınların kültürler ötesi düzeyde kamudan ve yüksek değer atfedilen konuşma biçimlerinden (örneğin, törensel, sözlü sanat performansları) dışlanmış olduğu genellemesine günümüz feminist ilmi karşı çıkmaktadır ve hala bu konuda bilinmesi gereken çok şey vardır.

Gal ayrıca makalesinin gelişme bölümünde sessizliğin *anlamının*, güçsüzlükle yapılan basit eşleştirmeden daha karmaşık olduğunu belirtir. Bazen - örneğin kişinin bir rahibe, terapist veya kanun görevlisine 'her şeyi itiraf etmesini' gerektiren durumlarda sessizlik baskıcı güce karşı bir direniştir. aksine, güçlünün silahı da olabilir: erilliğin bazı biçimleriyle ilişkilendirilen suskunluk ('güçlü, adam' şablonu) erkekleri uzak veya erişilmez göstererek gücün bir parçasını oluşturur. Gal, kadınların göreceli güçsüz konumlarının da aslında onları, çok dil ve toplumsal cinsiyet araştırmacısının da tespit etmiş olduğu gibi, kibarlık, iyi yapılmış destekleyici minimal yanıtlar, tarz değiştirme ve dil değiştirme (*code-switching*) gibi özelliklerle öne çıkan sürekliliği ve sohbet sırasında diğerlerine uydurabilme gibi ayırıcı dil becerileri geliştirmeye zorlayan unsurlardan biri olduğunu öne sürmektedir.

Okuryazarlık pratikleri

Yazmak, konuşmaktan bir şekilde daha farklı bir durumdur (her ne kadar 'konuşma ve sessizlik' benzetmesi her ikisini içine alsada). Burada yinelenen tema kadınların yazmak için gerekli olan becerilerden

tümüyle dışlanmasıdır, çünkü yazma işi bir teknolojidir ve teknolojilerin çoğu gibi ayrıcalıklı insanlar tarafından tekelleştirilmiştir. Okuryazarlık yoksunluğu genellikle eğitime erişim şansının olmamasının bir sonucudur ki bunun sebebi de genellikle yoksulluktur. Ancak okuryazarlığın özellikle yasaklandığı durumlar da olmuştur. Alice Walker şu soruyu sorar (1984:233-4):

Büyükannelerimizin zamanında siyah bir kadın için sanatçı olmak ne ifade ediyordu? Cevabı kanımızı donduracak kadar acımasızdır... Siyahların Amerika'da yaşadığı uzun yılların büyük bölümünde, siyah bir insanın okuması ve yazması cezalandırılması gereken bir suç olarak görülmüşken, siyah kadının yaratıcılığı yıllar, yüzyıllar boyunca nasıl canlı tutulmuştur?

Bir kölenin okuması ve yazması, ve birilerinin ona okuma yazma öğretmesi, kölelik koşulları göz önüne alındığında olasılığı oldukça düşük ve aynı zamanda özellikle suç sayılan bir eylemdir. Bu sadece kölenin sahibinden kaynaklanan önemsiz bir aşağılama biçimi değil bunun yanı sıra sahibin kendisini korumak adına gerçekleştirdiği hesaplanmış bir eylemdir. Güçlü gruplar genellikle, güçsüzler arasında yayılması halinde yıkıcı düşüncelere kontrolsüz bir şekilde erişmelerine imkan vererek eleştirel düşünceyi, karşı duruşu ve sonuç olarak isyanı kolaylaştıracağı endişesiyle yazma becerisinden korkmuştur. Bu salt cinsiyetle ilgili bir sorun değildir tabii ki: Alice Walker'ın üstünde durduğu yasaklar siyah kölelerin her iki cinsiyetine de eşit şekilde uygulanmaktadır ve diğer bağlamlarda işçi sınıfın okuryazarlığıyla ilgili olarak da aynı korku dile getirilmiştir. Ancak benzer şekilde, günümüzde kadınların okuryazarlığıyla ilgili çalışmalar yapanlar erkeklerin; karılarının, kız kardeşlerinin ve kızlarının okuma yazma becerisine sahip olmaları halinde aşırı bağımsız veya aşırı eleştirel olmalarından korktukları durumları bildirmektedir.

Endüstrileşmiş (veya endüstrileşme sonrası) batı ülkelerindeki kadınlar artık matbaa / basılı okuryazarlığına erişimde sıkıntı çekmemektedir; aslında bazı açılardan bu artık dişil bir alan olarak algılanmaktadır (Burada büro / yazı işlerinin daha çok kadınlar tarafından yapıldığı gerçeği ile İngiltere'de, en azından, okullarda özünde yazma gerektiren derslerde kızların erkeklerden daha başarılı olduğuna ilişkin raporları düşünüyorum). Ancak bir çok bilim insanının da belirttiği gibi okuryazarlık farklılaştırılmış bir şey değildir ve basılı bir sayfadaki (veya bilgisayar ekranındaki) kodları çözme becerisine indirgenemez. Günümüz araştırmacıları sadece 'okuryazarlık' yerine 'okuryazarlık pratiklerini' tartışma eğilimindedir. Anlatmak şey,şinin okuma ve yazma aracılığıyla farklı şeyler yapabileceği ve bunlara farklı anlamlar atfedebileceğidir. Okuryazarlığın bir norm olduğu toplumlarda bile okuryazarlık *pratikleri* toplumsal gruplar arasında eşit bir dağılım göstermez.

Eşit olmayan dağılımın çok tartışılan örneklerinden biri süratle evrimleşen, internet üzerinden bilgisayar aracılığıyla iletişimle (CMC) karşımıza çıkan okuryazarlık pratikleridir. Sanal dünyanın da aynı gerçek dünya gibi, erkek egemen bir dünya olduğu ve birçok tartışmadaki genel aktif katılım (postalama) oranlarına bakıldığında kadınların ikinci sınıf 'nettaşlar' olarak kaldığı öne sürülmektedir. Eğer bu doğruysa (çünkü genellikle netin doğası gereği kesin istatistiklere ulaşmak güçtür) bu sadece kadınların CMC'ye katılmak için

gerekli teknolojilere daha az erişimlerinin olmasından ya da bu teknolojileri kullanma becerisine sahip olmamalarından değildir. Şüphesiz ki bu saydıklarımız da etki eden faktörlerdir ancak ağ kullanıcılarının içinde bulunduğu sosyal bağlamı göz önünde bulundurmak da çok önemlidir.

Örneğin, sanal bir cemiyete / topluluğa aktif katılımında bulunabilmek için boş zaman gerekir ve bu da bazılarının diğerlerinden daha fazlasına sahip olduğu bir varlıktır (yine burada cinsiyet konuyla ilişkili tek faktör değildir ancak iş gibi boş zaman da cinsiyetlere göre farklı bir bölünme gösterir – bu ikisi el ele yürümektedir).

Feministler bunun yanı sıra siber ortamın ne kadar ‘kadın-dostu’ olduğunu sorgulamaktadır. Agresif (saldırgan) ve istismar edici mesajların gönderilmesi o kadar yaygındır ki ağ kullanıcıları arasında bu eyleme bir etiket bile uydurulmuştur (‘flaming’): bu uygulamanın erkeklerden çok kadınları küstürdüğü/ortamdan soğuttuğu ileri sürülmektedir. Ayrıca bazı bağlamlarda, özellikle de feminist argümanların peşinden gidilirse, kadınların bu eylemler (flame) daha çok karşılaştığı bildirilmiştir (Herring, et. al. 1995)

Sanal dünya yerine gerçek dünyada karşılaşılması halinde cinsel taciz veya izlenme olarak tanımlanabilecek uygulamalara maruz kalan kadınların sayısı birkaç ağ kullanıcısı kadınla sınırlı değildir. Bunlardan bazıları özellikle erkek kimliğine ya da belirsiz kimliklere bürünerek karşılık vermektedir. Böyle bir strateji belki onları rahatsız edici iletişim biçimlerinden uzak tutmaktadır ancak diğer taraftan kadınların kadın olarak var oluşunu gizlemekte ve böylece olumsuzlamaktadır.

Eğer flaming ve taciz kadınların bilgisayar aracılı iletişimden uzak durmasına, bu iletişim biçimine katılmayı seçen kadınlara bazı sınırlılıklar getirilmesine sebep oluyorsa, o zaman maddi sebeplerden (örn. teknolojiye erişim imkanlarının daha fazla olması) dolayı özünde erkeklerin egemen olduğu bir iletişim pratiğine olanak veren koşullar, bu maddi sebepler ortadan kaldırılrsa bile sosyal gerekçelerden dolayı bu alandaki erkek egemenliği devam edecektir. Dale Spender’ın CMC ile ilgili kitabı, *Ağ Üzerinde Ağlanma*’da (1996) (Netting on the Net) olduğu gibi, bazı feminist yazarlar, bu yeni iletişim ortamında olup bitenlerle, tarihsel olarak matbaa teknolojisinde ve matbaanın gelişmesiyle ortaya çıkan yayıncılık sektöründe olanlar arasında bir paralellik kurmaktadır.

Okumaz-yazmazlık ve eğitimsizlik, yayınlamak amacıyla yazan kadınların önündeki tek engel değildir. Virginia Woolf’un *Kendine Ait Bir Oda*’da (ve kısaca ‘Kadın ve Kurmaca’da) işaret ettiği gibi yakın zamana kadar, ayrıcalıklı sınıflara ait kadınlar bile edebi çabalarını sürdürmek için gerekli olan ekonomik bağımsızlıktan ve zamandan yoksundur. Bazı yazarlar, küçük çocukların bakımıyla ilgilenirken yazı yazmaya çalışmanın uygulamayla ilgili ve psikolojik sorunlarından bahsetmiştir. Hala kadınların zamanlarının ve

enerjilerinin bitmez tükenmez bir şekilde sonuna kadar başkalarının ihtiyaçlarını karşılamak için ayrılabilceği yönünde bir kanı vardır. Erkek yazarlar eşlerinin, kız kardeşlerinin ve kızlarının bağlılığından (devotion) büyük ölçüde faydalanırken; kadın bir yazarın herhangi bir yakınından benzer bir destek alması çok nadirdir.¹²

Burada Alice Walker'ın, farklı kadınların farklı konumlandığına ilişkin görüşü değerlendirmek üzere bir ara verebiliriz: bir çok kadın, Virginia Woolf'un tartışmalarına konu ettiklerinden çok daha aşılabilir görünen engellerle karşılaşmış ve bazıları bunları atlatmayı başarmıştır. Örneğin, Woolf'un ünlü eseri *Kendine Ait Bir Oda'nın* yanına Güney Afrikalı yazar Gcina Mhlophe'nin kısa hikayesi 'Tuvalet'i koymak yerinde olacaktır. Bu hikayenin baş kahramanı olan siyah fabrika işçisi kadının 'kendine ait bir odası' olmadığı gibi, beyazlara ait bir hanenin hizmetçisi olan kız kardeşine verilen odada kaçak olarak kalmaktadır. Fark edilmemek için kız kardeşinin vardiyası başlamadan evden çıkması gerekmektedir. Dışarıda zaman öldürürken kilitlenmemiş bir umumi tuvalet bulur ve hiç umut vaat etmeyen bu alanda yazmaya başlar. Hikayenin sonunda tuvaleti kilitlenmiş bulur ama yine de yazmaya devam eder. Akla gelen diğer bir örnek de Anne Frank'ın Nazilerden saklanarak yazmış olduğu kurmaca olmayan ünlü günlüğüdür. Mhlophe'nin baş kahramanı gibi Frank de Virginia Woolf'un yazarlar için gerekli olduğunu savunduğu malzemedir ve zihinsel özgürlükten yoksundur; bir açıdan bu kadınların bu koşullara rağmen yazmış olması dikkate değerdir ancak diğer taraftan bu noktadan hareketle yazı yazma ediminin kendisinin bireye aşırı ve baskıcı koşulların ötesine geçme aracı olarak hizmet ettiği öne sürülebilir. Bu da tabii ki kadınların yazma öyküsünün (story) bir parçasıdır.

Edebi kültür, içine girmeyi başaran kadınlara karşı hiç de dost canlısı olmayan veya onları hor gören bir tavır takınmıştır. Çok iyi bilindiği üzere, ondokuzuncu yüzyılda yazan kadın yazarlardan bir çoğu ciddi eleştirel ilgiyi toplayabilmek ve özellikle cinsellik ve tutku gibi edebi temalarla ilgili yazılar yazan kadınlar hakkında yapılan bayağılık ve ahlaksızlık suçlarından korunabilmek için erkek takma isimleri kullanmıştır. Kadın yazarlar iki ayrı çıkmazla karşılaşmıştır: eserleri 'kadınsı olmadığı' için veya tam tersine fazla 'kadınsı' olduğu için eleştirilecektir, ve 'gerçek' bir yazarın değil sadece bir 'kadın yazarın' eseri olarak.

Yazmak ve 'farklılık'

Feminist dil eleştirisinin bir kolu şu soruyu sormuştur: bu kültürel koşullarda kadınlar nasıl 'otantik/sahih bir şekilde' yazabilir? Kadınların erkekler gibi yazması yeterli midir? Kadınlar olarak edebiyat ve kültürün içine 'kabul edilmemiz' ancak neyin yazmaya değer olduğu ve nasıl yazılacağına ilişkin geleneksel (eril) normları kabul etmemiz koşuluyla mümkünse, o zaman sessizleştirmeyi başka bir tür sessizleştirmeye

¹² Çağdaş İngiliz yazar Jeanette Winterson kayda değer bir istisnadır; Winterson'un evle ilgili ve diğer sıradan işlerinin kadın arkadaşları ve hayranları tarafından yapıldığı söylenmektedir. Burada dikkate değer olan, bu konudan söz edilirken açıkça tasvip etmeyen bir tutum sergilenmesi ve böylece Winterson'un kibirli, bencil ve gösterişçi imajının pekiştirilmesidir. Bu özel durumla ilgili ne düşünülürse düşünülün, ev işlerini *yapmamak* daha ziyade erkeklerin çoğuna özgü bir norm olagelmıştır ve günümüzde bile 'karımız olmasaydı...' vecizesine adanmış kitaplar bunu olumsuzlayan bir yorum içermemektedir.

değiştirmiş olmuyor muyuz? Bazı feministler bu son iki soruyu sırasıyla ‘hayır’ ve ‘evet’ olarak cevaplayacaktır. Bunlar kadınların, *farklılıklarının* bilincinde olarak ve bunları ifade edecek yazma biçimleri bulmaları gerektiğini savunmaktadırlar. Burada kastedilen sadece farklı konular *hakkında* yazmak değil, bazı eleştirmenlere göre, radikal bir biçimde farklı bir edebi biçim ve hatta dille yazmaktır. 1975’te, daha sonra kısaca ‘yeni Fransız feminizmi’ olarak adlandırılacak gelişmeler hakkında yazan eleştirmen Shoshana Felman dilbilimsel projelerinin radikal doğasını vurgulamıştır:

Günümüzde kadının aşması gereken güçlük dilin yeniden yaratılmasıdır / icat edilmesidir ... sadece yapıya karşı değil bunun yanında yapının dışında konuşabilmek ... artık eril anlamın fallikliği tarafından tanımlanmayacak bir söylem oluşturmak.

Geleneksel dilin kadınları hangi yollarla sessizleştirdiği ve marjinalleştirdiği, feministler tarafından farklı kuramsal perspektiflerden ele alınarak kapsamlı bir biçimde tartışılmıştır (Spender ve Irigaray’ın bu bölüme katkılarına bakınız); ve ‘dişil yazı’ veya ‘kadınların dilinin’ içine olabileceğiyle ilgili tartışmalar sürmektedir (Woolf ve Mills’in katkılarına bakınız).

‘Sessizleştirme’nin panzehiri olarak ‘otantik’ bir kadın yazı biçiminin (yeniden) icat edilmesi fikrinin yanında bunun feminist eleştirileri de gelmektedir. Elaine Schowalter, örneğin, sessizleştirmenin bir sorun olduğunu kabul eder ancak kadınları sessizleştirenin dilin kendisi değil daha çok kadınların dili kullanma becerisi veya yetkisine getirilen sınırlamalar olduğunu öne sürer:

Otantik kadın yazı biçimi nosyonuna karşı gittikçe güçlenen diğer bir argüman ise kadınların ‘farklılığı’ – yani *erkeklerden* farklı olduğu düşünülen yanları – nosyonunun altında yatan *özcülüğü* eleştirmektedir. Örneğin, belirli bazı feministlerin, dilin gerçekten ‘dişil’ olduğunu öne sürdüğü niteliklerinin birçoğunun, şüphe uyandıracak şekilde en yeniden yapılandırılmamış *feminist karşıtı* söylemde yer alan dişilikle ilişkilendirilen niteliklere benzediği öne sürülmektedir: bu nedenle dişil yazı biçiminin bedene daha yakın olduğu, daha az rasyonel olduğu ve daha az doğrusal ilkeler üzerinde inşa edildiği söylenmektedir.

(Bu da kadınların akıldan çok bedene sahip oldukları, akılcı düşünemedikleri ve zaman – mekan algılarının zayıf olduğu anlamına gelebilir!) Hem Sarah Mills hem de Trinh Minh-ha (bu cilt) cinsiyet farklılıklarıyla ilgili herhangi bir iddia çabasında olmadan sorunlara işaret etmektedirler. Trinh ayrıca kadınlar (veya erkekler) arasındaki çoklu farklılıkların üstünü örtterek eril ile dişil olanı polarize etmek yoluyla farklılık kavramını tek (üniter) bir kavram haline getirmenin tehlikelerine işaret etmektedir. ‘Kadınlar’ tek bir sesle konuştuklarında, ‘kadınlar’ kategorisi içerisinde farklılıklar bulunduğu için, paradoksal olması halinde

kaçınılmaz olan sonuç bir çok kadının sessizleştirilmesi, onlar adına konuşulması ve böylece onların kendi adına konuşmasının engellenmesi olacaktır.

‘Dişil yazı’ ya da dil bilimciler için oldukça göze çarpan ‘kadınların dili’ gibi nosyonlara bir itiraz da karşı bir duruş da bu nosyonların ütopyacılıkları ve tarihsellikten uzak olmaları ile ilgilidir: dil kullanımı ile ilgili kurallar / adetler değişmiş olsa da (aslında feminizm bunları bir ölçüde değiştirmiştir) bazı feministlerin savunduğu gibi ettiği gibi bir dili gerçek anlamda sıfırdan ‘yeniden icat etme’ potansiyeli yoktur. Diğer taraftan, ve belki de feminist bakış açısıyla değerlendirildiğinde daha önemlisi, dil kullanımı tarih içerisinde ve kullanıcılarının yaşam koşullarında temellenen *sosyal* bir pratiktir. Bireysel iradenin edimi tek başına bu pratiği değiştiremez ve toplu olarak bunu değiştirmeyi başardığımızda da dil hala öncellerinin izlerini taşır. Dilden veya toplumdan ‘yapının dışında’ bahsetmek mümkün değildir. Ancak feministler, kadının dil ve söylemdeki temsiline itiraz ederek ve bunu eleştirerek, içeriden yapıya karşı konuşma mücadelesi verebilirler. Bu kitabın ikinci ana teması budur.

Temsiller: cinsiyetçi dil ve cinsiyetçi söylem

Dil, herhangi bir insan kültürünün ana bileşenidir. Bir kültürün meşguliyetlerini/kaygılarını ve değerlerini kodlar; bunların çocuklara ve topluluğa sonradan katılanlara aktarılmasında kullanılan başlıca araçlardan biridir. Feminist dil eleştirisinin birçok kolu dillerin kullanıcılarına ve o dilleri öğrenenlere (toplumsal) cinsiyet ve kadınlar hakkında neler söylediğiyle ilgilenmiştir.

Bütününe bakıldığında, feministler kullandığımız dillerin cinsiyetçi olduğu sonucuna varmıştır. Diller dünyayı eril bir bakış açısıyla ve kadınlar, erkekler ve aralarındaki ilişkiler konusunda kalıplaşmış inançlar doğrultusunda temsil etmekte veya ‘isimlendirmektedir’. Bazı feministler (örneğin, Spender, bu ciltte) bunun sebebini şu şekilde açıklamaktadır; Yaratılış Kitabı’nda Tanrı’nın yarattıklarını isimlendiren Adem gibi, erkekler de isimlendirme konusunda tekel olmuşlardır; ve bunun sonuçları da son derece ciddi olmuştur çünkü isimler önceden varolan gerçekliklerin yansması ya da gerçeklikle hiçbir bağlantısı olmayan yapay etiketler değil bir kültürün, olası birçok gerçekliğe gebe olan bir evrende gerçek olarak *kabul edilecek* tanımların tespitidir.

Bu, feministlerin icat ettiği bir fikir değildir. İsimlerin nesnelere nasıl ilişkilendirildiği sorusu çok eski zamanlara aittir (Batı geleneğinde bu Plato’ya kadar uzanmaktadır), ancak dilin, bizim gerçek (veya belirgin olan ya da önemli olan) olarak algıladığımız şeyi yansıtmayı yansıtmadı veya belirleyip belirlemediği sorusu genellikle erken yirminci yüzyılın iki Amerikalı dil bilimcisi, Edward Spair ve Benjamin Lee Whorf ile ilişkilendirilmektedir. Amerindian (Amerikalı Kızılderili ve Eskimoların) dilleri üzerinde çalışan bu dilbilimciler – özellikle Whorf – Amerikalı yerliler (kızılderililer) ile Avrupalıların algıları arasındaki belirgin

farklılıkların Amerindian ve Avrupa dillerinin gramatik ve semantik yapısındaki temel farklılıklarla ne derece bağlantılı olduğunu tartışmıştır. Bu olasılığı öne sürme amaçlarından biri Avrupalıların kendi dünyaya bakış açılarının tek ya da en iyi bakış açısı olduğu yönündeki ‘doğal’ varsayımlarını sorgulamaktır. Diğer bir deyişle, Sapir ve Whorf, bugün ırkçı olarak nitelendireceğimiz kültürel üstünlük varsayımına karşı çıkmıştır. Bazı feministlerin düşüncelerini cinsiyetçilik eleştirisinde kullanılmaya uygun hale getirmesinin altında yatan belirli bir mantık vardır; birçok dilin temelinde ‘erilin’ olumlu ‘dişil’in olumsuz olduğu bir model bulunduğu ilişkin iddia ve bu durum kodlamanın bir parçası olduğu için dilin kullanıcılarının da bunu gerçeklik olarak kabul etmesi.

Sapir-Whorf hipotezi dilbilimciler arasında tartışma yaratmaya devam etmektedir. Bu hipotezin güçlü versiyonları, kuramsal açıdan hatalı oldukları ve yeterli kanıtlarla desteklenmedikleri gerekçesiyle birçokları tarafından reddedilmektedir ancak daha güçsüz versiyonları hala bazı akademisyenlerin ilgisini çekmektedir (bakınız Gumpres ve Levinson 1995; Lee 1992). Argümanları değerlendirmede karşılaşılan sorunlardan biri Whorf’un fikirlerinin en yaygın dolaşımda olan sürümlerinin ham / olgunlaşmamış olmasıdır; bazı eleştirmenler ayrıca bu fikirlerin oldukça ırkçı olduğunu iddia etmektedir. Örneğin, dilbilimci Geoff Pullum (1993), Eskimoların kendi dillerinde karla ilgili çok sayıda kelimelerinin olmasından dolayı kar yağışıyla ilgili daha az kelimeye sahip insan topluluklarından daha çok sayıda farklı kar yağışını tanımlayabileceklerine ilişkin gözlemlerle ilgili sert yorumlarda bulunmuştur. Pullum öncelikle Inuitlerin kar yağış biçimleriyle ilgili derin ve kapsamlı bir kelime bilgisine sahip oldukları iddiasının doğru olup olmadığını tartışmakta; öyle olsa bile bunun dikkate değer olmayacağına işaret etmektedir. Eğer matbaacıların yazı tipleriyle ilgili daha fazla kelime bilgisine sahip oldukları gözlenirse, kimse matbaacıların algılarının ya da zihinsel süreçlerinin herhangi bir şekilde matbaacı olmayanlarınkilerden farklı olması gerektiğini iddia etmeyecektir: bu gözlemden ancak matbaacıların mesleki olarak yazı tipleriyle ilgilenmelerinden dolayı birçoğumuzun sahip olmadığı özel bir teknik kelime bilgisine vakıf oldukları sonucu çıkarılabilir. Buradaki fark matbaacıların yabancı ve egzotik olduğunu düşündüğümüz bir kültüre ait olmamasıdır. ‘Eskimolar ve kar’ ile ilgili duruşumuz, bizim kendimizden farklı ‘öteki’ olarak sınıflandırdıklarımıza karşı hor gören ve saf tavrımızı ortaya koyar.

Whorfîyen görüşlerin nispeten daha tam olgunlaşmamış feminist versiyonları da benzer şekilde eleştiriye açıktır. İngilizce’deki cins isimlerden olan *erkek/insan* sözcüğünün İngilizce konuşan insanların algısı üzerindeki etkisi ne olursa olsun, dünya görüşümüzün, sözcüklerin ima ettiği şeyleri anlamamamıza engel olacak kadar dil kuşatması altında olmadığı açıktır: eğer öyle olsaydı cinsiyetçi dile karşı argümanlar oluşturmamız da mümkün olmazdı. *Erkek/insan* kelimesinin genel anlamlı kullanımlarıyla özellikle eril olana işaret eden kullanımlarını birbirinden ayıkmak imkansız değildir çünkü aynı sözcük her iki durumda da kullanılmaktadır (buradaki sorun aslında ‘eril’ ile ‘insan’ın birleşiminden oluşan şeyin simgeledikleridir). Eğer üzerinde ‘Bütün insanlar (men) eşittir’ yazan bir pankart görürsem, gösteriye katılabileceğimi bilirim; ve eğer

umumu bir tuvaletin kapısında ERKEK yazıyorsa oraya girmemem gerektiğini de bilirim. Kelimeler kendi başlarına her şey demek değildir.

Sözcüklerin anlam kazanması da doğrudan bir kişinin belirli bir tanıma karar vermesi değildir. Dale Spender'in 'insan yapımı dil' açıklaması zaman zaman insanlık tarihinin bir döneminde bir grup elit erkeğin oturup kadınları 'olumsuz semantik alana' sürgünleyen kurallar geliştirdiğine dair pek de akla yatkın olmayan senaryoların tahayyül edilmesine yol açmaktadır. (Bu ne zaman olmuştur, ve erkekler aldıkları bu kararları hangi dilde aktarmışlardır?)

Ancak tabii ki dillerin cinsiyetçi olabileceğini kabul etmek için Whorfîyen olmanız gerekmez. Cinsiyetçi dilin bilgisine sağlayan varsayımlar dil tarafından yaratılıyor olmasa dahi, yaşamlarımızın dil üzerinden devam ettiği ölçüde (ki bir çoğumuz için genellikle böyledir), dilin cinsiyetçiliği de sürekli olarak yeniden canlandırılmalı ve cinsiyetçi varsayımların 'normalliğine' dair sağduyuyu pekiştirmelidir. Aslında bu canlandırma ne kadar banal olursa – ki dilbilimsel etkileşimlerimizin çoğu başka hiçbir şey değilse de banaldır – buna meydan okumak da o kadar güçtür. Üstünüze hiddetle gelip cinsel istismarı haykırarak uygulayan birine meydan okumak bir şeydir, ama son derece sıradan bir sohbet sırasında her birkaç kelime arasına cinsel istismar sayılabilecek bir şeyler sıkıştıran birine meydan okumaya kimin cesareti ya da zamanı vardır?

'İsmlendirmenin' ötesinde

Geleneksel dilin pekiştirdiği varsayımlar nelerdir? 'Cinsiyetçi dil' teriminin birçok kullanımıyla ilgili belli bir kesinsizlik / belirsizlik vardır; bu terim homojenize olmuştur ve bu da cinsiyetçi varsayımların morfolojiden (örneğin '-ess' gibi son ekler) 'aşk şiirleri' veya 'tecavüz raporları' gibi özel kayıt alanlarındaki ve söylemlerdeki biçimsel (stylistic) kalıplara kadar her düzeyde, dile giriş yapabileceği gerçeğini gizleyebilir. Bence, cinsiyetçi dil, gerçekliğin tek, eril bir bakış açısından isimlendirilmesi olarak düşünülmemelidir. Bu, kendine has tarihleri ve özellikleri olan farklı temsili pratiklerde farklı biçimler alan çok katmanlı / yönlü bir olgudur.

Kadına karşı cinsel şiddetin temsili örnek olarak verilebilir (ve feministlerin de büyük ölçüde üzerinde durduğu bir husustur: bu cilde katkıda bulunanlar arasından Ehrlich ve King ve McGonnel-Ginet bu konuya değinmiş ve Kate Clark da konuyu ayrıntılı olarak tartışmıştır). Evli bir çiftle ilgili bir olay hakkındaki iki gazete haberini inceleyelim. Bunlardan ilki 'kaliteli' bir gazete olan *Daily Telegraph*'tan, ikincisi ise popüler bir bulvar gazetesi olan *The Sun*'dan alınmıştır. Bunları yeniden üretmemin (reproduce) nedeni, burada tartıştığımız şeyin tek bir gazeteciye ya da gazeteye özgü tutum ve davranışlar değil kurumlaşmış bir kalıplar bütünü olduğunu göstermektir.

Dün erken saatlerde Kent, Beckenham'daki evine zorla giren iki adamın saldırısına uğradıktan sonra başından yaralanan adam, karısına sırayla tecavüz eden bu iki davetsiz misafir tarafından yatağa bağlanmıştır. (*Daily telegraph*)

Dehşet içindeki 120 kiloluk koca, dün iki adam karısına tecavüz ederken karısının yanında yatmaya zorlandı. (*Sun*)

Bu haberlerin aktarımına ilişkin yorumum şöyledir; bence burada tecavüz eylemi kadına karşı işlenen bir suçtan ziyade erkeğe karşı işlenen bir suç olarak yansıtılmaktadır. Aslında tecavüz özünde hırsızlıkla eşanlamlıdır: bir kadının ırzına geçmek, kadının iffetini elinden almak ve babasının veya kocasının elinden de o kadının değerini çalmak olduğu düşünülürdü – bu nedenle bir bakirenin ırzına geçen bir erkek ceza olarak tecavüz ettiği kadınla evlenmek zorunda bırakılırdı. Tecavüze dair bu bakış açısı yerini daha modern bir görüşe, yani tecavüzün kadının bedensel bütünlüğüne bir saldırı olduğu görüşüne bırakmış olması gerekir: tecavüz bir mülkiyet suçundan ziyade kişiye karşı işlenmiş bir suçtur. Ancak bu haber örnekleri eski önyargıların kolay kolay ölmediğini göstermektedir.

Yukarıda ana hatlarıyla açıkladığım yorumum, dilin bazı özellikleri tarafından da desteklenmektedir. Her iki haber örneğinde de erkeğin yaşadığı deneyim ön plana çıkartılmaktadır. Buradaki tema, bahsedilmesi gereken birinci şahıs ve kurulan ana cümlelerin gramatik olarak öznesi adamdır. Ayrıca 'yaralanan' ve 'zorlandı' fiillerinin öznesi de odur. Tam aksine kadın – ondan sürekli 'karısı' olarak bahsedilmektedir – sadece uzun ve karmaşık bir cümlelerin sonunda karşımıza çıkmaktadır. Kadının tecavüze uğramış olması bir yan cümlecikte belirtilmiştir. Birinci haberde tecavüz eylemi önem sırasına göre, adamın başındaki yaralanma ve 'adamın evine' (belli ki kadının evi değil) zorla girilmiş olmasından sonra üçüncü sırada gelmektedir. İkinci haberde de olayların benzer şekilde sıralanmış olması burada asıl ürkütücü ve rahatsız edici olayın tecavüzden ziyade adamın buna tanık olmaya zorlanması olduğunu düşündürmektedir.

Bu analizin, üzerinde kafa yormamızı sağlayacağı şeylerden biri, cinsiyetçi temsil biçimlerini her şeyin dışında, her zaman ve her yerde uygunsuz bir ifadeler gurubu olarak değerlendirmenin getirdiği sınırlamalardır. Birinci haberde *adam* ve *karısı* arasındaki asimetri dışında, burada geleneksel cinsiyetçi dil eleştirisi için elle tutulur bir şey yoktur: genel anlam içeren eril ifadeler ya da kasıtlı olarak kadını alçaltıcı ifadeler kullanılmamıştır (aslında, buradaki en açık alçaltıcı ifade, *Sun* gazetesinde sebepsiz yere adamın kilosuna yer verilmesidir) sadece burada yapılan bir dizi seçim sonunda bahsedilen olay erkek egemen (androcentric) ve cinsiyetçi bir bakış açısıyla aktarılmıştır.

Yapılan bu seçimlerden en önemlileri *dilbilgisiyle ilgili (gramerle ilgili)* olanlardır, bunun yanında dildeki cinsiyetçiliğin en bilindik analizleri *sözcüklere* odaklanmaktadır. Buna benzer örnekler, ‘isimlendirmenin’ feminist dil eleştirisi içindeki merkezi konumuna gölge düşürmektedir (şüpheyile yaklaşılmasına neden olmaktadır). Dili sadece isimlere indirgeyen bir kuram bu raporlarda neyin rahatsız edici olduğunu kavrayamaz. Benzer şekilde, Black ve Coawrd’ın (bu ciltte) Dale Spender’in çalışmasıyla ilgili tartışmalarına göre dilin genel anlamda cinsiyetçi ve insan-yapımı olduğu yönündeki küresel iddia o kadar belirsizdir ki, belli bazı temsil pratiklerinde neyi eleştirmemiz gerektiği konusunda bir kavrayış edinmemiz mümkün olmaz; tecavüz haberindeki cinsiyetçilik, iş ilanlarındaki ya da çocuk kitaplarındaki cinsiyetçilikle aynı değildir.

Pratiğimizi değiştirmek

Dale Spender’in insan-yapımı dil nosyonunun faydalı *olduğu* bir alan insan dili kullanıcılarının dil bilimsel pratikleri inşa etme ve değiştirmedeki aracı rolünün fark edilmesi olmuştur. Dilden söz etme biçimlerinin bir çoğu dili organik bir büyüme biçimi olarak resmeder: popüler klişede de olduğu gibi, ‘dil yaşayan bir şeydir’. Ancak James Milroy’un (1992) işaret ettiği gibi, bu yanlış yönlendiren bir imajdır, kuşların ötmesi canlı bir şeydir ya da yüzmek canlı bir şeydir demek kadar anlamsızdır. Yukarıda tartışılan konularla karşılaştırıldığında bu, bazı açılardan daha uzmanlaşmış bir söylem alanıdır: sadece feministler arasında değil genel olarak toplumda bu konuya yönelik azımsanmayacak bir ilgi olmasına rağmen bu konuyla ilgili tartışmalar üzerine yapılan sosyal bilimsel araştırmalar bu konuyla ilgili disiplinler (örn. dilbilim ve sosyal psikoloji) hakkında hiçbir arka plan bilgisi olmayan ortalama bir insanın erişimine her zaman açık değildir. Bu aynı zamanda feministlerin kendi aralarındaki tartışmaların en kızıştığı noktadır. Bu argümanları bir bağlama oturtmaya çalışırken söylemem gereken ilk şey feminist akademisyenlerin cinsiyetlendirilmiş konuşma biçimlerinin doğası ve önemi konusunda gerçek ve ciddi bir anlaşmazlık içinde olduklarıdır.

Anlaşmazlıklardan birinin merkezinde, kadınların ve erkeklerin konuşma biçimleri arasındaki farklılıklarla ilgili bu çalışma alanının sınırlarını/çerçevesini ne kadar ileri götürebileceğimiz sorusu bulunmaktadır. Kadın ve erkeklerin davranışlarını bazı yönlerden karşılaştıran ve ortaya çıkan (yaygın olarak/tipik olarak benzerlikleri fark etme ya da açıklama endişesi pek yoktur) herhangi bir farklılıkla ilgili açıklamalar öne süren cinsiyet farklılığı yaklaşımı, feminizm öncesi akademik ortamdan kalan entelektüel mirasımızın bir parçasıdır (Jespersen’in örneklendirdiği gibi). Bu ayrıca ‘halk linguistik’ söylemde de son derece ısrarcı bir şekilde varlığını korumaktadır: dil ve toplumsal cinsiyete olan ilgisiyle tanınan bir akademisyen olarak her ay bir gazeteciden veya TV programları için çalışmalar yapan bir araştırmacıdan en az bir kez telefon alıyorum ve arayan kişi hiç değişmeyen bir ifadeyle konuşmasına başlıyor: ‘Dili farklı şekilde kullanan erkekler ve kadınlarla ilgili bir şey yapmak istiyorum’. Bu yaklaşımın biraz sorunlu olduğunu düşünüyorum ve konuşmanın devamında, cinsiyetlendirilmiş konuşma konusuna başka açılardan nasıl yaklaşılabileceğini açıklamanın yanı sıra ‘neden’ sorusunu sorarım. Feminist araştırmaların büyük bölümünün aslında erkek-dişi farklılıkları sorununa odaklandığı ve oldukça çok sayıda farklılık tespit edilmiş olduğu

düşünüldüğünde feministler arasındaki en büyük anlaşmazlık, bu farklılıkların en iyi ne şekilde açıklanabileceğiyle ilgilidir. Bu tartışmalarla ilgili yürütülen çalışmaların birçoğu feministler tarafından kullanılan üç açıklayıcı çerçeve/çatı tespit etmiştir; bu üç çerçeve ‘eksiklik’, ‘egemenlik/üstünlük’ ve ‘farklılık’ olarak etiketlenmiştir.

Eksiklik, üstünlük, farklılık

Eksiklik çerçevesi, kadınların konuşma biçimlerinin, ister doğaları gereği ister yetiştirilmeleri gereği olsun, erkeklerinkiyle karşılaştırıldığında eksik olduğunu öne sürer. Yetiştirme değişkeninde, kadınlara kendine güven eğitimi verilmesi fikrini destekleyen şey budur (tartışmanın tamamı için Crawford’a bakınız, 1995): kendine güven / girişkenlik kadınların sahip olmadığı bir özellik olarak algılanmakta ve bu eksikliğin de kadınlar için bir dezavantaj olduğu düşünülmektedir. Üstünlük çerçevesi ise kadınların konuşma biçimlerinin, kadınların cinsiyetinden çok erkeklere göre ikincil konumda olmalarının bir sonucu olduğunu söyler: buradaki kilit değişken güçtür (Fishman tarafından da öne sürüldüğü gibi, bu ciltte). Son olarak, farklılık çerçevesi kadınların konuşma biçimlerinin, bir çoğumuzun biçimlendirici yıllarını geçirdiği özellikle dişi alt kültürlerin sosyal ve dilbilimsel normlarını yansıttığını söyler (Benzer şekilde, erkeklerin konuşma biçimleri de erkek alt kültürlerin normlarını yansıtır). Kadınlarla erkekler arasındaki farklılık, birbirlerinin adetlerine aşına olmayan iki ayrı kültürden gelen iki insan arasındaki farklılığa benzer ve bu nedenle kadınlar ve erkekler sık sık birbirini yanlış anlar.

Günümüzde çok az sayıda feminist dil bilimci (eğer varsa) eksiklik çerçevesini kabul etmeye yanaşırken, birbiriyle yarış halinde olan üstünlük ve farklılık çerçeveleri konusunda uzun zamandır süregelen önemli tartışmalar bulunmaktadır. Üstünlük araştırmacıları, hem karşılıklı konuşmalarda erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurma niyetleri hem de güce ve güçsüzlüğe götüren dilbilimsel stratejiler arasındaki ilişki hakkında, bunları basite indirgeyen varsayımlar geliştirmekle suçlanmıştır (bkz. Tanen, bu ciltte; ayrıca Gal’in sessizleştirilmenin değişik anlamlarıyla ilgili yorumu). Diğer taraftan başka araştırmacılar ise, birey olarak erkeklerin yine birey olarak kadınlar (erkek bireyin kadın birey) üzerinde egemenlik kurma niyetine ilişkin soruları, erkeklerin cinsiyetleriyle egemen konumda olduğu sosyal yapıya ilişkin sorulardan ayıramadıkları ve Aki Uchida’dan (bu ciltte) alıntı yapmak gerekirse, “farklılığın” “üstünlük/egemenlik” (benim vurgum) anlamına geldiği durumlara yeterince önem vermedikleri için eleştirilmişlerdir. Diğer bir deyişle, bizim erillik ve dişilik olarak adlandırdığımız cinsiyete göre ayrıştırılmış özelliklerle, yine bizim güçlü ve güçsüz olarak adlandırdığımız statüyle belirlenen özellikler arasında suni olmayan bir tesadüfi ilişki olduğu öne sürülebilir.

Ancak, üstünlük/farklılık tartışması feministlerin birbiriyle tartışmaya girdiği tek alan değildir. Her iki çerçeve içinde yer alan araştırmacılar, feminist dil bilimindeki özcülük karşıtı akımdan eleştiri toplamıştır.

Özcülük ve özcülük karşıtlığı

Özcülük, yanında yüküyle birlikte gelen, farklı yazarlar tarafından farklı biçimlerde kullanılan ve *şövenizm ya da anarşizm* gibi teknik anlamıyla ilişkisi ilk bakışta çok belirgin olmayan bazı olumsuz çağrışımlar edinmiş kelimelerden biridir. Ben bu kavramı öncelikle 'özlere inanç' olarak tanımlayacağım, yani belirli bir kategori içinde yer alan üyelerin paylaşması gereken bir tür esas, temel ve sabit özellik veya özellikler bütününe varlığına ve bu özellikler sayesinde söz konusu kategoriye ait üyelerin diğer kategorilerdekilerden ayırt edilebileceğine inanmak. Bu tartışma bağlamında ilgilendiğimiz kategoriler kadınlar ve erkeklerdir. Kadınlar ve erkeklerle ilgili en belirgin ve tanıdık özcülük biçimi *biyolojiktir*, ve *özcü* terimi zaman zaman sanki 'kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkların biyolojik/doğuştan gelen farklılıklar olduğuna inanmak' anlamına geliyormuş gibi kullanılmaktadır. ---

Bu argüman cinsiyetten (biyolojik) çok toplumsal cinsiyetle (toplumsal olarak inşa edilen) ilgilidir. Kalıplaşmış ana-babalık ve çocuk bakımı düzenlemeleri doğrudan biyolojiyle ilgili değildir; büyük ölçüde sosyaldır; ancak bu kuram, bu düzenlemelerin yine de kız ve erkek çocukların psikolojik eğilimlerinde sistematik ve sabit farklılıklar yarattığını söylemektedir. (Burada belki şunun da altını çizmek gerekir; bir şeyin 'toplumsal olarak inşa edildiğini' söylemek, onun hayal gücümüzün bir ürünü olduğu veya dilediğimizde bir hamlede ortadan kaldırayabileceğimiz bir şey olduğu anlamına gelmez. Ne kadar ücret aldığım toplumsal olarak belirlenir - benim işgücü piyasasındaki değerime tanımlayan bir doğa yasası yoktur - ancak bu, benim ay sonunda bütün faturalarımı ödeyip ödeyemeyeceğime ilişkin gerçek maddi sonuçlar doğurmaktadır; ayrıca bunu tek taraflı olarak değiştirmem mümkün değildir).

Feminist özcülük karşıtlığı, ister doğa ister çevre / yetiştirme kaynaklı olsun, toplumsal cinsiyeti ve kadınlarda bulunan ve temel niteliklere yerleştirmeye yönelik tüm girişimlere kuşkuyla yaklaşır. *Tek* bir erillik veya dişlilik biçimi olduğu ve herhangi bir hikayenin (örneğin, kız çocukların anneleriyle bir ilişki kurduğuna hikaye) tüm kadınların deneyimlerini içine aldığı düşüncesine itiraz eder. da radikal bir şekilde, bazı özcülük karşıtları sabit bir (toplumsal) cinsiyet kimliğimiz olduğu görüşüne bile karşı çıkar. Daha çok toplumsal cinsiyet 'yapmaktan' veya 'sergilemekten' bahsetmeyi tercih ederler ki bu da toplumsal cinsiyetin şey değil bir süreç, dahası bitmeyen bir süreç, olduğunu ima etmektedir. Bu yaklaşım aynı zamanda prensipte toplumsal cinsiyeti farklı bağlamlarda farklı biçimlerde 'yapabileceğimiz' veya 'sergileyebileceğimiz' anlamına gelmektedir – hatta düzeyinde ele alındığında bir kadında veya bir erkekte değiştirilemeyecek çekirdek bir cinsiyetlendirilmiş biçimi olması gerekmez.

Günümüz feministlerinin çoğu, artık toplumsal cinsiyetten eskiden olduğu gibi evrensel veya küresel anlamda bahsedemeyeceğimizi kabul etmeleri bakımından özcülük karşıtıdır. Pratikte, bunun anlamı en ayrıcalıklı kadınların deneyimlerinden söz ederken bunların tüm kadınlar tarafından paylaşılan tecrübeler olduğunu varsaymaktır ki durum aslında böyle değildir. Kadınlar arasındaki farklılıkların, aslında çatışmaların, farkında olunmalı ve bunlar kuramlaştırılmalıdır. Ancak az önce değinilen daha radikal düşünceler aynı

zamanda daha tartışmalı olanlardır. Bazı feministler, kategori olarak kadınların hiç bir ortak noktalarının bulunmadığının ima edilmesinden rahatsızlık duymaktadır, çünkü bu görüş uyumlu / tutarlı bir feminist analiz olasılığını zayıflatmaktadır: örneğin işgücünün cinsiyetlere göre ayrılmasının *içeriği* toplumlara göre farklılık göstermektedir, ama bütün toplumlarda böyle bir ayırım olduğuna ilişkin *resmi* bir genelleme yapmak da kurallara aykırı mıdır? Birçok feminist de bazı postmodernist kuramsal tartışmalarda karşımıza çıkan, toplumsal cinsiyet ayrımının herhangi maddi bir temeli olmadığı ve 'kadın' teriminin kedisinin de bir kurgu olduğu ve artık dinlenmeye bırakılması gerektiği yönündeki yaklaşımdan endişe duymaktadır. Eşit olmayan ücretler, insel taciz, tecavüz ve hane içi şiddet gibi ısrarcı / sürüp giden olgulara işaret eden bu feministler Stevi Jackson'un (1992) acı bir şekilde 'hayret verici yapı sökümcü kadın' olarak adlandırdığı şeyi kutlamak için çok erken olduğunu hissetmiştir.

Feminist dilbiliminde, özcülük karşıtlığının en belirgin etkisi Robin Lakoff'un 'kadınların dili' olarak tanımladığı düşüncüyü gündeme getirmek olmuştur, çünkü bu düşünce şu soruyu sormayı gerektirir: hangi kadınları kastediyorsun? Kadınların dilsel davranışlarının niteliklerini belirleyen ve bunları erkeklerinkinden ayıran özelliklerle ilgili küresel veya evrenselleştirici iddialar henüz tümüyle kaybolmamıştır, ancak bırakın dünya çapında, tek bir toplumda bile kadın gruplarının heterojenliğini görmezden geldikleri veya yeterince önemsemedikleri gerekçesiyle eleştirilmektedirler. Bu eleştiriye yanıt olarak "Kadınların diliyle" ilgili kültürler ötesi bir genelleme yapabilir miyiz?" sorusunun ampirik bir soru olarak temel olduğunu söylemek mümkünken, sorumluluk bunu incelemek isteyen herkese aittir: artık bu, sadece sorulması gereken bir soru olarak görülmemektedir. Ama bu sorunun kesin cevabının 'evet' olacağına ilişkin bir yargı da yoktur (her ne kadar Janet Holmes (1993), çok farklı toplumlarda yinelenmiş olmalarından dolayı evrensel olma potansiyeline sahip birtakım bulguları sıralamış olsa da). Diğer disiplinlerde olduğu gibi dilbiliminde de feministler artık kadınların sahip olduğu ortak özellikler kadar kadınları birbirinden ayıran özelliklerle de ilgilenmektedir; artık tekil bir dişiliğin değil çoğul dişilliklerin edebi dışavurumlarının arayışı içindedirler. Günümüz feministleri ayrıca toplumsal cinsiyeti insanların 'sahip olduğu' değil 'yaptığı' veya 'sergilediği' bir şey olarak değerlendiren düşünceyle de ilgilenmektedir. Sosyo-linguistikteki / toplumsal dil bilimindeki geleneksel varsayım kadınların ve erkeklerin dili niteliksel olarak farklı biçimlerde kullanmalarının *sebebinin* kadın ve erkeklerin cinsiyetlendirilmiş olmalarıydı. Ben bir kadını; bu yüzden bir kadın gibi konuşuyorum. 'Performans' yaklaşımı ise bunun yerine, kadınların ve erkeklerin *cinsiyetlendirilmiş olabilmek ve cinsiyetlendirilmiş olarak algılanmak* için dili bildiğimiz şekilde kullandıklarını öne sürmektedir. Bu yaklaşımı benimseyen araştırmacılar (örneğin, Jennifer Coates ve Kira Hall, her ikisine de bu kitapta yer verilmiştir) insanların cinsiyeti farklı bağlamlarda şekilde sergileyebileceğini belirtir. Bazı araştırmacılar özellikle bu sergileme eyleminin, Hall'un tartıştığı gibi karşı cinse'geçiş' yapan kişilerde veya üzerinden sek yapanlarda olduğu gibi, çli ve kasıtlı olarak gerçekleştirildiği durumlarla ilgilenmiş olsa da 'sergileme' eyleminin bilinçli olması gerektiğine ilişkin bir iddia öne sürülmemiştir (tekrarlamak gerekirse, bir şeyin 'inşa edilmiş / yapılandırılmış' olması, aynı zamanda *gerçek* olmadığı anlamına gelmez).

Feminist dil eleştirisi ve kimlik politikaları

Feminist özcülük karşıtlığı ile feminizmde (ve diğer çağdaş sosyal hareketlerde)'kimlik politikaları' olarak bilinen eğilim arasında karmaşık bir ilişki vardır. Kimlik politikaları, bir politika geliştirilmesi talebinde bulunangrupların, örneğin 'lezbiyenler', 'engelli kadınlar', 'yaşlı kadınlar', 'siyah kadınlar', 'Yahudi kadınlar', 'işçi sınıfındaki kadınlar' ve benzeri grupların belirli bir sosyal kimliği ve yerleşimi paylaştıkları esas alınarak formüle edilir ve geçerli kılınır. Yukarıda sözü edilen eğilimin belirttiği şeylerden biri aslında özcülük karşıtı yaklaşımın söyledikleriyle aynıdır: yani kadınlar arasındaki farklılıklara ve çatışmalara eskiden yapığımızdan - ya da bazılarımızın yaptığımızdan - çok daha fazla dikkat göstermemiz gerekir. Kadınların hepsi aynı değildir ve 'kadınlardan' bahsetmek, eğer sözünü ettiğiniz sadece beyaz, orta sınıf, heteroseksüel kadınlarsa, erkeklerin 'insanlardan' bahsederken sadece kendilerini kastetmeleriyle eş değer dışlayıcı ve baskılayıcı bir edimdir. (Bu aynı zamanda temel tanımlayıcı yetersizliğe de sebep olur: feministler toplumsal cinsiyete dair toplumsal cinsiyetin tüm biçimlerini içine almayan tüm kayıtları reddetmek zorundadır.) Aynı zamanda, kimlik politikalarının özcülük karşıtlığıyla çelişkiye düştüğü bir husus da vardır. Özcülük karşıtlığı otantik, sabit kimlikler düşüncesini sorgular; kimlik politikaları ise adından da anlaşılacağı gibi doğrudan bu düşüneyi merkezine alır.

Bu kitabın ilk baskısını edit ettiğimden bu yana kimlik politikaları belli başlı iki yol izleyerek dil eleştirisinin daha da derinine inmiştir. Bunlardan biri 'politik / siyasi' doğruluk tartışmalarıyla ilgilidir. Bazı açılardan, 'PD' olarak cıalanmış pratikler kimlik politikalarının (feminist olsun olmasın) dilsel yansımaları olarak görülebilir; bu tartışmanın dilsel ögesindeki başlıca sorun toplumsal olarak göze çarpan farklılıkların (toplumsal cinsiyet, ırk / etnisite, cinsellik ve engellilikle ilgili olanlar gibi) etiketlenmesi / tanımlanması ve bununla ilgili kuralları kimin koyacağıdır. Cinsiyetçi dilin feminist eleştirisi,çimde (ötekiler tarafından) 'öteki' olarak tanımlanan grupların temsiline ilişkin daha geniş çaplı tartışmanın içine dahil edilmiştir.

Bunun göstergelerinden biri de bir zamanlar sadece 'cinsiyetçi olmayan' dille ilgili rehberler / kılavuzlar hazırlamış olan kurumların gittikçe artan şekilde, etnisite ve özürüllüğü de içine alan 'içermeci' (inclusive) veya 'ayrımcı olmayan' dili de kapsayan daha geniş çerçeveli rehberler üretiyor olmasıdır. Bu belirli / özel pratik daha dar anlamda feminist olan üzerinde modellendirilmiştir. Aslında, kısmen de olsa feminist eleştirinin bilinç artırmadaki ve pratiği etkilemedeki *başarısı* nedeniyle, dil politikalarının ve etiketlenmenin artık sadece feminist bir sorun olarak görülmediği öne sürülebilir. Yine de şu soruyu sormak mümkündür: bu görünüşteki genişleme bazı açılardan bizi birçok feministin eleştirmiş olduğu 'adlandırma' üzerine yapılan dar kapsamlı ve yapay vurguya geri mi götürmektedir? Dille ilgili 'PD' tartışması, temelde adlandırmacıdır (nomenclatural); feminist reformcular ile bu alanda kampanya yürütenlerin deneyimlerinden önemli bir ders alınmamış gibi görünmektedir (Ehrlich, King ve Clark'ın bu kitapta yer verilmiş olan katkılarına bakınız).

Kimlik politikalarının feminist dil eleştirisi üzerindeki ikinci etkisi ise daha çok cinsiyetlendirilmiş sözlü davranışların sosyolinguistik / toplum dilbilimsel incelemesiyle ilgilidir. Yukarıda belirttiğim gibi, özcülük eleştirisi birçok araştırmacının monolitik eril ve dişil konuşma biçimlerine daha şüpheli yaklaşımlarına ve

küresel olarak kabul edilen bir 'kadın dili' arayışına da gönülsüz bakmalarına neden olmuştur. Ancak bazı araştırmacılar özcülük karşıtlığının etkisi altında daha akışkan (bazıları buna aşırı akışkan diyecektir) bir (toplumsal) cinsiyet nosyonuna yönelirken, bazı diğer araştırmacılar da daha çok kimlik politikalarından etkilenerek *parçalanmış* denecek kadar akışkan olmayan: yani tek bir kadın dili yerine, her biri belirli bir grup kadınla, örneğin 'lezbiyenler' veya 'Afro-Amerikan yazarlarla' ilişkilendirilebilecek birden fazla kadın dili – bir (toplumsal) cinsiyet nosyonuna meyiletmiştir. Feminist eleştirinin öncülerinin en başta işe başlarken 'Kadınlar dilsel anlamda erkeklerden nasıl bir farklılık gösterir?' sorusunu sormaları gibi, bazı günümüz feministleri de şu soruları yöneltmektedir: 'Siyah kadınlar dilsel anlamda beyaz kadınlardan nasıl bir farklılık gösterir?' veya 'Lezbiyen kadınlar dilsel anlamda düz cinsiyetli kadınlardan nasıl bir farklılık gösterir?' (Bu durumda aslında, cinsiyet ikinci plana atıldığında, sorulması gereken şeyin 'Gay erkek ve lezbiyenler düz cinsel (heteroseksüel) insanlardan nasıl bir farklılık gösterir?' olması da muhtemeldir). Yeni yeni gündeme gelmekte olan lezbiyen ve sosyolinguistlerle ilgili bir inceleme için Jackobs'a 1996, ve bu alandaki yakın zamanlı araştırmalar için Livia ve Hall'a 1997 bakınız).

Kadınlar arasındaki kimlik ve farklılık, çeşitlilik ve çelişki ile ilgili soruların dil üzerine yapılan günümüz feminist tartışmalarının önemli bir çizgisini oluşturduğu açıktır ve bu kitap da bunu temsil etmelidir. Ancak, kimlik ve çeşitlilik sorunlarına farklı açılardan yaklaşan parçaları seçmeye çalışırken (özellikle Trinh, Uchida ve Hall), kimlik politikaları yaklaşımının gerektireceği şekilde, mümkün olduğunca çok sayıda önceden marjinalleştirilmiş feminist kimlik türünün (örneğin, siyah, Asyalı, Latin, İrlandalı, işçi sınıfı, lezbiyen) bu kimliğin hem kendisini hem de çalışmalarını tanımladığını iddia eden yazarlar tarafından temsil edilmesini sağlamaya çalışmadım. Aldığım bu karar benim kendi görüşüm olan *kimlik politikanın içinde ve politikanın kendisi değildir* düşüncesini yansıtmaktadır. Kimlik etiketleri olan 'kadın', 'lezbiyenler', 'siyah kadınlar', 'beyaz orta sınıf kadınlar' ve benzeri terimlerle, bir dizi *politik* konum tanımlayan 'feminist' sözcüğü arasında bir fark vardır. Bu kitaba *Feminist Dil Eleştirisi* başlığını koyarken aslında çalışmalarını dahil ettiğim yazarların kimliklerinden veya sosyal konumlarından ziyade politik konumları ve argümanlarıyla ilgilendiğimin sinyallerini vermeye çalıştım.

Bu noktada şu soruyu sormak mümkündür, kimlik / yerleşim ve politik konum arasında nedensel bir bağlantı yok mudur? Benim cevabım hem 'evet' hem 'hayır' olur. Tarihinizin ve sosyal yerleşiminizin politik anlamda önemli olduğuna inandığınız şeyi etkilediği düşüncesini kabul etmekle beraber (bu nedenle cinsiyetçilikle ırkçılık arasındaki kesişme noktalarını göz önünde bulundurmaya 'unutmak' siyah kadınlardan çok beyaz kadınlara mahsustur), aynı zamanda feministlerin, kişinin kimliği veya deneyimlerinin politikalarıyla ilişkisi konusunda olgunlaşmamış varsayımlar ortaya atmaktan kaçınmaları gerektiğini düşünüyorum; ırk, etnisite, sınıf ve cinsellik demografik profillerimizden çok politik analizlerimizi ve kararlılığımızı ilgilendirmektedir.

Feminist kimlik politikaları zaman zaman ilkinin sonrakine indiriyor gibi görünmektedir. Liz Kelly, Sheila Burton ve Linda Reagan'ın da belirttiği gibi 'eleştirel bilinç ve anlayışın kişide çeşitli baskı biçimleri sonucunda geliştiği ve böyle bir deneyim yaşamamış birinin bu bilince erişiminin olmadığı yönünde bir varsayım vardır (Kelly, Burton ve Regan 1992). Ancak Kelly et. al. İddia etmeye devam etse de bu varsayım şüphelidir. Eğer baskıyı 'yaşamın' otomatik olarak baskının eleştirel bir gözle değerlendirilmesine neden olduğu öne sürülebilseydi, o zaman bütün kadınlar feminist olurdu (tüm kadınların feminist olmadığı açıktır) ve yaşam deneyimleri benzer olan feministler arasında hiç bir politik anlaşmazlık olmazdı (ki bu tür politik anlaşmazlıkların olduğu da gayet açıktır). Bu da, çeşitlilik sorusuna verilecek en iyi cevabın 'siyah bakış açısını', 'lezbiyen bakış açısını' ve benzeri bakış açılarını temsil edecek birilerini bulmaktan geçtiğini iddia eden nosyona karşı direnmek için bir sebep daha sunar: tek bir beyaz heteroseksüel bakış açısı olmadığı gibi tek ve genel bir siyah veya lezbiyen bakış açısı da yoktur. Tabii ki bu, ırk ve cinsellik sorunlarını feminist tartışmanın dışında bırakmak için öne sürülebilecek bir gerekçe değildir; bu daha çok belirtilen bu konuları ciddiye almanın ne demek olduğu ve kimin bunları değerlendirmekle görevlendirildiği/yeterliliğine sahip olduğu/zorunlu kılındığı ile ilgili basit düşüncelere karşı geliştirilmiş bir argümandır. Eğer *bütün* feministler ırk ve cinsellik konusunda bir eleştirel politika geliştirmekle yükümlü değilse o zaman feminist eleştiri ve feminist hareketin geleceği için çok az umut var demektir.

Son olarak, yine de feminist dil eleştirisinin bazı nosyonlarını savunmanın mümkün olduğunu düşünüyorum – burada bu projeye dahil olan feministlerin birbirlerinin görüşlerine katıldığını söylemeye çalışmıyorum, çünkü umarım aslında önemli bir görüş ayrılığı olduğunu göstermeyi başarmışım, ancak vurgulamaya çalıştığım şey farklı feminist görüşler arasında hala üretken bir diyalog olduğudur. Çok güçlü anlaşmazlıklar olsa da (üstünlük/farklılık tartışması gibi veya çeşitlilik ve kimlik çevresinde dönen tartışmalar) yine de ortak endişelerimiz olduğu ve benzer sorgulamalarla uğraştığımız hissedilmektedir. Umudum bu kitabın feminist dil eleştirisiyle yeni tanışan okurların feministlerin paylaştıkları ortak noktaları ve ayrı düşükleri hususları anlamalarına yardımcı olmaktır. Ayrıca yine umuyorum ki burada derlenmiş olan çalışmalar neden bu kadar çok sayıda feministin dille ilgili sorunlar ve dilin sunduğu olanaklarla bu kadar heyecanlı, coşkulu ve neredeyse büyülenmiş bir biçimde ilgilendiğini açıklamaya da yardımcı olacaktır.

Dilin Feminist Eleştirisi: Bir Okuma Kitabı

Deborah Cameron

Çeviren: Arzu Burcu Tuner Dedeoğlu

BİRİNCİ BÖLÜM: Konuşma ve Sessizlik: Kültür içinde kadınların seslerini araştırma

Birinci bölüme giriş

BU KİTABIN BİRİNCİ BÖLÜMÜ, dil ve kültür içinde ve yine dil ve kültür tarafından kadınların sessizleştirilmesi olarak adlandırılan durumla – ki bu birçok disiplindeki feminist yazımın yerleşmiş temalarındandır – ilgili çeşitli yaklaşımları sunmaktadır. Elimdeki malzemeyi ikiye ayırdım: birincisi kültürel kimlik ve öz-tanımlamaya ilişkin genel sorunlar üzerinde duran ‘Kimlikler’ ve ikincisi de daha özel olarak kadınların yazınsal üretimlerine ilişkin sorularla ilgilenen ‘Toplumsal cinsiyet, dil ve edebiyat’.

Kitabın diğer bölümleriyle karşılaştırıldığında daha kısa olan bu bölüm kasıtlı olarak çok geniş bir yelpazeyi içine alır ve heterojendir. Çeşitli deneyimsel ve siyasi bakış açılarının yanında bir dizi farklı disiplini veya entelektüel yaklaşımı temsil eden ve dili kendi içinde sonlanan bir nesnedense kültür, kimlik ve tarih alanına bir giriş olarak değerlendiren kadınların katkılarını da dahil ettim. Bu konular çok farklı alanlardan yazarları büyülemiş ve kişisel yansımaların yanında geleneksel anlamda akademik olan tartışmalara veya bu ikisinin birleşiminden dokunan farklı yazı türlerine konu olmuştur.

Kimlikler

‘Kimlikler’ başlıklı bu bölümün odaklandığı başlıca nokta kendimize ve birbirimize yapıştırdığımız çeşitli etiketlerdir. Bu şekilde ifade etmemin sebebi kimliği sadece ir etiket sorunu olarak görüyor olmam değildir (tam tersine) ancak kişi kimliği *dilin* feminist eleştirisi olarak değerlendirdiğinde etiketleme konusunun büyük önem taşıdığı açıktır. Dil – diğer birçok şey olduğu gibi – güçlü bir sınıflandırma ve etiketleme aracıdır. Buna göre, feministler dil ve kimlik arasındaki bağlantıları konuşmaya başladıklarında tartışmalar genellikle etiketler, etiketlerin ima ettikleri ve bunların sınırlılıkları etrafında döner.

Dil, kimlik ve etiket konusundaki en aydınlatıcı yazıların bir çoğunun, kişisel veya ailesel geçmişinde bir göç (ve/veya ırkçılık) deneyimlemiş, birden fazla dilsel ve kültürel geleneğe erişimi olan ve egemen *feminist* geleneğiyle ilişkileri sıkıntılı olan kadınlar tarafından yazılmış olmasının bir tesadüf olduğunu düşünmüyorum. Bu bölüme katkıda bulunanların her ikisi de bu kategoriye giriyor (Avrupalı göçmen kadınların bazıları gibi, konuyla ilgili okuma önerilerini bu bölümün sonunda bulabilirsiniz). Ancak bana göre buraya katkıda bulunanların yazıları sadece yazarların özel (particular) geçmişlerini paylaşanlar için değil (ki bunlar tabii ki birbirinden farklıdır) tüm okurlar için aydınlatıcıdır.

Burada yeniden basılan ilk eser/parça olan, Felly Nkweto Simmond'un **Naming and Identity** (Adlandırma ve Kimlik) (1995) adlı kitabı, son derece göz önünde olan ve bu nedenle de karmaşıklığı ve önemi çoğunlukla dikkatlerden kaçan bir kimlik etiketini, yani kişisel isimleri (yoksa şahıs isimleri mi demeli) tartışmaktadır. Simmond'un kendi isimleriyle ilgili düşünceleri, kişisel isimlerin *salt* kişisel olmadıklarına ilişkin görüşün güzel ve yalın bir ifadesidir: ailesinin kendisi için yapmış olduğu isim seçimlerinde, ve daha sonra kendi yapmış olduğu seçimlerde (kiliseye kabulde seçmiş olduğu azizin ismi ve daha sonra evlendiğinde eşinin soyadını alması) bir tarih ve siyaset yatmaktadır – bu durumda bir emperyalizmin (siyasi, ekonomik, kültürel ve dini), Avrupa'ya göçün ve orada karşı karşıya kalınan ırkçılığın ve etnosentrizmin (ırkmerkezcilik) hikayesidir. Sömürgecilik öncesi kadın merkezli isim koyma pratiklerinin bozulmasından, kız çocuklarına verilebilecek olan aziz isimlerinde dışa vurulan Roma Katolikliğinin kadımsal erdemlilik ideallerine kadar bir çok ataerkil varsayım (assumption) da bu hikayenin bir parçasıdır.

Bu kitabın okurlarının büyük bir çoğunluğunun aşına olduğu isimlendirme gelenekleri – yani aile / soy isminin erkekten erkeğe geçerek aktarıldığı ataerkil gelenekler – tarafından 'sessizleştirilen' şey kadının tarihi ve kadının soyağacı (ancestry) olmuştur. Kadın evlenerek erkeğin adını aldığı anda, kadının kendi kimliğinin zaman içindeki sürekliliği de zarar görür. Bireyler kendi sitekleriyle bu tür pratikler içinde yer alıyor olsalar bile, bu uygulamalar kadını erkek-başkanlı bir haneden bir başkasına aktarılan bir mülkiyet / mal olarak gören geleneksel bakış açısını simgelemektedir. Bu nedenle, hiç de şaşırtıcı olmayan bir şekilde bu tür isimlendirme pratikleri hem kuram hem de uygulama açısından bazı feministlerce sorgulanmıştır. Bu sorgulama ya evli kadınların kendi isimlerini kullanmaya devam etme hakkını savunarak – her ne kadar bu da çoğu zaman analarından (foremother) değil de atalarından miras kalan isimleri devam ettirmek anlamına geliyor olsa da – ya da feminist dilbilimciler olan Julia Penelope ve Birch Moonwoman'ın yapmış olduğu gibi ataerkil olmayan bir modelde tümüyle yeni isimler icat etmek yoluyla – ancak bu strateji de kadının kendisini soykütüğünden (ancestry) ve tarihinden koparmak gibi yüksek bir değere mal olmaktadır: belki de Felly Nkweto Simmons gibi bir diaspora kadını için çok yüklü bir maliyet – yapılmıştır. Simmonds'un öne sürdüğü tartışma, kadınların hangi bağlamlarda hangi isimleri kullanacaklarına ilişkin yapabildikleri veya belki de yapmak zorunda bırakıldıkları seçimlerin kimliğin kendisinin karmaşıklığını ve çokkatmanlılığını (multifacetedness) yansıttığının altını çizmektedir.

Kimlik, etiketleme ve öz / kendini tanımlamaya (self-definition) ilişkin sorular, Trinh T. Minh-ha'nın *Kadın, Yerli, Öteki*'nden (1993) burada yeniden basımı yapılan alıntıda da (extractinde de) öne çıkarılmaktadır. Bu alıntı, kitabın 'Farklılık: "özel bir Üçüncü Dünya kadınları sorunu"' başlıklı bölümünden bir parçadır. Ancak, Trinh tartışmasında bu terimlerin (terms) hiçbirine ('farklılık', 'Üçüncü Dünya', 'kadınlar') kesin gözüyle bakmaz: tam aksine, kısmen feministlerin yaygın olarak bunlardan bahsederken kullandıkları dilin eleştirel incelemesine dahil olarak, 'kimlik' ve 'farklılık'ın görünürdeki basitliğini sorgular. Bu bölüme koyduğu başlık ironiktir: aslında burada farklılığın sadece Üçüncü Dünya kadınlarına özel bir sorun *olmadığını*, bütün feministleri ilgilendiren bir sorun olduğunu vurgulamaktadır.

Trinh *Üçüncü Dünya* sözcüğünün bazı kullanımları ile *kadınlar* sözcüğünün bazı kullanımları arasında bağlantılar oluşturulması gerektiğine dikkat çeker. Örneğin her ikisi de niteleyici (değiştirici/ modifier) olarak kullanılabilir ('kadın yazarlar' ve 'Üçüncü Dünya yazarları') ki bu da bir grubun 'öteki' olarak tanımlandığını vurgulamaktadır (çünkü genellikle 'erkek yazarlar' veya 'Birinci Dünya yazarları' gibi tanımlar kullanmayız). (beyaz veya 'Birinci Dünya') feminist söylemdeki *kadın* sözcüğünün kendisi de, feminist olmayan söylemdeki *erkek** sözcüğü kadar kurnaz, belirsiz ve son olarak da dışlayıcı niteliklere sahiptir. *Erkek** sözcüğü kadınları da içine alacak şekilde yola çıkmış olsa da (purport) incelendiğinde genellikle bunun doğru olmadığı görülmektedir. Benzer biçimde *kadın* sözcüğünün tüm kadınlara atıfta bulunuyor olması gerekirken, Trinh'in söylediği gibi 'kendi içinde farklılığı barındırmaktadır (efface)'. *Kadın* sözcüğüyle kastedilen genel anlamda kadın çok nadiren Üçüncü Dünyayı içine alır. 'Azınlıktaki kadınlar' (küresel anlamda düşünüldüğünde bu tanımın atıfta bulunduğu grubun sayısal olarak çoğunluktaki grup olduğu – 'azınlık' tanımının erkeklerle karşılaştırıldığında kadınları nitelendirmek için kullanıldığı durumlarla karşılaştırın – düşünülürse bu tanımın kendisi de belki şüpheli / merak uyandıran bir ifadedir) ise hala, beyaz izleyici grubunu, gerçekten kadın olduğuna ikna etmek zorunda kalan, ondokuzuncu yüzyıl kölelik karşıtı aktivist siyah Amerikalı Sojourner Truth'un yaşadığı sorunların aynısıyla karşılaşmaktadır. Soru soranlardan biri (questioner), kadınlığını kanıtlayabilmesi için göğüslerini açmasını önermiştir. Trinh'in gözlemlerine göre gerek cinsiyetçilik gerekse ırkçılık, *bedensel* kimlikleri ve farklılıkları – cinsel organlar, ten rengi – temel çıkış noktası olarak (bottom line) görmektedir. Trinh'in ele aldığı feminizm biçimleri benzer bir mantıktan yola çıkarak kadınların doğası, kimliği veya temelinde olan bazı genel özelliklerinin zeminini kadınların (tekil, cinsel) *farklılıklarında* aramaktadır.

Trinh'in burada sadece dilsel sorunlara değinmediği açıktır. Eleştirisinin başlıca hedefi dil değil özcülüktür yani kadınları veya yerlileri erkeklerden ya da Avrupalılardan farklı kılan özellikleri vurgulayarak kadınların gerçek doğasını tanımlama arayışıdır. Ancak, Trinh'in öne sürdüğü tartışma feminist dil eleştirisinin içinde her zaman var olan ancak ortaya çıkması zaman alan önemli bir gelişmeyi örneklendirmektedir. Feministler 'erkek yapımı dili' veya 'eril söylemi' eleştirdiklerinde aynı eleştirel yöntemlerin kendilerine dönük olarak kullanılmasının da yolunu açmış olurlar. Ana akım eril söylemdeki (malestream discourse) boşlukları, sessizlikleri, çıkarımları ve dışlanmaları gösterdikten sonra (beyaz, Birinci Dünya) feministlerinin kendi söylemlerinde de benzer noktalar tespit edilerek öne sürülecek olan argümanların mantığına direnmeleri zordur. Yine de bu argümanın mantığını kabul etmek yeni politik / siyasi sorunların ortaya çıkması anlamına gelecektir. Eğer feminizm kadınların talepleri konusunda baskı yapan bir hareketse ama aynı zamanda 'kadınlar' üniter bir kategori ya da tek bir çıkar grubunu temsil etmiyorsa, o zaman feminizm kimin adına ve hangi otoriteyle konuşmaktadır? Eğer feminizm gerçek anlamda farklılıkları biliyorsa – Trinh'in eleştirdiği gibi özcü ve hiyerarşik anlamda değil de çoğulluk anlamında – feminizmin, veya kadınların herhangi bir şekilde konuşması mümkün müdür?

(Toplumsal) cinsiyet, dil ve edebiyat

Bu kitabın ikinci bölümü kadınların edebiyat alanındaki sessizliklerinin doğasını ve nedenlerini incelemektedir: yani onyedinci yüzyıldan önceki dönemde bu alanda bulunmayışlarını (absence) ve bu dönemden sonra da sadece belirli tür ve tarzlara yönelik belirgin tercihlerini (örneğin şiir ya da makale yerine roman tercihlerini). Virginia Woolf'un 1929'da yazdığı 'Kadın ve Kurgu / Kurmaca'da Woolf'un zamanından önceki dönemlerde yazmak istemiş olabilecek kadınları engelleyen maddi ve manevi sınırlılıklar üzerinde durulmaktadır: bunlar arasında kadınların eğitimsizlikleri, aile içi sorumlulukları, 'kadınsı olmayan' faaliyet ve arzuların toplumda kabul görmemesi ve en ayrıcalıklı ve iyi eğitilmiş kadınların bile söz edebileceği deneyim sayısının son derece sınırlı olması gibi unsurlar sayılabilir. Açıktır ki, 1920'lerden önce İngilizce yazan büyük kadın romancılar vardı; Woolf'un gözlemlerinin birçoğu kadınların neden hiç yazmadıklarıyla değil, neden özellikle roman türünün kadınların yazabileceği en uygun / kafa dengi tarzı sunduğuyla ilgilidir. Bu aslında kamusal alan ile özel alan arasındaki ayrımla ilgili bir sorundur ki bu alanlar o dönemde (bir ölçüde hala) sırasıyla eril ve dişil olarak algılanmaktadır. Yayımlanan tüm yazılar her ne kadar bir anlamda kamusal olsa da roman bir tür olarak özel ve ev içi konularla ilgilidir. Woolf'un işaret ettiği gibi 1928'e kadar oy kullanma hakkına bile sahip olmayan kadınların politik eleştirisi (satir) gibi daha kamusal alan yönelimli türlerde yazma ihtiyacı hissetmeleri çok da olası değildir.

Cora Kaplan, özellikle kadınların şiirden dışlanmalarıyla ilgili farklı bir açıklama getirmektedir. 'Dil ve toplumsal cinsiyet' (1986, aslında bu makale bu tarihten yaklaşık on yıl önce yazılmıştır) adlı makalesinde Kaplan, Woolf'un tartışmış olduğu maddi sınırlılıkların da bilgisine sahiptir, fakat kadınların 'sessizleştirilmeleriyle' ilgili psikoanalitik bir yaklaşım benimser. Kaplan'a göre simgesel dilin en yoğunlaştırılmış biçimi olan şiir, bu türü yazmak için gerek duyulan desteklere (sosyal, ekonomik veya eğitsel) erişimlerinin olmamasının da ötesinde daha da karmaşık bir düzeyde kadınlara yasaktır. Woolf, bu yüzyılın kadınlarının dil ve yazınsal söylem ile aralarındaki ilişkiyi kısmen de olsa çözdüklerine dair ipuçları verirken – yetmiş yıl sonra belki daha akla yatkın olduğu düşünülebilecek bir argüman – Kaplan bu sorunlu ilişkiyi, ataerkil kültürlerle bütünleşmiş ve psikik kimliklerinin oluşma sürecinde her yeni nesilde yeniden üretilen bir unsur olarak görür. Ona göre dil 'insan olmanın bir sonucu olarak (kadınların) varlığını sürdürür ve aynı zamanda kadın olmalarının bir sonucu olarak da onlara ait değildir'.

'Kadın ve kurgu / kurmaca'da değinilen ve dil ile cinsiyet üzerine yapılan tartışmalarda yeniden gündeme gelen gözlemlerden biri Woolf'un 'cümlelerin yapısı (kadın yazara) uygun değildir' yorumudur. Hem Woolf'un yorumlarında hem de Cora Kaplan'ın temsil ettiği feminist eleştirinin kuramsal akımı çerçevesinde üretilen yazılarda şu iddiayı veya varsayımı görürüz; kadınlar erkeklerden farklı yazar, ya da kadınlar ataerkil sınırlamalardan / engellerden kurtulabilselerdi erkeklerden farklı *yazarlardı*. Buradaki farklılık sadece ele alınan konuların veya bakış açılarının farklılığı değil bunun yanında ve daha da temel olarak sözcük ve cümlelerin dilsel yapısıyla ilgili farklılıklar olarak algılanmalıdır.

Sarah Mills'in *Feminist Biçimbilim (1995)* kitabındaki 'Cinsiyetlendirilmiş Cümle' başlıklı bölümünden alıntılanan kısım kadınlar tarafından üretilen yazılarda dilsel açıdan ayırt edici bir şeyler olduğu iddiasını, bu hipotezi desteklemek veya çürütmek için yapılmış deneysel çalışmaları inceleyerek, ayrıntılı bir şekilde ele alır ve bu tür araştırmaların temelinde yatan varsayımlar ile bunlardan çıkarılabilecek sonuçlar hakkında yorumlarda bulunur. Mills'in başlığı 'cinsiyetlendirilmiş cümle', Virginia Woolf'un 1923 yılında çağdaşlarından biri olan Dorothy Richardson'un romanıyla ilgili yazdığı değerlendirme yazısında yer alan bir yoruma atıfta bulunmaktadır. Woolf'a göre Richardson 'dişil cinsiyetin psikolojik cümlesi diye adlandırabileceğimiz bir cümle icat etmiş, ya da icat etmediyse de geliştirmiş ve kendi kullanımlarında bu cümle yapısını uygulamıştır'.

Deneysel / ampirik biçimbilim analizlerinin – sıfatların sayılması, fiillerin cinslere göre ayrılması – Woolf'un varmaya çalıştığı noktanın izinden gitmek için son derece uygunsuz ve kör bir seçim olduğu fikrine karşı çıkmak mümkündür: şüpheli bir eleştirmen, 'bilimsel' incelemelerin bu fikre karşılık gelecek iyi tanımlanmış somut nesnelere ulaşamamış olmasına şaşmamalı diyebilir. Ancak, Mills'in öne sürdüğü tartışmanın değerli yanlarından biri, özellikle benim bu bölümde ve genel olarak kitabın bütününde yapmaya çalıştığım şeyi hayata geçirirken sahip olduğum bakış açısından değerlendirildiğinde, dile farklı akademik disiplinlerin varsayımlarıyla yaklaşan feminist bilim insanları arasındaki gerçek uyumsuzlukları, veya daha iyi ifade etmek gerekirse saf anlamama durumlarını ortaya koymasındır. Bir dil bilimcinin perspektifinden bakıldığında, geçmiş metinlerdeki cümle yapısının özünüyle ilişkisi olmayan 'dişil cümle' önerileri anlamsız / gereksiz birer hava baloncuğu gibi sönmüş gidiverirler.

Feministler arasındaki bu anlaşmazlıklara nasıl yaklaşmak gerekir? Bu soru Sarah Mills'in bazı yerlerde yapmış olduğu gibi yeniden kurgulanabilir; 'insanlar neden "dişil bir cümlenin" varlığına inanırlar ve neden bu cümlenin farklı oluşunu düşünürler?' Ayrıca, bir bilim insanının ampirik açıdan temelsiz bularak göz ardı ettiği inançlar ne şekilde ve ne ölçüde feminist anlayış için ve belki daha da önemlisi edebi pratiklere yapılan feminist müdahaleler için yine de verimli bir araç görevi görürler? Kimi zaman *écriture féminine* (dişil yazı) olarak adlandırılan yazı biçimi, örneğin, kadınların 'doğal' kendilerini ifade etme biçimleriyle ilgili iddiaları temel alır; yine de kadınların yazılarıyla ilgili bu söylem yeni ve ayırt edici bir edebi pratiğin yaratılmasını kolaylaştırmış ve yazıda olduğu varsayılan dişil niteliklere verilen değeri de bir dereceye kadar değiştirmiştir.

Bu gelişmenin iyi mi yoksa kötü mü olduğunu tartışmak için geniş bir alan mevcuttur, ancak buradaki daha genel önemli nokta, 'dişil cümle' gibi şüpheli bir ampirik konumda bulunan kavramlar, salt 'gerçek' olmaktan çok hayal ürünü kabul edildikleri için boş / etkisiz olmak zorunda değildir. Tam aksine, imgelem gücü feminizmin cephanesindeki en güçlü politik silahlardan biri olarak görülmelidir: feministlerin arzu ettiği toplum için ne tarihsel ne de hala varlığını koruyan 'gerçek' modeller olmadığı için bu politik bir kaynaktır. En azından kısmen bu sebepten ötürü, feminist mücadele edebiyata – dilin gücünü imgelemin gücüne koşan / bağlayan bir sanat biçimi olarak – büyük önem vermiştir.

HARFSİZ.-

BİZ...

Hélène Cixous

O, post-yapısalcı Fransız Dilbilimcilerden biri olarak, feminist dil teorilerinin alanımız için en önemli kadınlarından biri. Belki de en önemli odaklarından biri. Psikanaliz, edebiyat ve felsefe alanlarının içinden geçen; mitoloji ve tiyatro edebiyatı gibi dallarla ilgilenerek kendisi de kurmaca yazan bir merkez. **Hélène Cixous!... Bedeni doğrandığında iki çocuğu yerlere fırlayan, mitolojinin en girdaplı kahramanlarından biri olan Medusa'nın çağdaş annesi! Kendisi başka bir dile ve kültüre doğan, kültürün ve dünya dilinin en ekabir temsilcilerinden biri olan Fransız dilinin şemsiye altında modern sonrası dünya dil çalışmalarının temel sarsıcılarından Hélène Cixous!... ve onun kesikli, dizgisel zamana direnen, döngüsel, sesi söze ve giderek yazıya dönüştürecek denli enerjik dil tasarımı! Medusa ile birlikte bize; feminizme tebessüm eden Cixous!.. Bin-bir dilin ve bin-bir kadınlığın Anadolu'su için çok geç kalmış ama en azından şimdi buradaki kız/kardeşlerini yakalamış bir Medusa ve Cixous!...**

Mary Eagleton

Kültürel Çalışmalar alanında bir eğitimci. Feminist edebiyat çalışmaları ve çağdaş kadın edebiyatı alanlarıyla ilgilenen bir yazar. Feminist teori, ilgi alanının önemli bir merkezi. Dünyaca ünlü yayınevleri ile, çağdaş kadın kurmacaları üstüne hazırladığı araştırmaları mevcut. Bizim için 70'lere karşı olan ilgisi önemli idi.

Deborah Cameron

Yaklaşık 25 yılını "dil" meselesine ve "dil-cinsiyet" meselelerine adanmış bir kadın, bir araştırmacı. Sosyolinguistik, dil antropolojisi gibi alanlarda dünya çapında bir yere sahip olan bir kuramcı. Ama özellikle de, dilin cinsiyet ve cinselliğe olan mesafesi ve dokunmaları onun ilgi alanı. "Dil nasıl işler ve nasıl işleyebilir?" üzerine kafa yoran biri. Sayısız kitabın, makalenin, Kadın Çalışmaları alanındaki derslerin ve araştırmaların sahibi. Kadın Çalışmaları alanında daha çok sözünün dilimize aktarılması, çok önemli.

Alper Kaya (UMUT - Video Kayıt)

1985 doğumlu, Başkent Üniversitesi Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun. Ankara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans yapıyor. "Türkiye'de Kadın Tiyatrosu" üzerine tez yazıyor.

Gül Varlı (UMUT - Proje Asistanı)

1985 doğumlu, Başkent Üniversitesi Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun. Ankara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans yapıyor. "Türkiye'de Kadın Tiyatrosu" üzerine tez yazıyor.

Eray Deniz Erkiç (UMUT - Fotoğraflar)

1987 Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo TV ve Sinema Bölümü III.Sınıf öğrencisi.

Çevresindeki insanların hayatlarındaki önemli anları ölümsüzleştirmek ve yıllar sonra aynı duygularla o anlara dönmelerini sağlamanın mutluluğunu tatmak için fotoğraf çekiyor.

arzu burcu tuner dedeoğlu

Mutlu anları yağmur kokusunda saklı bir kadını ben. En çok yollardaiken kendimi özgür hissederim. Bir de kendimi sakınmadan konuşabildiğimde, yazabildiğimde, paylaşabildiğimde...

Dedim ya gezmeyi severim; yeni yüzler görmeyi, bilmediklerimi öğrenmeyi...

Fiziksel olarak ise engelli olduğum söylenebilir...alerjilerim istediğim birçok şeyi yapmama izin vermese de ben yapabildiklerimle idare ederim..

Yaşadıklarımı paylaşan, hayatımı kolaylaştıran, yağmurumu şemsiyelerle kovuşturmayacak kadar beni tanıyan insan hayat arkadaşım Melih, dünyaya gelmesine birlikte sebep olduğumuz minik oğlumuz Tuna ve taşıdığım onlarca sorumluluğa rağmen özgürlüğümü koruyabilmem için beni her koldan destekleyen ailelerimizden bahsetmeden bugünkü beni ben yapan şeyi tam olarak anlatmış sayılmam sanırım.

Son söz: Beni dünyaya getiren kadın!
Cennetteki meleğim... teşekkürler annem..

ali toprak

'83 doğumlu. Gaziantep Üniversitesi Batı Dilleri Ana Bilim Dalı İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümü mezunu. Halen Ankara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine devam etmektedir. Üç yılı aşkın süredir şiir, makale ve çevirileriyle Bireylikler kültür/sanat/edebiyat dergisinde yer almaktadır. Ankara'da yaşıyor.

güz yamaner

Kırk yaşında. Onu küçük çocukluğunda, uzak bir Doğu kentinde bir seher vakti ilk kez, kamuya açık bir pastaneye götürerek, su böreği ve ılık süt ısmarlayan rahmetli babasının sayesinde konuşabilen bir kadın. 2004 Mart'ında büyük büyük kentlerimizden birinde, şık şık bir üniversite salonunda, namus cinayetine kurban giden GülDünya'nın ardından yine rahmetli babasının kendisine sağladığı hakları yad eden bir kadın.

Ben, çocukluğumda, babamın cam kapaklı, ceviz kütüphanesi içinde yer alan bordo meşin klasik kitaplardan kalkıp gelen biriyim. Ve şimdi de daima olmak istediğim bir yerdeyim; bir kitabın içinde...

Düşlerimi gerçekleştiren tüm öğrencilerime minnet duygularıyla.

öyküm lumalı

Ankara doğumlu. Çeyrek asır yaşayalı henüz bir yıl oldu. Yedi yaşında gönlünü kaptırdığı Halk Dansları alanında profesyonelleşti; artık eğitimci ve koreograf olarak çalışıyor. Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Dans Bölümü Modern Dans Anasanat Dalı eğitiminin son dönemecinde; kurduğu ADA Kültür ve Sanat Topluluğu'nun en hamal başkanlığını kocaman bir mutluluk ve memnuniyetle sürdürmekte.

İki Anne'm..

Her ikisi de sessizliklerini büyük bir özenle sakladıkları sandıklarının kapaklarını sonuna değin açtılar benim için...

Dünyanın en şanslı erkek çocuğu benim...

Annelerime Sevgilerimle...

SESSİZ.-

SESSİZLİĞİN HARFLERİ ve KARELERİ..

Sessizlik...

Sessizlik bir bulunmayıştır
Sessizlik derin
Sessizlik bir muhabbettir
sessizce kurulan
Sessizlik bir ifadedir
duyulmayan
Sessizlik bir kelimedir
konuşulamayan
Sessizlik varlığıdır
koca bir hiçliğin
Sessizlik bir şeydir
yine de var olmayan
Sessizlik bir odayı doldurur
kütlesi olmadan
Sessizlik çökertilemez, ama çöker
Sessizlik bir gizemdir
asla çözülemeyecek olan
Sessizlik her sesin hızla çözülmesidir
Sessizlik geri kalanın sesi
Diğer sesler canımızı acıtırken
kulağa en güzel gelen ses
Suç sessizliğin değildir ama
Çünkü sessizlik sessizliktir
Olmayan bir şey
Varolan bir hiç

Kyle Carruthers

Çeviren: Arzu Burcu Tuner Dedeoğlu

Güldünyanın Kızkardeşi, Güldünya ve Ophelia (Ilgın Su Sayman, Gizem Kumculuk, Beste Üstün)

Ophelia ve Hamlet (Beste Üstün-Öyküm Lumalı)

Notlar :

Ben de dışıma taşıyorum; tutkularım yeni tutkular icat ediyor,
bedenim hiç duyulmamış şarkılar biliyor.

Ve yine, yine ben de... ben de öylesine ışık seli ile dolup
taşıyorum – o taşma ki açık artırmaya çıkarılıp kokmuş bir
servete satılanlardan çok daha güzeldir.

Ve ben de hiçbir şey söylemedim, hiçbir şey göstermedim;
ağzımı dahi açmadım, dünyanın payıma düşen yarısını yeniden
boyamadım. Utandım. Korktum; utancım ve korkumda
boğuldum.

Kendime şunu dedim: Delisin sen! Tüm bu dalgalar, bu seller,
bu taşkınlıklar da neyin nesi? Değil mi ki kendi gücünden
utanır, fallus merkezli bir ana/baba-karı/koca mekaniğinin
devasa kollarında kendi toyluğuna batırılırcasına kendisine kör
bırakılan, kendisinden iğrenmesi öğretilen o fıkır fıkır,
o bitimsiz kadın hanidir?

Dürtülerindeki fantastik arbede tarafından şaşkına çevrilmiş,
dehşete düşürülmüş olan (çünkü ona iyi ayarlanmış normal bir
kadının, ulvi bir... sakinliğe sahip olduğu öğretilmiştir) kim
dişil kendisini bir canavar olmakla suçlamamıştır? İçinde şarkı
söyleme, yazma, konuşma cüretini gösterme, özetle yeni bir
şey yaratma arzusu barındıran kime hasta muamelesi
yapılmamıştır?

Evet,

onun utanç verici bir hastalığı vardır: O ölüme kafa tutmaktadır;
o sorun çıkarmaktadır.

medusa'dan...

sağlam kökler ve bir çift kanat...

Serap Antepli
(*UMUT'dan...*)